

Bruselj, 10.7.2020
COM(2020) 306 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKI
CENTRALNI BANKI, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN
ODBORU REGIJ**

Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020

SL

SL

SL

1. Uvod

Uspešni pravosodni sistemi so bistvenega pomena za izvajanje prava EU ter podpiranje načela pravne države in vrednot, na katerih temelji EU. Kadar nacionalna sodišča uporabljajo pravo EU, delujejo kot sodišča EU. Predvsem pa so nacionalna sodišča tista, ki zagotavljajo učinkovito izvajanje pravic in obveznosti po pravu EU (člen 19 PEU).

Uspešni pravosodni sistemi so tudi bistvenega pomena za vzajemno zaupanje, naložbeno okolje in trajnostno dolgoročno rasti. Zato je povečanje učinkovitosti, kakovosti in neodvisnosti nacionalnih pravosodnih sistemov še naprej med prednostnimi nalogami evropskega semestra – letnega cikla usklajevanja ekonomskih politik na ravni EU. V letni strategiji za trajnostno rast za leto 2020, ki določa strategijo ekonomske politike in politike zaposlovanja za EU ter postavlja trajnostnost in socialno vključenost v središče oblikovanja ekonomske politike EU, je znova poudarjena povezava med uspešnimi pravosodnimi sistemi in poslovnim okoljem v državah članicah. Dobro delujoči in popolnoma neodvisni pravosodni sistemi lahko pozitivno vplivajo na naložbe ter tako prispevajo k produktivnosti in konkurenčnosti. Pomembni so tudi za zagotavljanje uspešnega čezmejnega izvrševanja pogodb in upravnih odločb ter reševanje sporov, ki sta bistvenega pomena za delovanje enotnega trga ⁽¹⁾.

Glede na to pregled stanja na področju pravosodja v EU vsebuje letni pregled kazalnikov, ki se osredotočajo na bistvene parametre uspešnih pravosodnih sistemov: učinkovitost, kakovost in neodvisnost. V izdaji iz leta 2020 so kazalniki za vse tri elemente še nadgrajeni. V tej izdaji se ne odražajo posledice krize zaradi COVID-19, saj podatki zajemajo leta od 2012 do 2019, ne pa tudi leta 2020.

– Evropski mehanizem pravne države –

Kot je bilo napovedano v političnih usmeritvah predsednice von der Leyen, je Komisija vzpostavila celovit evropski mehanizem pravne države za poglobitev spremljanja stanja v državah članicah. Mehanizem pravne države bo deloval kot preventivno orodje, ki bo poglobljalo dialog in skupno zavedanje težav pravne države. Njegove glavne značilnosti so podrobno opisane v sporočilu Komisije iz leta 2019 z naslovom Krepitev pravne države v Uniji – Načrt za ukrepanje. Novi mehanizem bo temeljil na letnem poročilu o stanju pravne države, v katerem bodo strnjene pomembne pozitivne in negativne spremembe v vseh državah članicah. Poročilo bo temeljilo na raznovrstnih virih, vključno s pregledom stanja na področju pravosodja v EU.

¹ Glej Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom „Prepoznavanje in odprava ovir za enotni trg“, COM(2020) 93, in priloženi delovni dokument služb Komisije SWD(2020) 54.

Kaj je pregled stanja na področju pravosodja v EU?

Pregled stanja na področju pravosodja v EU je letno primerjalno informacijsko orodje. Namenjen je pomoči EU in državam članicam pri izboljšanju uspešnosti nacionalnih pravosodnih sistemov, in sicer z zagotavljanjem objektivnih, zanesljivih in primerljivih podatkov o več kazalnikih, pomembnih za oceno učinkovitosti, kakovosti in neodvisnosti pravosodnih sistemov v vseh državah članicah. Ni splošna enotna razvrstitev, temveč pregled načina delovanja vseh pravosodnih sistemov na podlagi kazalnikov, ki so v skupnem interesu vseh držav članic.

Pregled stanja ne daje prednosti nobeni vrsti pravosodnega sistema in vse države članice obravnava enako. Ne glede na model nacionalnega pravosodnega sistema ali pravno tradicijo, na kateri temelji, so bistveni parametri uspešnega pravosodnega sistema učinkovitost, kakovost in neodvisnost. Podatke o teh treh parametrih bi bilo treba brati skupaj, saj so vsi trije pogosto medsebojno povezani (pobude za izboljšanje enega od njih lahko vplivajo na druga dva).

Pregled stanja se osredotoča predvsem na civilne in gospodarske pravnne zadeve ter upravne zadeve, njegov namen pa je državam članicam pomagati pri prizadevanjih za ustvarjanje naložbam, podjetjem in državljanom prijaznejšega okolja. Pregled stanja je primerjalno orodje, ki se razvija v dialogu z državami članicami in Evropskim parlamentom ⁽²⁾. Njegov cilj je opredeliti bistvene parametre uspešnega pravosodnega sistema in zagotoviti ustrezne letne podatke.

Kakšna je metodologija pregleda stanja na področju pravosodja v EU?

Pri pregledu stanja se uporabljajo različni viri informacij. Veliko kvantitativnih podatkov zagotovi Evropska komisija za učinkovitost pravosodja pri Svetu Evrope (CEPEJ), s katero je Komisija sklenila pogodbo za izvedbo posebne letne študije. Ti podatki se nanašajo na obdobje 2012–2018, države članice pa so jih predložile v skladu z metodologijo CEPEJ ⁽³⁾. Študija vsebuje tudi podrobne pripombe in informativne preglede za posamezne države, ki podajajo več ozadja. Treba bi jih bilo brati skupaj s slikami ⁽⁴⁾.

Podatki o trajanju postopkov, ki jih je zbral CEPEJ, kažejo „čas, potreben za izdajo sodne odločbe“, ki je izračunano trajanje sodnega postopka (na podlagi razmerja med nerešenimi in rešenimi zadevami). Podatki o učinkovitosti sodišč pri uporabi prava EU na posebnih področjih kažejo povprečno trajanje postopkov, ki izhaja iz dejanske dolžine trajanja sodnih zadev. Poudariti je treba, da se lahko trajanje sodnih postopkov znatno razlikuje med območji ene države članice, zlasti v urbanih središčih, kjer je lahko zaradi poslovnih dejavnosti število prejetih zadev večje.

Drugi viri podatkov, ki se nanašajo na obdobje 2010–2019 ⁽⁵⁾, so: skupina kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme ⁽⁶⁾, Evropska mreža sodnih svetov (ENCJ) ⁽⁷⁾, Mreža predsednikov vrhovnih sodišč Evropske unije (NPSJC) ⁽⁸⁾, Združenje državnih svetov in vrhovnega upravnega sodstva Evropske unije (ACA-Europe) ⁽⁹⁾, Evropska mreža za konkurenco (ECN) ⁽¹⁰⁾, Odbor za komunikacije (COCOM) ⁽¹¹⁾,

² Npr. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 29. maja 2018 o pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2017 (P8_TA(2018)0216).

³ Za skrajšanje časovnega razpona je v pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 izhodiščno leto za podatke CEPEJ leto 2012, izhodišče za izdajo iz leta 2019 pa je bilo leto 2010.

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_sl.

⁵ Na eni sliki (48) so še vedno uporabljeni podatki za leto 2010, saj je bila v nekaterih državah članicah ustrezna raziskava za poročilo o mednarodni konkurenčnosti (Global Competitiveness Report) o mnenju o neodvisnosti izvedena v letu 2010, 2011 ali 2012.

⁶ Komisija je države članice pozvala, naj za pomoč pri pripravi pregleda stanja na področju pravosodja v EU in spodbujanje izmenjave dobrih praks glede uspešnosti pravosodnih sistemov imenujejo dve kontaktni osebi – enega predstavnika sodstva in enega predstavnika ministrstva za pravosodje. Ta neformalna skupina se redno srečuje.

⁷ ENCJ združuje nacionalne institucije v državah članicah, ki so neodvisne od izvršilne in zakonodajne oblasti ter odgovorne za podpiranje sodstva pri neodvisnem izvajanju sodne oblasti: <https://www.encj.eu/>.

⁸ NPSJC zagotavlja forum, prek katerega lahko evropske institucije zaprosijo vrhovna sodišča za mnenje ter se tesneje povezujejo s spodbujanjem razprav in izmenjavo zamisli: <http://network-presidents.eu/>.

⁹ ACA-Europe sestavljajo Sodišče Evropske unije in državni sveti ali vrhovna upravna sodstva vseh držav članic EU: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>.

Evropski opazovalni urad za kršitve pravic intelektualne lastnine ⁽¹²⁾, Mreža za sodelovanje na področju varstva potrošnikov (CPC) ⁽¹³⁾, skupina strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma (EGMLTF) ⁽¹⁴⁾, Eurostat ⁽¹⁵⁾, Evropska mreža institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN) ⁽¹⁶⁾ in Svetovni gospodarski forum (WEF) ⁽¹⁷⁾.

Skozi leta je bila metodologija pregleda stanja dodatno razvita in izpopolnjena v tesnem sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme, zlasti prek vprašalnika (ki se letno posodablja) in zbiranja podatkov o nekaterih vidikih delovanja pravosodnih sistemov.

Razpoložljivost podatkov, zlasti za kazalnike učinkovitosti pravosodnih sistemov, se še naprej izboljšuje, saj so številne države članice vložile sredstva v svojo zmogljivost za pripravo boljše sodne statistike. Kjer težave pri zbiranju ali zagotavljanju podatkov še niso odpravljene, je to bodisi posledica nezadostne statistične zmogljivosti bodisi dejstva, da nacionalne kategorije, za katere se zbirajo podatki, ne ustrezajo natančno tistim, ki se uporabljajo za pregled stanja. Samo v zelo malo primerih je podatkovna vrzel nastala, ker nacionalni organi ne prispevajo podatkov. Komisija države članice še naprej spodbuja k nadaljnjemu zmanjšanju te podatkovne vrzeli.

Kako je pregled stanja na področju pravosodja v EU vključen v evropski semester?

Pregled stanja zagotavlja elemente za oceno učinkovitosti, kakovosti in neodvisnosti nacionalnih pravosodnih sistemov, s čimer državam članicam poskuša pomagati, da bi izboljšale uspešnost svojih nacionalnih pravosodnih sistemov. S primerjavo informacij o pravosodnih sistemih omogoča lažjo opredelitev pomanjkljivosti in najboljših praks ter spremljanje izzivov in napredka. V okviru evropskega semestra se izvedejo ocene za posamezne države z dvostranskim dialogom z zadevnimi nacionalnimi organi in deležniki. Ta ocena je izražena v letnih poročilih o državah v okviru evropskega semestra in združuje vpogled iz pregleda stanja s kvalitativno analizo za posamezne države, ki odraža značilnosti pravnih sistemov in širše ozadje zadevnih držav članic. Kjer so opredeljene pomanjkljivosti pomembne z makroekonomskega vidika, lahko Komisija na podlagi analize v okviru evropskega semestra Svetu predlaga, naj sprejme priporočila za posamezne države za izboljšanje nacionalnih pravosodnih sistemov v posameznih državah članicah ⁽¹⁸⁾.

¹⁰ ECN je bil ustanovljen kot forum za razpravo in sodelovanje evropskih organov za varstvo konkurence v zadevah, v katerih se uporabljata člena 101 in 102 Pogodbe o delovanju EU. ECN je okvir za mehanizme tesnega sodelovanja iz Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003. Omogoča sodelovanje med Komisijo in nacionalnimi organi za varstvo konkurence v vseh državah članicah EU: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

¹¹ COCOM sestavljajo predstavniki držav članic EU. Njegova glavna vloga je zagotavljati mnenja o osnutkih ukrepov, ki jih Komisija namerava sprejeti v zvezi z vprašanji digitalnega trga: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>.

¹² Evropski opazovalni urad za kršitve pravic intelektualne lastnine je mreža strokovnjakov in specializiranih zainteresiranih strani. Sestavljajo ga predstavniki iz javnega in zasebnega sektorja, ki sodelujejo v dejavnih delovnih skupinah: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home>.

¹³ CPC je mreža nacionalnih organov, odgovornih za izvajanje zakonodaje EU na področju varstva potrošnikov v državah EU in EGP: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm.

¹⁴ EGMLTF se redno srečuje, da izmenjuje mnenja ter pomaga Komisiji opredeliti politiko in pripraviti novo zakonodajo na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma: http://ec.europa.eu/justice/civil/financial-crime/index_en.htm.

¹⁵ Eurostat je statistični urad EU: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>.

¹⁶ EJTN je glavna platforma ter pobudnik izobraževanja in izmenjave znanja v evropskem pravosodju. Razvija standarde in učne načrte izobraževanja, usklajuje izmenjave in programe izobraževanja v pravosodju, razširja strokovno znanje in izkušnje v zvezi z izobraževanjem ter spodbuja sodelovanje med institucijami EU za izobraževanje v pravosodju. Ima približno 34 članov, ki predstavljajo države članice EU in nadnacionalne organe EU: <http://www.ejtn.eu/>.

¹⁷ WEF je mednarodna organizacija za javno-zasebno sodelovanje, katere člani so podjetja: <https://www.weforum.org/>.

¹⁸ V evropskem semestru 2020 je Svet na predlog Komisije priporočila za posamezne države v zvezi z njihovimi pravosodnimi sistemi naslovil na osem držav članic (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT in SK). Poleg navedenih

Zakaj so uspešni pravosodni sistemi pomembni za naložbam prijazno poslovno okolje?

Za uspešne pravosodne sisteme, ki podpirajo pravno državo, je znano, da imajo pozitiven ekonomski učinek. Kadar pravosodni sistemi zagotavljajo uveljavljanje pravic, so upniki bolj pripravljeni posojati, podjetja so odvrnjena od preračunljivega ravnanja, stroški transakcij so nižji, inovativna podjetja pa so bolj pripravljena vlagati. Pozitivni učinek dobro delujočih nacionalnih pravosodnih sistemov na gospodarstvo je potrjen s številnimi različnimi študijami in strokovno literaturo, vključno s študijami in strokovno literaturo Mednarodnega denarnega sklada ⁽¹⁹⁾, Evropske centralne banke ⁽²⁰⁾, OECD ⁽²¹⁾, Svetovnega gospodarskega foruma ⁽²²⁾ in Svetovne banke ⁽²³⁾.

V študiji je bilo ugotovljeno, da se lahko s skrajšanjem sodnih postopkov za 1 % (merjeno v času, potrebnem za izdajo sodne odločbe ⁽²⁴⁾) poveča rast podjetij ⁽²⁵⁾ in da je enodstotno povečanje deleža podjetij, ki pravosodni sistem dojemajo kot neodvisen, običajno povezano s povečanjem prometa in rastjo produktivnosti ⁽²⁶⁾. Druga študija je pokazala pozitivno povezavo med mnenjem o neodvisnosti sodstva ter tokovi tujih neposrednih naložb v Srednji in Vzhodni Evropi ⁽²⁷⁾.

Poleg tega je bil v več raziskavah poudarjen pomen uspešnosti nacionalnih pravosodnih sistemov za podjetja. V eni raziskavi je na primer 93 % velikih podjetij odgovorilo, da v državah, v katerih vlagajo, sistematično in stalno preverjajo pogoje pravne države (vključno z neodvisnostjo sodišč) ⁽²⁸⁾. V drugi

držav članic, ki so prejele predlog za priporočila za posamezne države, se še osem držav članic (BE, BG, IE, EL, ES, LV, RO in SI) srečuje s posebnimi izzivi, kar zadeva njihove pravosodne sisteme, vključno z načelom pravne države in neodvisnostjo sodstva, ki jih Komisija spremlja v okviru evropskega semestra. Ti izzivi so izraženi v uvodnih izjavah predlaganih priporočil za posamezne države in poročilih o državah za te države članice. Najnovejša poročila o državah za leto 2020, objavljena 26. februarja 2020, so na voljo na spletnem naslovu: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_sl.

¹⁹ MDS, Regional Economic Outlook, november 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride* (Evropa: Evropa je ujela svoj ritem), str. xviii, 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.

²⁰ ECB, „Structural policies in the euro area“ (Strukturne politike v euroobmočju), junij 2018, ECB Occasional Paper Series (Serija občasnih zvezkov ECB), št. 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>.

²¹ Glej na primer „What makes civil justice effective?“ (Dejavniki učinkovitosti civilnega pravosodja), OECD Economics Department Policy Notes (sporočila o politiki Ekonomskega oddelka OECD), št. 18, junij 2013, in „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics“ (Ekonomika civilnega pravosodja: novi podatki po državah in empirični podatki), delovni dokumenti Ekonomskega oddelka OECD, št. 1060.

²² Svetovni gospodarski forum, „The Global Competitiveness Report 2019“ (Poročilo o mednarodni konkurenčnosti za leto 2019), oktober 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

²³ Svetovna banka, „World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law“ (Poročilo o svetovnem razvoju za leto 2017: upravljanje in pravo, poglavje 3: Vloga prava), str. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.

²⁴ Kazalnik „časa, potrebnega za izdajo sodne odločbe“, je število nerešenih zadev, deljeno s številom rešenih zadev ob koncu leta, pomnoženo s 365 (dnevi). To je standardni kazalnik, ki ga je opredelil CEPEJ Sveta Evrope: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

²⁵ Vincenzo Bove in Leandro Elia, „The judicial system and economic development across EU Member States“ (Pravosodni sistem in gospodarski razvoj v državah članicah EU), tehnično poročilo Skupnega raziskovalnega središča, EUR 28440 EN, Urad za publikacije EU, Luxembourg, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Effect of judicial independence on foreign direct investment in Eastern Europe and South Asia (Vpliv neodvisnosti sodstva na tuje neposredne naložbe v Vzhodni Evropi in Južni Aziji); Bülent Dogru, 2012, MPRA Munich Personal RePEc Archive: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/40471/1/MPRA_paper_40322.pdf. Države članice EU, vključene v študijo, so bile: BG, HR, CZ, EE, HU, LV, LT, RO, SK in SI.

²⁸ The Economist Intelligence Unit: „Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law“ (Tveganje in donos – Tuje neposredne naložbe in pravna država), 2015, http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, str. 22.

raziskavi je več kot polovica malih in srednjih podjetij odgovorila, da so stroški oziroma predolgo trajanje sodnih postopkov glavni razlogi, zaradi katerih ne začnejo sodnega postopka zaradi kršitve pravic intelektualne lastnine ⁽²⁹⁾. Sporočilo Komisije „Prepoznavanje in odprava ovir za enotni trg“ ⁽³⁰⁾ in akcijski načrt za uveljavljanje enotnega trga ⁽³¹⁾ prav tako zagotavljata vpogled v pomen uspešnih pravosodnih sistemov za delovanje enotnega trga, zlasti za podjetja.

Kako Komisija podpira izvajanje dobrih reform pravosodja s tehnično podporo?

Države članice si lahko pomagajo s tehnično podporo Komisije, ki je na voljo prek Generalnega direktorata za podporo strukturnim reformam (REFORM) v okviru programa za podporo strukturnim reformam ⁽³²⁾, katerega skupni proračun za obdobje 2017–2020 znaša 222,8 milijona EUR. Od leta 2017 tehnično podporo na številnih področjih prejema ali je zanjo zaprosilo 16 držav članic ⁽³³⁾. To vključuje na primer tehnično podporo za izboljšanje učinkovitosti sodnega sistema, reformo mreže sodišč, organizacijo sodišč, zasnovano ali izvajanje programov e-pravosodja in kibernetkega pravosodja, sisteme za vodenje zadev, postopek izbire in napredovanja sodnikov, usposabljanje sodnikov in zunajsodno reševanje potrošniških sporov. Maja 2020 je Komisija predstavila tudi predloge načrta za okrepanje ⁽³⁴⁾. V okviru načrta za okrepanje je bil predlagan **instrument za tehnično podporo** ⁽³⁵⁾ kot nadaljevanje obstoječega programa za podporo strukturnim reformam. Temelji na uspehu programa in Komisiji omogoča pomoč pri krepitvi institucionalnih in upravnih zmogljivosti držav članic EU. Instrument bo državam članicam še naprej omogočal, da zaprosijo za tehnično podporo, med drugim na področju pravosodnega sistema.

²⁹ Urad Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO), „Intellectual Property (IP) SME Scoreboard 2016“ (Pregled stanja na področju intelektualne lastnine za MSP za leto 2016): https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

³⁰ COM(2020) 93 in SWD(2020) 54.

³¹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij „Dolgoročni akcijski načrt za boljše [izvajanje](#) in uveljavljanje pravil enotnega trga“, COM(2020) 94, glej zlasti ukrepe št. 4, 6 in 18.

³² https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/structural-reform-support-programme-srsp_sl.

³³ BE, BG, CZ, EE, EL, ES, HR, IT, CY, LV, HU, MT, PL, PT, SI in SK.

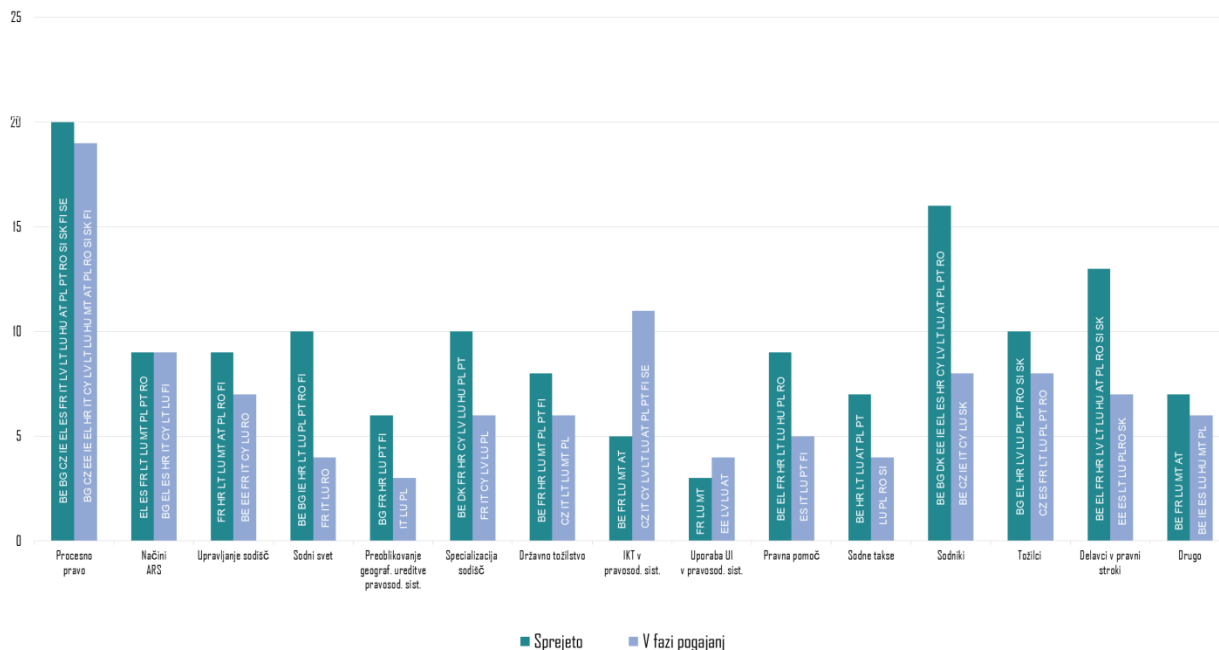
³⁴ Glej sporočilo za medije IP/20/940 z dne 27. maja 2020, ki je na voljo na spletnem naslovu: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_20_940.

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0409&from=EN>.

2. OZADJE: DOGODKI V REFORMAH PRAVOSODJA V LETU 2019

V letu 2019 si je veliko držav članic še naprej prizadevalo izboljšati uspešnost svojih pravosodnih sistemov. Na sliki 1 je prikazan posodobljen pregled sprejetih in načrtovanih ukrepov na različnih funkcionalnih področjih pravosodnih sistemov v državah članicah, ki izvajajo reformne dejavnosti.

Slika 1: Zakonodajne in regulativne dejavnosti v zvezi s pravosodnimi sistemi v letu 2019 (sprejeti ukrepi/pobude v fazi pogajanj po državah članicah) (vir: Evropska komisija ⁽³⁶⁾)

Leta 2019 je bilo procesno pravo še vedno področje, ki so mu številne države članice namenjale posebno pozornost, pri čemer se je precej obsežen del zakonodajne dejavnosti bodisi izvajal bodisi je bil načrtovan. Dejavnosti so se okrepile tudi v zvezi z reformami statusa sodnikov ter pravili za delavce v pravni stroki in tožilce. V primerjavi z zadnjo izdajo pregleda stanja na področju pravosodja v EU se je sprejemanje ukrepov na področjih, kot sta upravljanje sodišč in sodnih svetov, še pospešilo, saj so države članice izvedle nadaljnje ukrepe na podlagi prejšnjih napovedi. Dejavnost na drugih področjih, kot je razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v pravosodnem sistemu ali preoblikovanje mreže sodišč, se je upočasnila. Nekatere države članice v pravosodnih sistemih že dejavno uporabljajo umetno inteligenco (UI) ali vsaj načrtujejo njeno uporabo. Pregled ponovno potrjuje ugotovitev, da je za reforme pravosodja potreben čas – včasih od njihove napovedi do sprejetja zakonodajnih in regulativnih ukrepov ter njihove dejanske izvedbe na terenu preteče več let.

³⁶ Informacije so bile zbrane v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme za 26 držav članic. DE je pojasnila, da poteka več reform na področju pravosodja z različnim področjem uporabe in obsegom v 16 zveznih deželah.

3. GLAVNE UGOTOVITVE PREGLEDA STANJA NA PODROČJU PRAVOSODJA V EU ZA LETO 2020

Glavni parametri uspešnega pravosodnega sistema so učinkovitost, kakovost in neodvisnost, v pregledu stanja pa so predstavljeni kazalniki v zvezi z vsemi tremi.

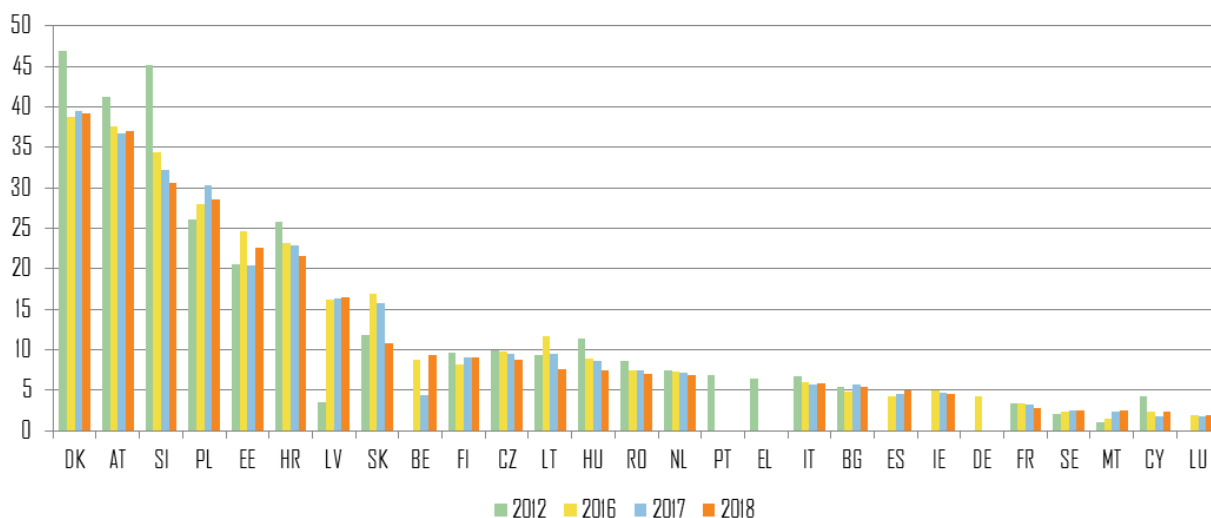
3.1 Učinkovitost pravosodnih sistemov

V pregledu stanja so predstavljeni kazalniki v zvezi z učinkovitostjo postopkov na širših področjih civilnih, gospodarskih in upravnih zadev ter na posebnih področjih, kjer upravni organi in sodišča uporabljajo pravo EU⁽³⁷⁾.

3.1.1 Razvoj na področju števila prejetih zadev

Število prejetih zadev v nacionalnih pravosodnih sistemih se je v večini držav članic zmanjšalo in je večinoma ostalo pod ravnmi iz leta 2012, čeprav se med državami članicami še vedno zelo razlikuje (slika 2). To kaže, kako pomembno je, da ostanejo pozorne, da bi zagotovile uspešnost pravosodnih sistemov.

Slika 2: Število prejetih civilnih, gospodarskih, upravnih in drugih zadev, 2012–2018 (*)
(prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ⁽³⁸⁾)

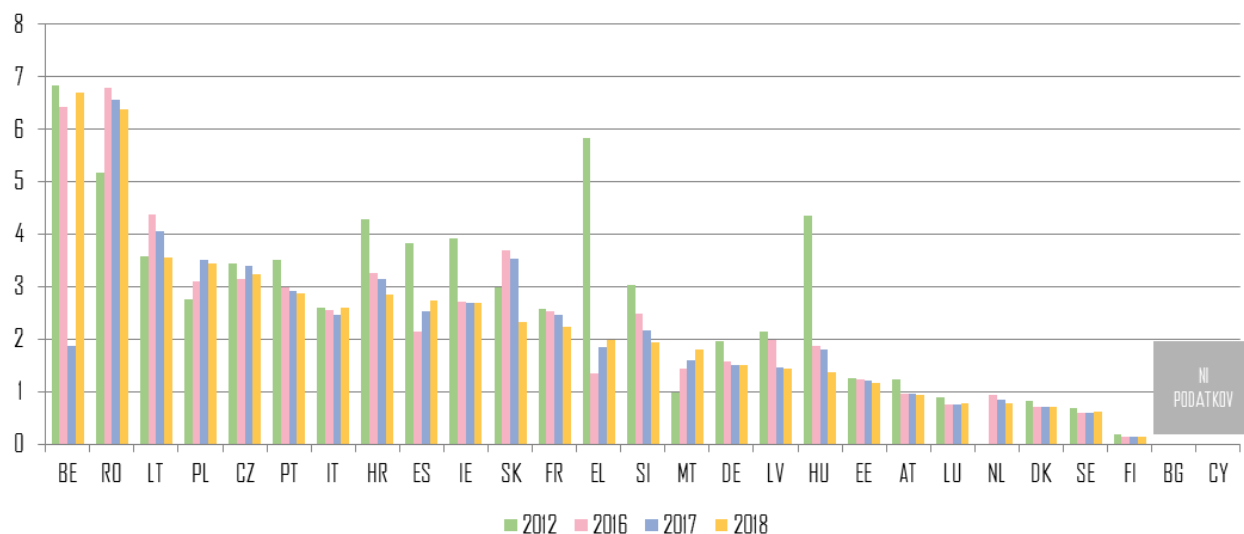

(*) Po metodologiji CEPEJ ta kategorija vključuje vse civilne in gospodarske pravnne in nepravdne zadeve, nepravdne zemljiškoknjižne zadeve in zadeve v zvezi s poslovnimi registri, zadeve v zvezi z drugimi registri, druge nepravdne zadeve, upravne zadeve in druge nekazenske zadeve. Spremembe metodologije v LV (uporabljene retroaktivno za leto 2016 in tudi za leto 2017), SK in SE (podatki za leti 2016 in 2017 so bili prirejeni, da v skladu z metodologijo CEPEJ vključujejo zadeve s področja migracijskega prava kot upravne zadeve).

³⁷ Za učinkovitost pravosodnega sistema je pomembno tudi izvrševanje sodnih odločb, vendar v večini držav članic niso na voljo primerljivi podatki.

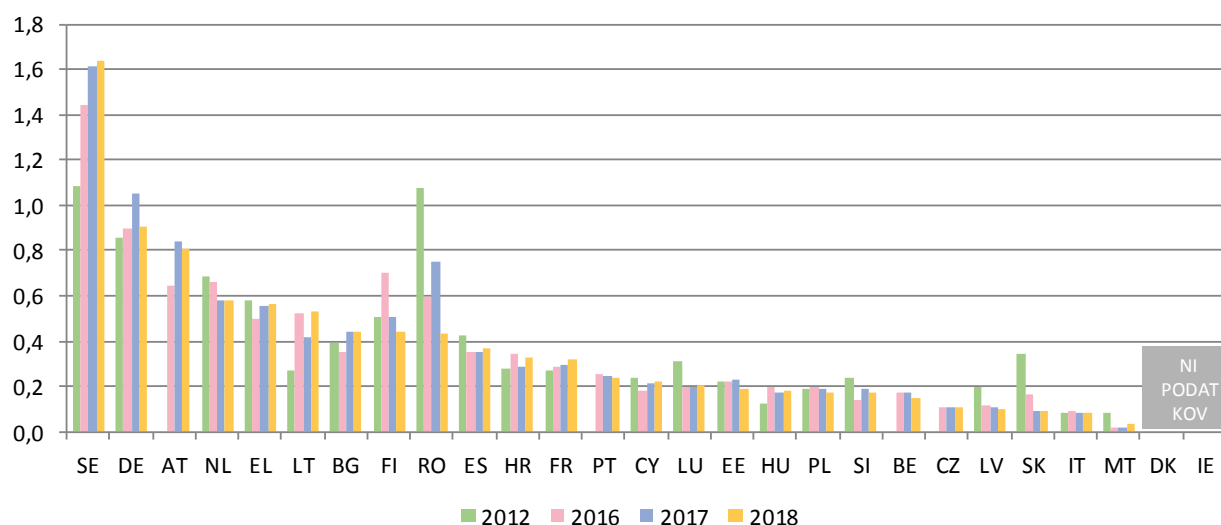
³⁸ Študija o delovanju pravosodnih sistemov v državah članicah EU za leto 2019, ki jo je za Komisijo izvedel sekretariat CEPEJ: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_sl.

Slika 3: Število prejetih civilnih in gospodarskih pravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

(*) Civilne in gospodarske pravne zadeve se po metodologiji CEPEJ nanašajo na spore med strankami, na primer spore o pogodbah. Civilne in gospodarske nepravne zadeve se nanašajo na nepravne postopke, na primer nesporne plačilne naloge. Spremembe metodologije v EL in SK. Podatki za NL vključujejo nepravne zadeve.

Slika 4: Število prejetih upravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

(*) Upravne zadeve se po metodologiji CEPEJ nanašajo na spore med posamezniki in lokalnimi, regionalnimi ali nacionalnimi organi. DK in IE upravnih zadev ne evidentirata ločeno. V RO je bila leta 2018 obravnava nekaterih upravnih sporov preusmerjena iz pravosodnih sistemov. Spremembe metodologije v EL, SK in SE. V SE so bile migracijske zadeve vključene med upravne zadeve (uporabljeno retroaktivno za leto 2016 in tudi za leto 2017).

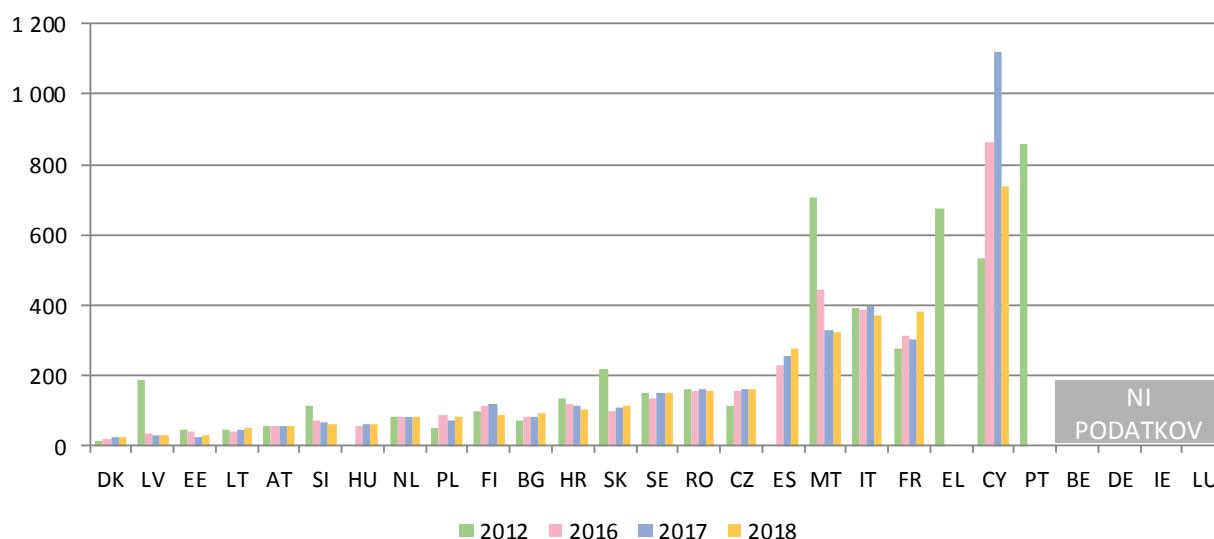
3.1.2 Splošni podatki o učinkovitosti

Kazalniki v zvezi z učinkovitostjo postopkov na širših področjih civilnih, gospodarskih in upravnih zadev so: ocena trajanja postopkov (čas, potreben za izdajo sodne odločbe), stopnja rešenih zadev in število nerešenih zadev.

– Ocena trajanja postopkov –

Trajanje postopkov označuje ocenjeni čas (v dnevih), ki je potreben, da se zadeva na sodišču reši, tj. čas, v katerem sodišče sprejme odločitev na prvi stopnji. Kazalnik „čas, potreben za izdajo sodne odločbe“, je število nerešenih zadev, deljeno s številom rešenih zadev ob koncu leta, pomnoženo s 365 (dnevi) ⁽³⁹⁾. Je izračunana količina, ki označuje ocenjeni minimalni čas, ki bi ga sodišče potrebovalo, da bi rešilo zadevo v sedanjih delovnih pogojih. Višja kot je vrednost, večja je verjetnost, da bi sodišče potrebovalo več časa za sprejetje odločitve. Slike se večinoma nanašajo na postopke na sodiščih prve stopnje ter primerjajo podatke za leta 2012, 2016, 2017 in 2018, če so na voljo ⁽⁴⁰⁾. Na dveh slikah so prikazani podatki o času, potrebnem za izdajo sodne odločbe v civilnih in gospodarskih pravnih zadevah ter upravnih zadevah na sodiščih vseh stopenj v letu 2018, na eni sliki pa je prikazano povprečno trajanje postopkov v zadevah na področju pranja denarja na sodiščih prve in druge stopnje.

Slika 5: Ocenjeni čas, potreben za rešitev civilnih, gospodarskih, upravnih in drugih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: študija CEPEJ)

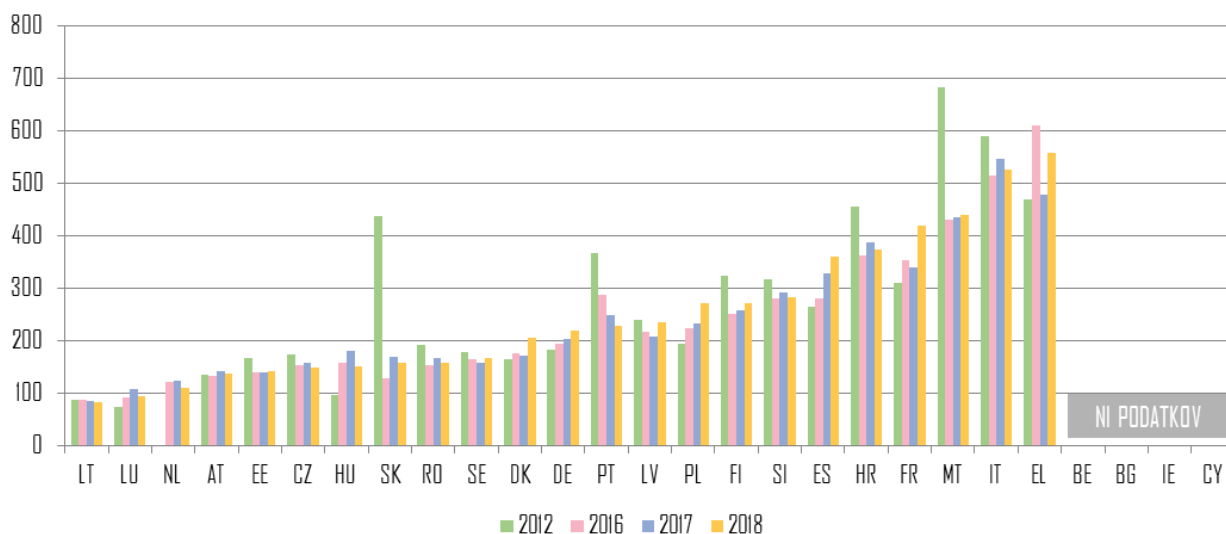

(*) Po metodologiji CEPEJ ta kategorija vključuje vse civilne in gospodarske pravne in nepravne zadeve, nepravne zemljiškoknjižne zadeve in zadeve v zvezi s poslovnimi registri, zadeve v zvezi z drugimi registri, druge nepravne zadeve, upravne zadeve in druge nekazenske zadeve. Spremembe metodologije v SK. Nerešene zadeve vključujejo vse stopnje v CZ in do leta 2016 v SK. LV: veliko zmanjšanje je posledica reforme sodnega sistema, preverjanja napak in čiščenja podatkov v informacijskem sistemu sodišča.

³⁹ Standardni kazalniki, ki jih je opredelil CEPEJ, so trajanje postopkov, stopnja rešenih zadev in število nerešenih zadev: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

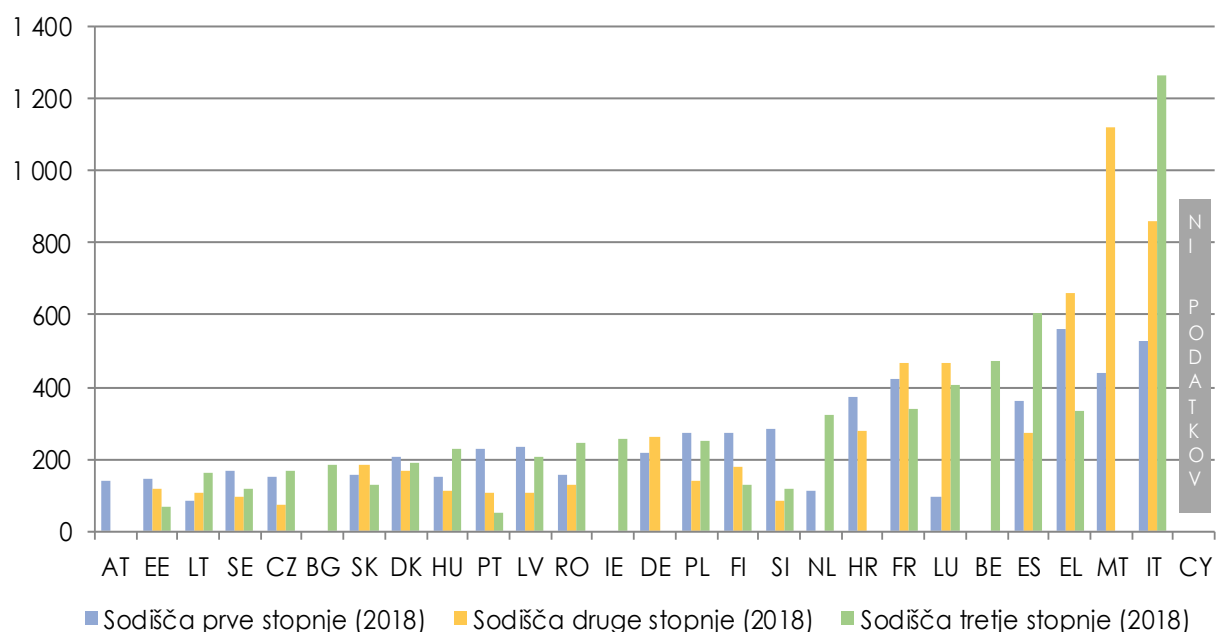
⁴⁰ Leta so bila izbrana tako, da se ohrani sedemletna perspektiva z izhodiščnim letom 2012 in da hkrati ni vključenih preveč podatkov. Podatki za leta 2010, 2013, 2014 in 2015 so na voljo v poročilu CEPEJ.

Slika 6: Ocenjeni čas, potreben za rešitev civilnih in gospodarskih pravnih zadev, 2012–2018(*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: študija CEPEJ)

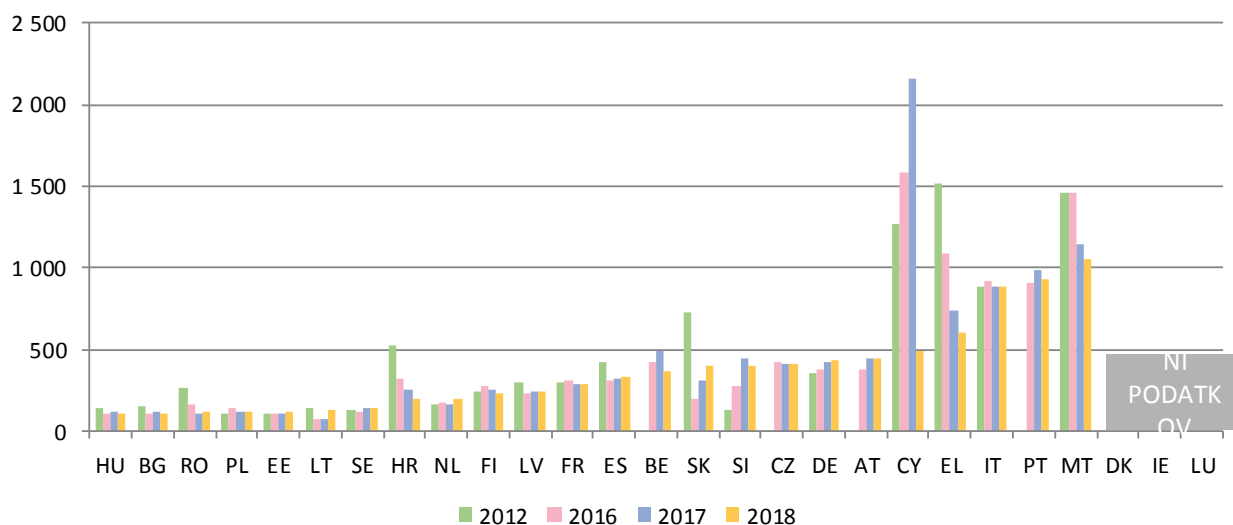
(*) Civilne in gospodarske pravne zadeve se po metodologiji CEPEJ nanašajo na spore med strankami, na primer spore o pogodbah. Civilne in gospodarske nepravdne zadeve se nanašajo na nepravdne postopke, na primer nesporne plačilne naloge. Spremembe metodologije v EL in SK. Nerešene zadeve vključujejo vse stopnje v CZ in do leta 2016 v SK. Podatki za NL vključujejo nepravdne zadeve.

Slika 7: Ocenjeni čas, potreben za rešitev civilnih in gospodarskih pravnih zadev (*) na sodiščih vseh stopenj v letu 2018 (prva, druga in tretja stopnja/v dnevih) (vir: študija CEPEJ)

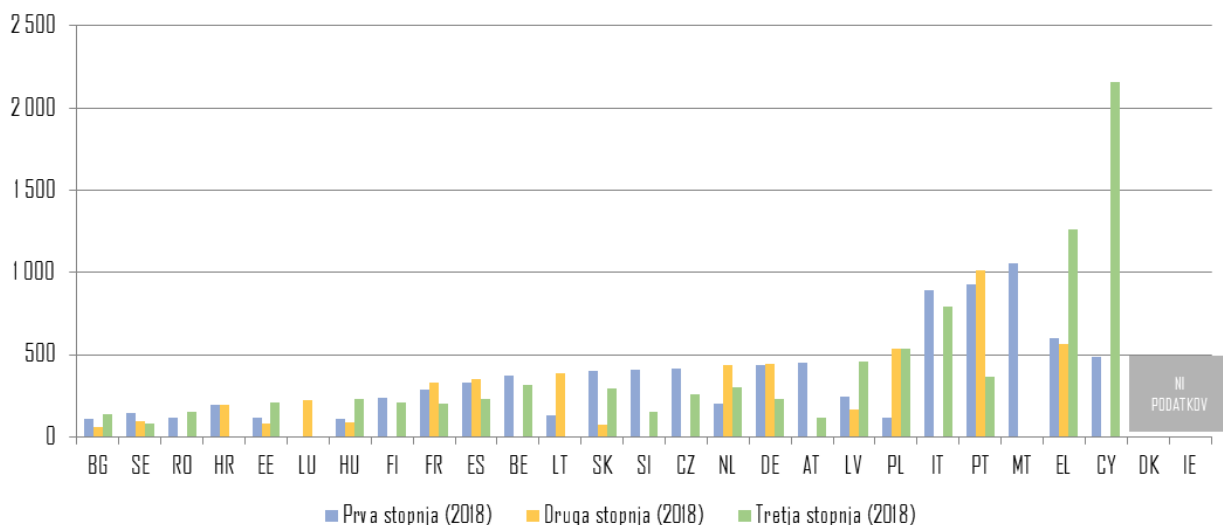
(*) Vrstni red je določen glede na stopnjo sodišč z najdaljšimi postopki v posamezni državi članici. Podatki niso na voljo za sodišča prve in druge stopnje v BE, BG in IE, za sodišča druge stopnje v NL, za sodišča druge in tretje stopnje v NL in AT ali za sodišča druge stopnje v DE in HR. V MT ni sodišč tretje stopnje. Dostop do sodišč tretje stopnje je lahko v nekaterih državah članicah omejen.

Slika 8: Ocenjeni čas, potreben za rešitev upravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: študija CEPEJ)

(*) Upravne zadeve se po metodologiji CEPEJ nanašajo na spore med posamezniki in lokalnimi, regionalnimi ali nacionalnimi organi. Spremembe metodologije v **EL** in **SK**. Nerešene zadeve v **CZ** in do leta 2016 v **SK** vključujejo sodišča vseh stopenj. **DK** in **IE** upravnih zadev ne evidentirata ločeno. **CY**: leta 2018 se je število rešenih zadev povečalo zaradi skupnega sojenja v zadevah, umika 2 724 združenih zadev in ustanovitve upravnega sodišča pred dvema letoma.

Slika 9: Ocenjeni čas, potreben za rešitev upravnih zadev (*) na sodiščih vseh stopenj v letu 2018 (prva in, kjer je ustrezno, druga in tretja stopnja/v dnevih) (vir: študija CEPEJ)

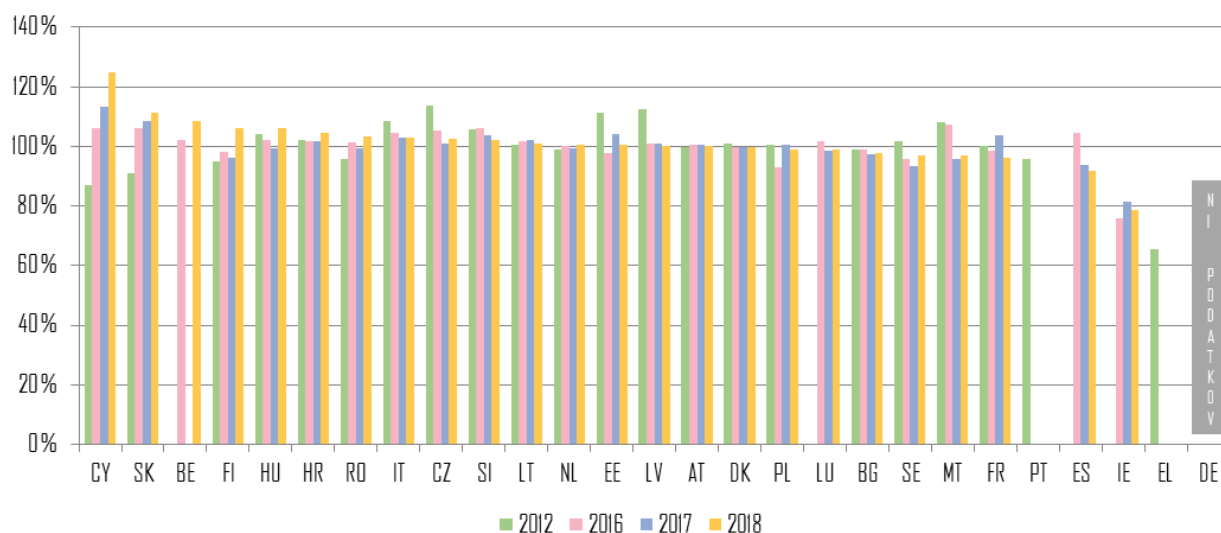

(*) Vrstni red je določen glede na stopnjo sodišč z najdaljšimi postopki v posamezni državi članici. Podatki niso na voljo: za sodišče prve stopnje v **LU**, sodišča druge stopnje v **MT** in **RO** ter sodišče tretje stopnje v **NL**. V **CZ**, **IT**, **CY**, **AT**, **SI** in **FI** je vrhovno ali drugo najvišje sodišče edina pritožbena stopnja. V **HR**, **LT**, **LU** in **MT** ni sodišč tretje stopnje za te vrste zadev. V **BE** je najvišje upravno sodišče za nekatere zadeve prva in edina stopnja. Dostop do sodišč tretje stopnje je lahko v nekaterih državah članicah omejen. **DK** in **IE** upravnih zadev ne evidentirata ločeno.

– Stopnja rešenih zadev –

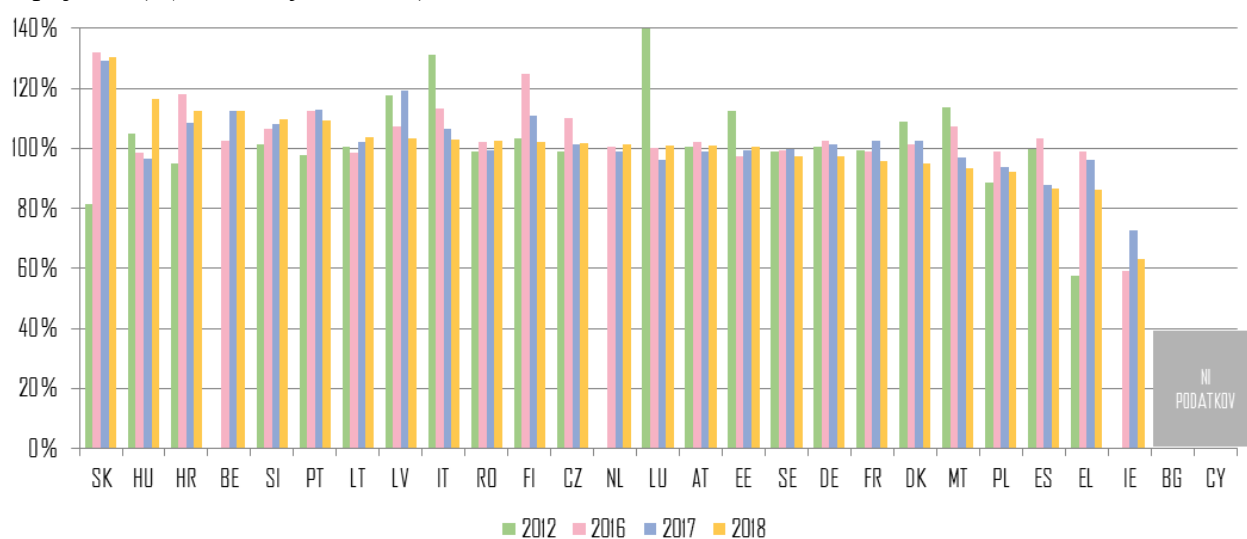
Stopnja rešenih zadev je razmerje med številom rešenih zadev in številom prejetih zadev. Z njo se meri, ali sodišču uspe obravnavati prejete zadeve. Kadar je stopnja rešenih zadev približno 100-odstotna ali višja, to pomeni, da lahko pravosodni sistem reši vsaj toliko zadev, kot jih prejme. Kadar pa je stopnja rešenih zadev nižja od 100 %, to pomeni, da sodišča rešijo manj zadev, kot jih prejmejo.

Slika 10: Stopnja reševanja civilnih, gospodarskih, upravnih in drugih zadev, 2012–2018 (*)
(prva stopnja/v % – vrednosti nad 100 % pomenijo, da je več zadev rešenih kot prejetih, vrednosti pod 100 % pa pomenijo, da je manj zadev rešenih kot prejetih) (vir: študija CEPEJ)

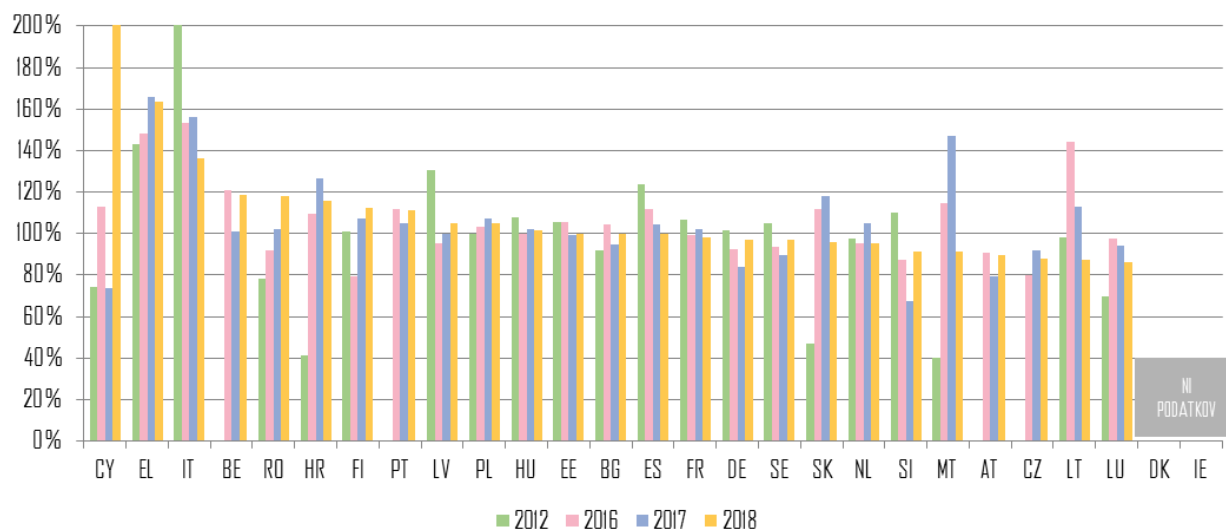
(*) Spremembe metodologije v SK. IE: pričakuje se, da je zaradi metodologije sporočeno premajhno število rešenih zadev. IT: leta 2013 je bila uvedena drugačna klasifikacija civilnih zadev.

Slika 11: Stopnja reševanja civilnih in gospodarskih pravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/v %) (vir: študija CEPEJ)

(*) Spremembe metodologije v EL in SK. IE: pričakuje se, da je zaradi metodologije sporočeno premajhno število rešenih zadev. IT: leta 2013 je bila uvedena drugačna klasifikacija civilnih zadev. Podatki za NL vključujejo nepravdne zadeve.

Slika 12: Stopnja reševanja upravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/v %) (vir: študija CEPEJ)

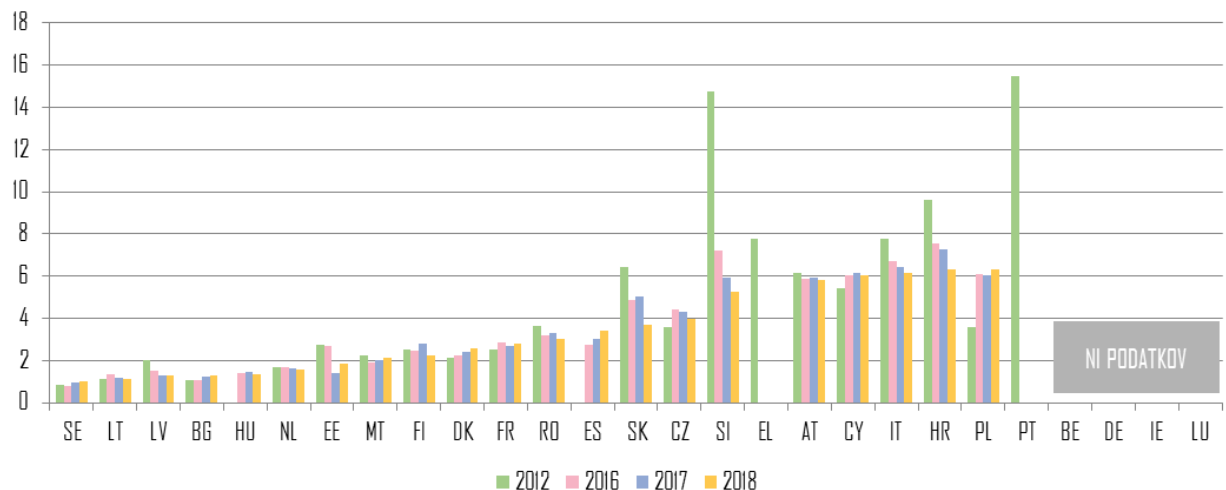

(*) Pretekle vrednosti za nekatere države članice so bile za predstavitvene namene znižane (CY v letu 2018 = 219 %; IT v letu 2012 = 279,8 %); spremembe metodologije v EL in SK. DK in IE upravnih zadev ne evidentirata ločeno. V CY se je število rešenih zadev povečalo zaradi skupnega sojenja v zadevah, umika 2 724 združenih zadev in ustanovitve upravnega sodišča pred dvema letoma.

– Nerešene zadeve –

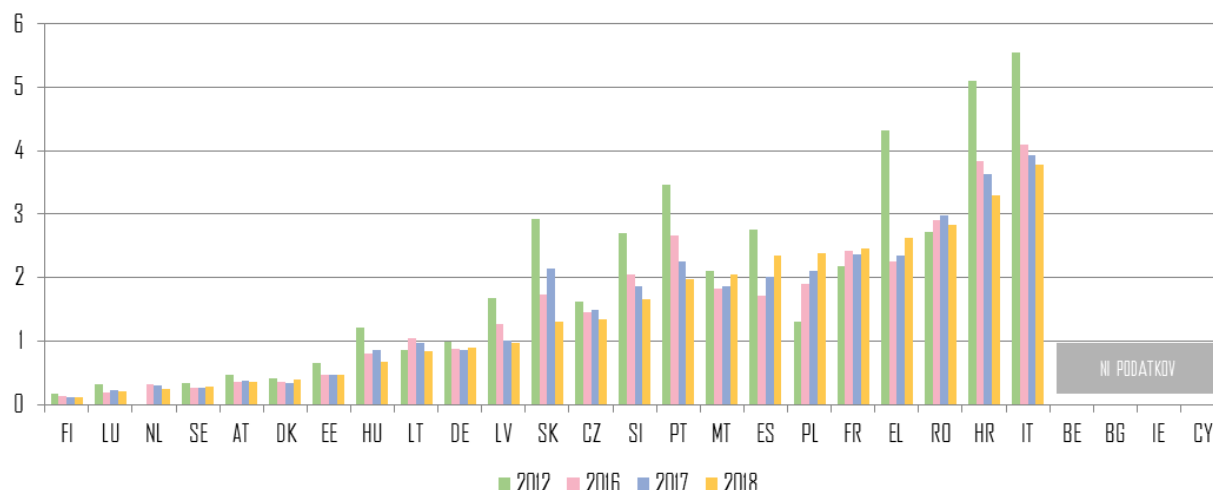
Število nerešenih zadev izraža število zadev, ki jih je treba ob koncu zadevnega leta še obravnavati. Vpliva tudi na čas, potreben za izdajo sodne odločbe.

Slika 13: Število nerešenih civilnih, gospodarskih, upravnih in drugih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

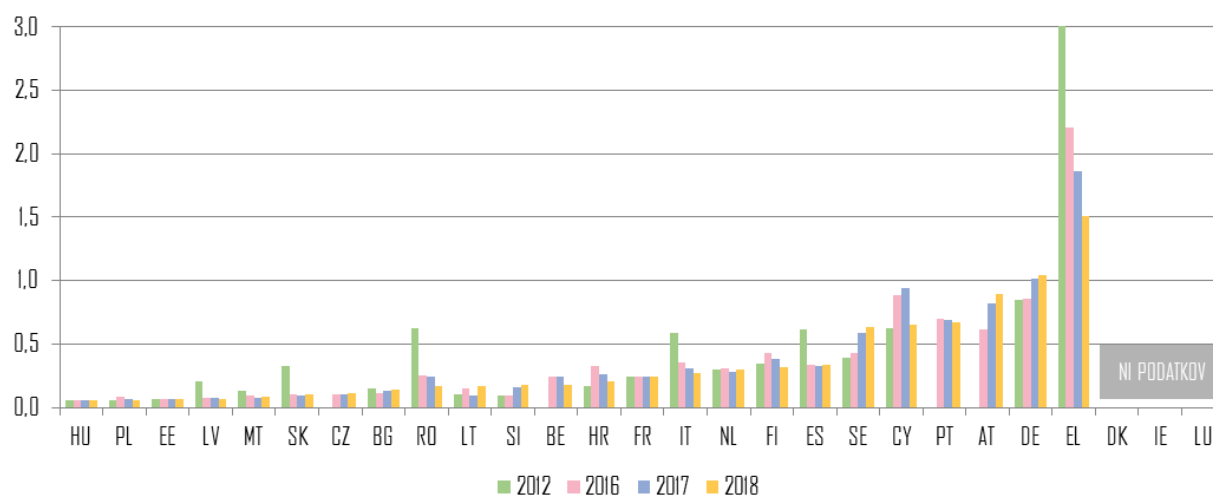
(*) Spremembe metodologije v SK. Nerešene zadeve vključujejo vse stopnje v CZ in do leta 2016 v SK. IT: leta 2013 je bila uvedena drugačna klasifikacija civilnih zadev.

Slika 14: Število nerešenih civilnih in gospodarskih pravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

(*) Spremembe metodologije v **EL** in **SK**. Nerešene zadeve vključujejo vse stopnje v **CZ** in do leta 2016 v **SK**. **IT**: leta 2013 je bila uvedena drugačna klasifikacija civilnih zadev. Podatki za **NL** vključujejo nepravdne zadeve.

Slika 15: Število nerešenih upravnih zadev, 2012–2018 (*) (prva stopnja/na 100 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

(*) Pretekle vrednosti za nekatere države članice so bile za predstavitvene namene znižane (**EL** leta 2012 = 3,5). Spremembe metodologije v **EL** in **SK**. Nerešene zadeve vključujejo vse stopnje v **CZ** in do leta 2016 v **SK**. **DK** in **IE** upravnih zadev ne evidentirata ločeno.

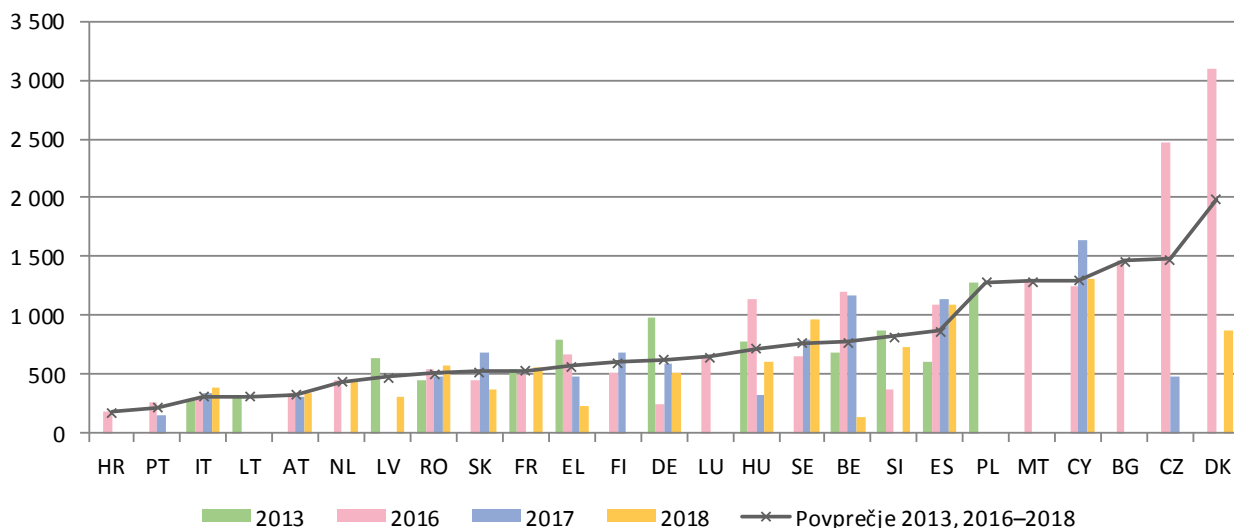
3.1.3 Učinkovitost na posebnih področjih prava EU

Ta oddelek dopolnjuje splošne podatke o učinkovitosti pravosodnih sistemov in predstavlja povprečno trajanje postopkov ⁽⁴¹⁾ na posebnih področjih, kadar se uporablja pravo EU. Pregled stanja za leto 2020 temelji na predhodnih podatkih na področjih konkurence, elektronskih komunikacij, blagovne znamke EU, potrošniškega prava in preprečevanja pranja denarja. Ta področja so izbrana zaradi svojega pomena za enotni trg in poslovno okolje. Na splošno imajo lahko daljše zamude pri sodnih postopkih negativne posledice za pravice, ki izhajajo iz prava EU, kadar na primer niso več na voljo ustrezna pravna sredstva ali kadar večja finančna škoda postane neizterljiva.

– Konkurenca –

Učinkovito izvajanje konkurenčnega prava zagotavlja enake konkurenčne pogoje za podjetja in je zato bistveno za privlačno poslovno okolje. Slika 16 prikazuje povprečno trajanje reševanja zadev zoper odločitve nacionalnih organov za varstvo konkurence, ki uporabljajo člena 101 in 102 PDEU ⁽⁴²⁾.

Slika 16: Konkurenca: povprečno trajanje sodnega nadzora, 2013–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in Evropska mreža za konkurenco)

(*) **EE**: ni bilo zadev. **IE** in **AT**: scenarij se ne uporablja, saj organi nimajo pooblastil za sprejemanje zadevnih odločitev. **AT**: podatki vključujejo zadeve v zvezi s kršitvijo členov 101 in 102 PDEU, o katerih je odločalo sodišče, pristojno za konkurenčnoppravne zadeve, in ki niso temeljile na pritožbah zoper nacionalni organ za varstvo konkurence. Za **BG** in **IT** je bila uporabljena ocena trajanja. Prazen stolpec lahko pomeni, da država članica za zadevno leto ni sporočila nobene zadeve. V številnih državah članicah je bilo zadev malo (manj kot pet na leto), zaradi česar so lahko letni podatki odvisni od ene zadeve, ki traja izredno dolgo ali le kratek čas. Več najdaljših zadev v naboru podatkov je vključevalo čas, potreben za predložitev zadeve Sodišču Evropske unije (npr. **LT**) ali presojo ustavnosti (npr. **SK**), ali posebne zamude pri postopkih (npr. **CZ**, **EL**, **HU**).

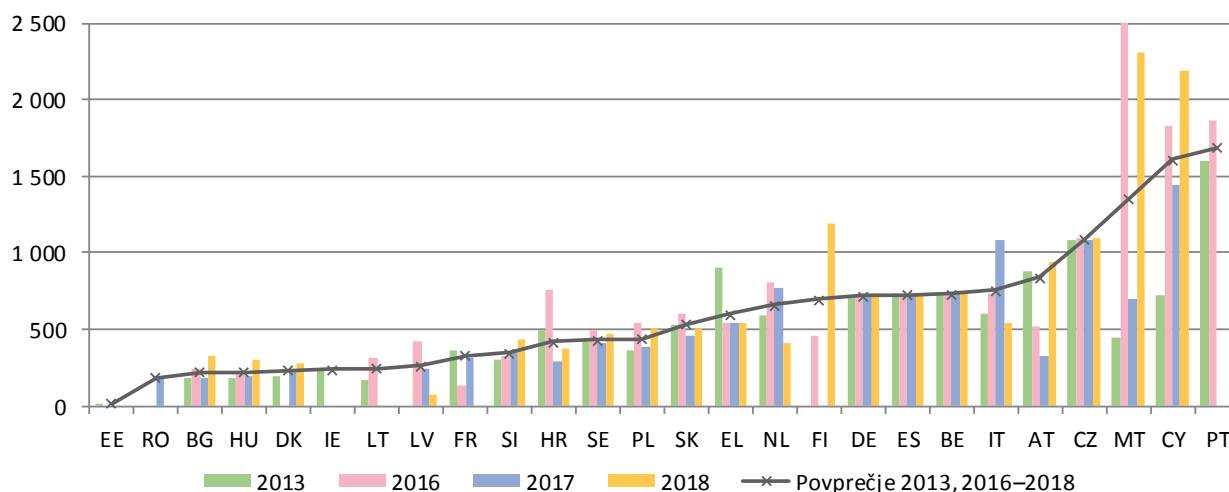
⁴¹ Trajanje postopkov na posebnih področjih je izračunano v koledarskih dnevih, ki se štejejo od dneva vložitve tožbe ali pritožbe pri sodišču (ali pravnomočnosti obtožnice) do dneva, ko je sodišče sprejelo odločitev (slike 16–21). Vrednosti so razvrščene na podlagi tehtanega povprečja podatkov za leta 2013 in 2016–2018 za slike 16–18, podatkov za leta 2013, 2015, 2016 in 2018 za sliko 19 ter podatkov za leta 2014 in 2016–2018 za slike 20 in 21. Kadar podatki niso bili na voljo za vsa leta, povprečje odraža razpoložljive podatke, izračunane na podlagi vseh zadev, vzorca zadev ali ocen.

⁴² Glej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.

– Elektronske komunikacije –

Cilj zakonodaje EU na področju elektronskih komunikacij je povečati konkurenčnost, prispevati k razvoju enotnega trga ter ustvarjati naložbe, inovacije in rast. Pozitivne učinke za potrošnike je mogoče doseči z učinkovitim izvajanjem te zakonodaje, ki lahko prispeva k znižanju cen za končne uporabnike in izboljšanju kakovosti storitev. Na sliki 17 je prikazano povprečno trajanje reševanja zadev sodnega nadzora zoper odločitve nacionalnih regulativnih organov, ki uporabljajo pravo EU na področju elektronskih komunikacij ⁽⁴³⁾. Zajete so zelo različne zadeve, od bolj zapletenih zadev sodnega nadzora v zvezi s „tržno analizo“ do zadev, osredotočenih na potrošnike.

Slika 17: Elektronske komunikacije: povprečno trajanje zadev sodnega nadzora, 2013–2018
(*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in Odbor za komunikacije)

(*) Število zadev se med državami članicami razlikuje. Prazen stolpec pomeni, da država članica ni sporočila nobene zadeve za zadevno leto (razen **PT** za leti 2017 in 2018 ter **RO** za leto 2018; ni podatkov). **LU**: ni bilo zadev. Na nekaterih stopnjah sodišč omejeno število takih zadev (**LV**, **LT**, **MT**, **SK**, **SE**) pomeni, da so lahko letni podatki odvisni od ene zadeve, ki traja izredno dolgo ali le kratek čas, zaradi česar so razlike med leti velike. **DK**: na prvi stopnji o pravnih sredstvih odloča organ s sodni podobno funkcijo. **ES**, **AT** in **PL**: pristojna so različna sodišča, odvisno od vsebine zadeve. **MT**: leta 2016 je bila sporočena izjemno dolga zadeva, ki je trajala 2 500 dni in se je nanašala na zapleteno vprašanje, glede katerega je lokalni organ skupaj z več prebivalci sprožil postopek v zvezi z domnevnimi škodljivimi emisijami iz mobilnih radiokomunikacijskih baznih postaj.

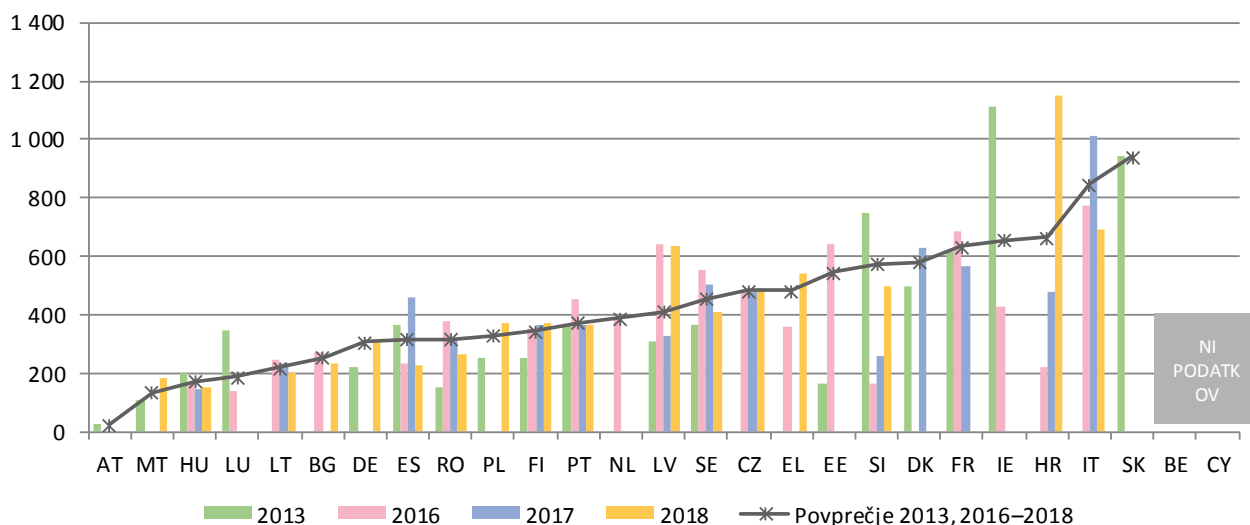
– Blagovna znamka EU –

Učinkovito uveljavljanje pravic intelektualne lastnine je bistveno za spodbujanje naložb v inovacije. Zakonodaja EU o blagovnih znamkah EU ⁽⁴⁴⁾ daje pomembno vlogo nacionalnim sodiščem, ki delujejo kot sodišča EU in sprejemajo odločitve, ki vplivajo na enotni trg. Na sliki 18 je prikazano povprečno trajanje reševanja zadev v zvezi s kršitvami blagovne znamke EU v pravnih sporih med zasebnimi strankami.

⁴³ Izračun temelji na trajanju primerov pritožb zoper odločitve nacionalnih regulativnih organov, ki uporabljajo nacionalne zakone za izvajanje regulativnega okvira za elektronske komunikacije (Direktiva 2002/19/ES (direktiva o dostopu), Direktiva 2002/20/ES (direktiva o odobritvi), Direktiva 2002/21/ES (okvirna direktiva), Direktiva 2002/22/ES (direktiva o univerzalnih storitvah) in druga zadevna zakonodaja EU, na primer program za politiko radiofrekvenčnega spektra in sklepi Komisije o spektru, razen Direktive 2002/58/ES o zasebnosti in elektronskih komunikacijah).

⁴⁴ Uredba (EU) 2017/1001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o blagovni znamki Evropske unije (UL L 154, 16.6.2017, str. 1).

Slika 18: Blagovna znamka EU: povprečno trajanje reševanja zadev v zvezi s kršitvami blagovne znamke EU, 2013–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in Evropski opazovalni urad za kršitve pravic intelektualne lastnine)

(*) **FR, IT, LT, LU:** za podatke za nekatera leta je uporabljen vzorec zadev. **BG:** za leto 2016 so uporabljene ocene sodišč. **PL:** za leto 2015 so uporabljene ocene sodišč. Zelo dolge zadeve so vplivale na povprečje, ki so ga sporočile **EE, IE, LV** in **SE**. **EL:** podatki temeljijo na tehtanem povprečnem trajanju zadev na dveh sodiščih. **DK:** podatki iz vseh zadev v zvezi z blagovnimi znamkami – ne samo EU – na višjih sodiščih za gospodarske in pomorske zadeve; za leto 2018 ni podatkov o povprečnem trajanju zaradi novega sistema IKT. **ES:** v izračun povprečnega trajanja so vključene zadeve v zvezi z drugimi pravicami intelektualne lastnine EU; za leto 2018 je uporabljena ocena.

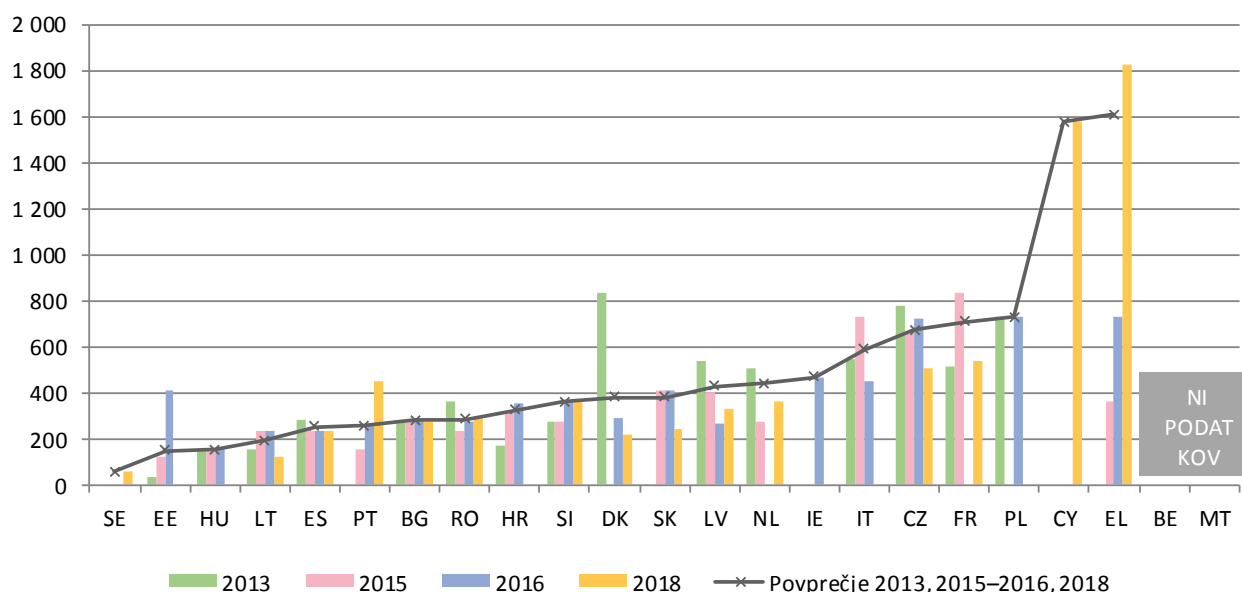
– Varstvo potrošnikov –

Učinkovito izvajanje potrošniškega prava zagotavlja, da lahko potrošniki uveljavljajo svoje pravice in da podjetja, ki kršijo pravila o varstvu potrošnikov, ne pridobijo nepoštenih prednosti. Organi za varstvo potrošnikov in sodišča imajo ključno vlogo pri izvajanju potrošniškega prava EU⁽⁴⁵⁾ v različnih nacionalnih sistemih kazenskega pregona. Na sliki 19 je prikazano povprečno trajanje reševanja zadev sodnega nadzora zoper odločitve organov za varstvo potrošnikov, ki uporabljajo pravo EU.

Za potrošnike ali podjetja lahko učinkovito izvrševanje vključuje verigo akterjev, tako sodišča kot tudi upravne organe. Za nadaljnjo proučitev te verige izvrševanja je ponovno predstavljeno trajanje postopkov po posameznih organih za varstvo potrošnikov. Na sliki 20 je za obdobje 2014–2018 prikazano, kako dolgo od trenutka začetka obravnavanja zadeve je povprečno trajalo, da so nacionalni organi za varstvo potrošnikov izdali upravne odločbe. Zadevne odločbe vključujejo razglasitev kršitev pravil materialnega prava, začasnih ukrepov, odredb o prenehanju kršitev, začetka sodnih postopkov ali končanja zadeve.

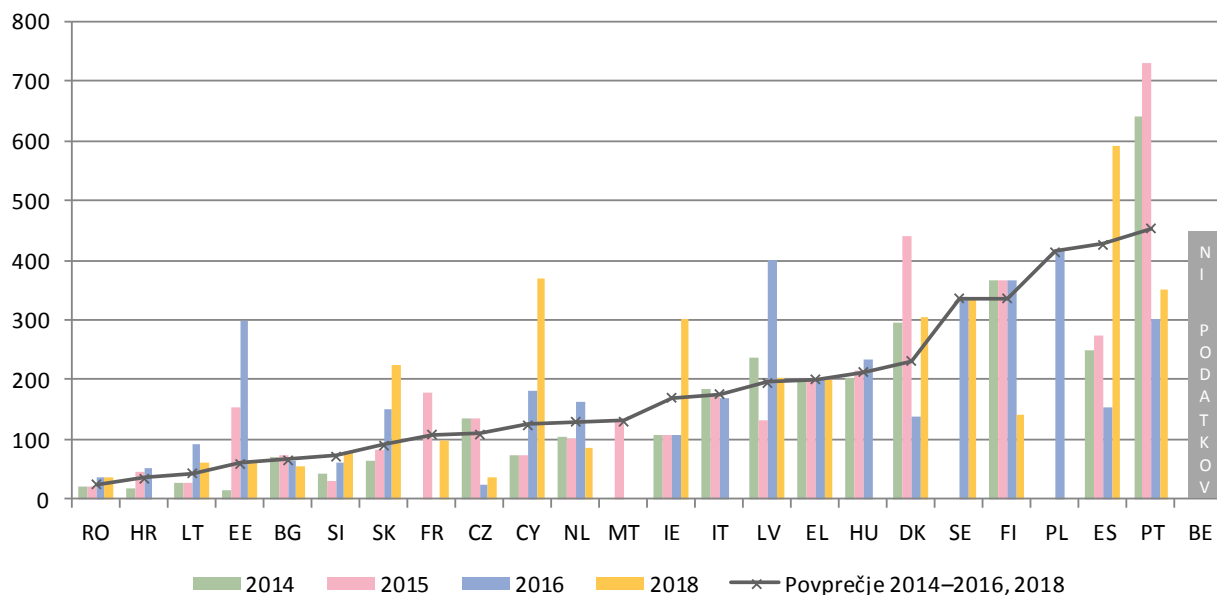
⁴⁵ Sliki 19 in 20 se nanašata na izvajanje direktive o nedovoljenih pogojih (93/13/EGS), direktive o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij (1999/44/ES), direktive o nepoštenih poslovnih praksah (2005/29/ES), direktive o pravicah potrošnikov (2011/83/ES) in z njimi povezanih nacionalnih izvedbenih določb.

Slika 19: Varstvo potrošnikov: povprečno trajanje sodnega nadzora, 2013–2018(*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in Mreža za sodelovanje na področju varstva potrošnikov)

(*) AT, FI, DE, LU: scenarij se ne uporablja, ker organi za varstvo potrošnikov nimajo pooblastil za odločanje o kršitvah zadevnih pravil o varstvu potrošnikov. V CY, IE, NL in SE je bilo takih zadev malo (manj kot pet). EL in RO sta predložila oceno povprečnega trajanja.

Slika 20: Varstvo potrošnikov: povprečno trajanje obdobja do izdaje upravnih odločb organov za varstvo potrošnikov, 2014–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in Mreža za sodelovanje na področju varstva potrošnikov)

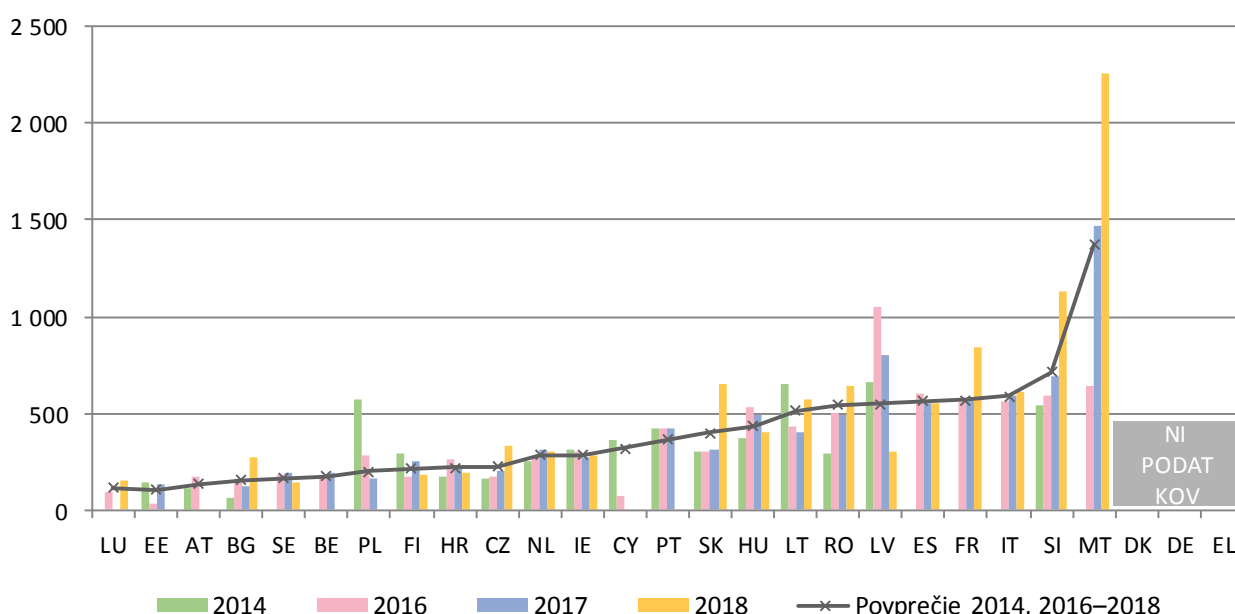

(*) AT, DE, LU: scenarij se ne uporablja, ker organi za varstvo potrošnikov nimajo pooblastil za odločanje o kršitvah zadevnih pravil o varstvu potrošnikov. V NL in SE je bilo takih zadev malo (manj kot pet). DK, FI, FR, EL, FR in RO so predložile oceno povprečnega trajanja.

– Pranje denarja –

Uspešnost boja proti pranju denarja ne le prispeva k boju proti kriminalu, temveč je tudi ključna za trdnost, integriteto in stabilnost finančnega sektorja, zaupanje v finančni sistem in pošteno konkurenco na enotnem trgu ⁽⁴⁶⁾. Kot je poudaril Mednarodni denarni sklad, lahko pranje denarja odvrča tuje naložbe, izkrivlja mednarodni pretok kapitala in negativno vpliva na makroekonomsko uspešnost države, kar povzroči izgubo blaginje in odliv sredstev iz produktivnejših gospodarskih dejavnosti ⁽⁴⁷⁾. Direktiva o preprečevanju pranja denarja določa, da morajo države članice zbirati statistične podatke o učinkovitosti svojih sistemov za boj proti pranju denarja ali financiranju terorizma ⁽⁴⁸⁾. V sodelovanju z državami članicami so bili s posodobljenim vprašalnikom zbrani podatki o sodnih fazah v nacionalnih sistemih za preprečevanje pranja denarja. Na sliki 21 je prikazano povprečno trajanje zadev pred sodišči prve stopnje, ki obravnavajo kazniva dejanja pranja denarja.

Slika 21: Pranje denarja: povprečno trajanje sodnih zadev, 2014–2018 (*) (prva stopnja/v dnevih) (vir: Evropska komisija in skupina strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma)

(*) Ni podatkov za leto 2018: **BE, EE, CY, AT, PL** in **PT**. **ES, NL**: ocena trajanja. **LV**: zaradi razmeroma majhnega števila zadev v letu 2016 bi lahko na trajanje postopkov vplivali različni dejavniki, na primer prekinitev ene zadeve iz objektivnih razlogov. **PL**: izračun trajanja za leto 2016 temelji na naključno izbranem vzorcu zadev. **SE**: izračun v letu 2017 temelji na vzorcu rešenih zadev; podatki za leto 2018 so predhodni. **IT**: podatki se nanašajo na sodišča, ki so se odzvala, ter obsegajo približno 91 % vseh postopkov v letu 2015 in približno 99 % v letih 2016 in 2017; podatki se nanašajo na predhodni sodni postopek in glavno obravnavo.

⁴⁶ Uvodna izjava 2 Direktive (EU) 2015/849 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2015 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma.

⁴⁷ Informativni list Mednarodnega denarnega sklada, 8. marec 2018: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>.

⁴⁸ Člen 44(1) Direktive (EU) 2015/849. Glej tudi revidirani člen 44 Direktive (EU) 2018/843, ki je začela veljati junija 2018 in ki so jo morale države članice začeti izvajati najpozneje do januarja 2020.

3.1.4 Povzetek o učinkovitosti pravosodnih sistemov

V učinkovitem pravosodnem sistemu se obvladujejo število prejetih zadev in sodni zaostanki, odločbe pa se izdajajo brez neupravičenih zamud. Glavni kazalniki, uporabljeni v pregledu stanja na področju pravosodja v EU za spremljanje učinkovitosti pravosodnih sistemov, so torej *trajanje postopkov* (ocenjeni ali povprečni čas v dnevih, potreben za rešitev zadeve), *stopnja rešenih zadev* (razmerje med številom rešenih in številom prejetih zadev) in število *nerešenih zadev* (ki jih je treba ob koncu leta še obravnavati).

Splošni podatki o učinkovitosti

Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 vsebuje podatke o učinkovitosti za sedemletno obdobje (2012–2018). Zaradi tega obdobja je mogoče opredeliti nekatere trende in upoštevati dejstvo, da je za uresničitev rezultatov reform pravosodja pogosto potreben čas.

Glede na razpoložljive podatke o civilnih, gospodarskih in upravnih zadevah od leta 2012 se je učinkovitost izboljšala ali ostala stabilna v enajstih državah članicah, v osmih pa se je nekoliko, pogosto sicer zelo malo, zmanjšala.

V večini držav članic, za katere je bilo v okviru evropskega semestra ugotovljeno, da se srečujejo s posebnimi izzivi (⁴⁹), je mogoče opaziti pozitiven razvoj:

- od leta 2012 se je **trajanje sodnih postopkov na prvi stopnji** v široki kategoriji „vse zadeve“ (slika 5) ter civilnih in gospodarskih pravnih zadevah (slika 6) v skoraj vseh navedenih državah članicah skrajšalo ali ostalo nespremenjeno. Pri upravnih zadevah (slika 8) se je trajanje postopkov v večini teh držav članic od leta 2012 skrajšalo ali ostalo nespremenjeno. Na splošno se je trajanje postopkov v letu 2018 podaljšalo v samo nekaj državah članicah;
- v pregledu so predstavljeni podatki o **trajanju postopkov na sodiščih vseh stopenj** za civilne in gospodarske pravne zadeve (slika 7) ter upravne zadeve (slika 9). Podatki kažejo, da v več državah članicah, za katere je bilo ugotovljeno, da se soočajo z izzivi v zvezi s trajanjem postopkov na sodiščih prve stopnje, sodišča višje stopnje delujejo učinkoviteje. Nasprotno pa je pri nekaterih drugih državah članicah, ki se srečujejo z izzivi, povprečno trajanje postopkov na sodiščih višje stopnje celo daljše kot na sodiščih prve stopnje;
- v široki kategoriji „vse zadeve“ ter kategoriji civilnih in gospodarskih pravnih zadev (sliki 10 in 11) se je skupno število držav članic, v katerih znaša **stopnja rešenih zadev** več kot 100 %, od leta 2012 povečalo. Leta 2018 so skoraj vse države članice, vključno s tistimi, ki se srečujejo z izzivi, poročale o visoki stopnji rešenih zadev (več kot 97-odstotni), kar pomeni, da so sodišča na splošno sposobna obvladovati število prejetih zadev v teh kategorijah. V upravnih zadevah (slika 12) je mogoče med leti opaziti večje razlike pri stopnji rešenih zadev, ki sicer na splošno ostaja nižja kot v drugih kategorijah zadev, vendar so nekatere države članice dosegle dober napredek. Zlasti večina držav članic, ki se srečujejo z izzivi, poroča o povišanju stopnje rešenih zadev v upravnih zadevah od leta 2012;
- od leta 2012 se napredek nadaljuje v skoraj vseh državah članicah, ki se srečujejo z največjimi izzivi v zvezi s **sodnimi zaostanki**, ne glede na kategorijo zadev. Pogosto je bil pomemben napredek pri zmanjševanju števila nerešenih zadev dosežen tako pri civilnih in gospodarskih pravnih zadevah (slika 14) kot tudi pri upravnih zadevah (slika 15). Kljub tem

⁴⁹ HR, IT, CY, HU, MT, PT in SK, ki so v okviru evropskega semestra 2019 prejele priporočila za posamezne države, ter BE, BG, IE, EL, ES, LV, PL, RO in SI, za katere so bili izzivi izraženi v uvodnih izjavah priporočil za posamezne države iz leta 2019 in poročilih o državah.

Razlike v rezultatih za obravnavanih sedem let je mogoče pojasniti s spremljevalnimi dejavniki (več kot 10-odstotna nihanja pri prejetih zadevah niso nenavadna) ali sistemskimi pomanjkljivostmi (neprožnost in neodzivnost ali nedoslednosti v procesu reform).

izboljšavam ostajajo precejšnje razlike med državami članicami z razmeroma malo nerešenimi zadevami in državami članicami z veliko nerešenimi zadevami, v nekaterih državah članicah pa se zdi, da se sodni zaostanki povečujejo.

Učinkovitost na posebnih področjih prava EU

Podatki o povprečnem trajanju postopkov na posebnih področjih prava EU (slike 16–21) zagotavljajo vpogled v delovanje pravosodnih sistemov pri teh vrstah poslovnih sporov.

Podatki o učinkovitosti na posebnih pravnih področjih se zbirajo na podlagi ozko opredeljenih scenarijev, število ustreznih zadev pa se lahko zdi majhno. Vendar ti podatki v primerjavi z izračunanim trajanjem postopkov, predstavljenim v splošnih podatkih o učinkovitosti, zagotavljajo dejansko povprečno trajanje vseh ustreznih zadev na posebnih področjih v letu. Zato je treba opozoriti, da več držav članic, za katere se na podlagi splošnih podatkov o učinkovitosti zdi, da se ne srečujejo z izzivi, poroča o bistveno daljšem povprečnem trajanju zadev na posebnih področjih prava EU. Hkrati se lahko trajanje postopkov na različnih posebnih področjih zelo razlikuje tudi v isti državi članici.

S slik v zvezi s posebnimi področji prava EU so razvidni naslednji trendi:

- čeprav se je na področju **konkurence** (slika 16) skupno število prejetih zadev, s katerim se srečujejo sodišča po državah članicah, nekoliko povečalo, se je trajanje sodnega nadzora v šestih državah članicah skrajšalo ali je ostalo nespremenjeno, medtem ko se je v petih drugih državah članicah podaljšalo. Leta 2018 se je pozitiven trend nadaljeval, pri čemer sta samo dve državi članici poročali o povprečnem trajanju, daljšem od 1 000 dni (v primerjavi s tremi leti 2017);
- na področju **elektronskih komunikacij** (slika 17) se je število prejetih zadev, s katerim se srečujejo sodišča, še naprej povečevalo, s čimer se je končal pozitiven trend v smislu krajšega trajanja postopkov, ki je bil opažen v preteklih letih. Leta 2018 se je povprečno trajanje postopkov v večini držav članic v primerjavi z letoma 2017 in 2013 podaljšalo;
- na področju **zadev v zvezi s kršitvami blagovne znamke EU** (slika 18) so bili leta 2018 trendi v zvezi s povprečnim trajanjem postopkov precej različni. V nekaterih državah članicah so se postopki zelo podaljšali, drugim državam članicam pa se je uspelo bolje spopasti s številom prejetih zadev in skrajšati čas, potreben za reševanje zadev;
- morebitni skupni učinek verige izvrševanja, ki vključuje tako upravne postopke kot tudi postopke sodnega nadzora, je predstavljen na področju potrošniškega prava (sliki 19 in 20). Leta 2018 je sedem držav članic poročalo, da so njihovi organi za varstvo potrošnikov za izdajo odločbe v zadevi, za katero velja potrošniško pravo EU, povprečno potrebovali manj kot tri mesece, medtem ko so v devetih državah članicah potrebovali več kot šest mesecev. Kadar so bile odločbe organov za varstvo potrošnikov izpodbijane na sodiščih, je sodni nadzor upravne odločbe leta 2018 v večini držav članic povprečno trajal manj kot eno leto;
- učinkovit boj proti **pranju denarja** je ključen za zaščito finančnega sistema in poštene konkurence ter preprečevanje negativnih gospodarskih posledic. Na učinkovit boj proti pranju denarja lahko vplivajo izzivi, povezani s trajanjem sodnih postopkov pri obravnavi kaznivih dejanj pranja denarja. V pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 so predstavljeni posodobljeni podatki o trajanju sodnih postopkov v zvezi s kaznivimi dejanji pranja denarja (slika 21), ki kažejo, da medtem ko v približno polovici držav članic postopki na sodiščih prve stopnje v povprečju trajajo do enega leta, v več državah članicah, ki se

srečujejo z izzivi, povezanimi s pregonom kaznivih dejanj pranja denarja, v povprečju trajajo približno dve leti ⁽⁵⁰⁾.

3.2 Kakovost pravosodnih sistemov

Ni enotnega načina merjenja kakovosti pravosodnih sistemov. V pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 so nadalje proučeni dejavniki, ki so na splošno sprejeti kot pomembni za izboljšanje kakovosti pravosodja. Tako kot v prejšnjih letih so razvrščeni v štiri kategorije:

- (1) dostopnost pravnega varstva za državljane in podjetja;
- (2) ustrezni finančni in človeški viri;
- (3) vzpostavitev orodij za ocenjevanje in
- (4) uporaba standardov kakovosti.

3.2.1 Dostopnost

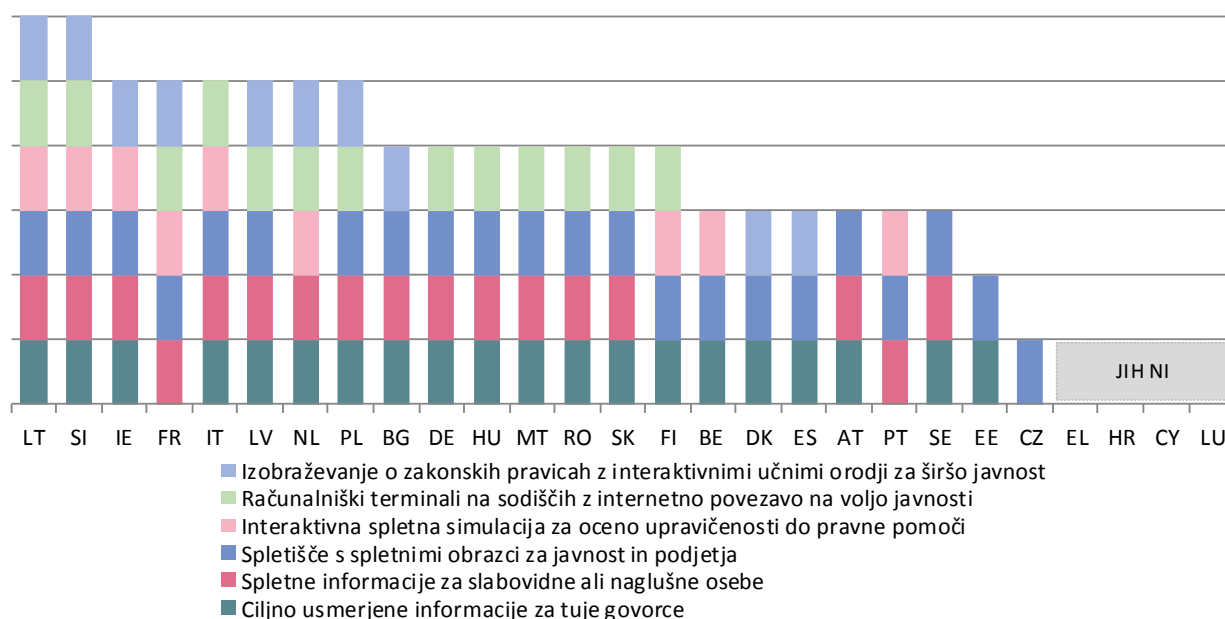
Dostopnost se zahteva v celotni pravosodni verigi, da se ljudem omogoči pridobivanje ustreznih informacij – o pravosodnem sistemu, vlaganju zahtevka in povezanih finančnih vidikih ter trenutnem stanju postopka vse do njegovega konca –, tako da je zagotovljen hiter dostop do sodbe prek spleta.

– *Obveščanje o pravosodnem sistemu* –

Državljanom prijazno sodno varstvo zahteva, da so informacije o pravosodnem sistemu lahko dostopne in tudi prilagojene posebnim družbenim skupinam, ki bi sicer imele težave pri dostopu do informacij. Na sliki 22 je prikazana razpoložljivost spletnih informacij o posebnih vidikih pravosodnega sistema in za posebne družbene skupine.

⁵⁰ Z Direktivo (EU) 2018/1673 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o boju proti pranju denarja z uporabo kazenskega prava bodo odpravljene pravne ovire, ki lahko zadržujejo pregon, na primer zahteva, da se lahko pregon zaradi pranja denarja začne šele, ko je končan postopek za predhodno kaznivo dejanje, ki je podlaga za pranje denarja. Države članice morajo Direktivo v nacionalno zakonodajo prenesti pred 8. decembrom 2020.

Slika 22: Razpoložljivost spletnih informacij o pravosodnem sistemu za širšo javnost, 2019
 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁵¹⁾)

(*) **DE:** vsaka zvezna dežela in zvezna raven posebej odloči, katere informacije se zagotovijo na spletu.

– Pravna pomoč, sodne takse in nagrade odvetnikov –

Stroški pravnega postopka so ključni dejavnik za dostop do pravnega varstva. Visoki stroški pravnega postopka, vključno s sodnimi taksami ⁽⁵²⁾ in nagradami odvetnikov ⁽⁵³⁾, lahko ovirajo dostop do pravnega varstva. Stroški pravnih postopkov v civilnih in gospodarskih zadevah na ravni EU niso harmonizirani. Ureja jih nacionalna zakonodaja, zato se med državami članicami razlikujejo.

Dostop do pravne pomoči je temeljna pravica, ki je zagotovljena z Listino o temeljnih pravicah ⁽⁵⁴⁾. Omogoča dostop do pravnega varstva tistim, ki ne bi mogli nositi stroškov pravnega postopka ali jih plačati vnaprej. Večina držav članic dodeljuje pravno pomoč na podlagi prosilčevih dohodkov ⁽⁵⁵⁾.

Na sliki 23 je prikazana razpoložljivost polne ali delne pravne pomoči v posebni potrošniški zadevi, ki vključuje zahtevek v višini 6 000 EUR. Vključuje primerjavo dohodkovnih pragov za dodelitev pravne pomoči, izraženih kot delež Eurostatovega praga revščine v posamezni državi

⁵¹ Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

⁵² Sodne takse se razumejo kot znesek, ki ga je treba plačati za začetek nekazenskega postopka na sodišču.

⁵³ Nagrade odvetnikov so plačila za storitve, ki jih odvetniki opravijo za svoje stranke.

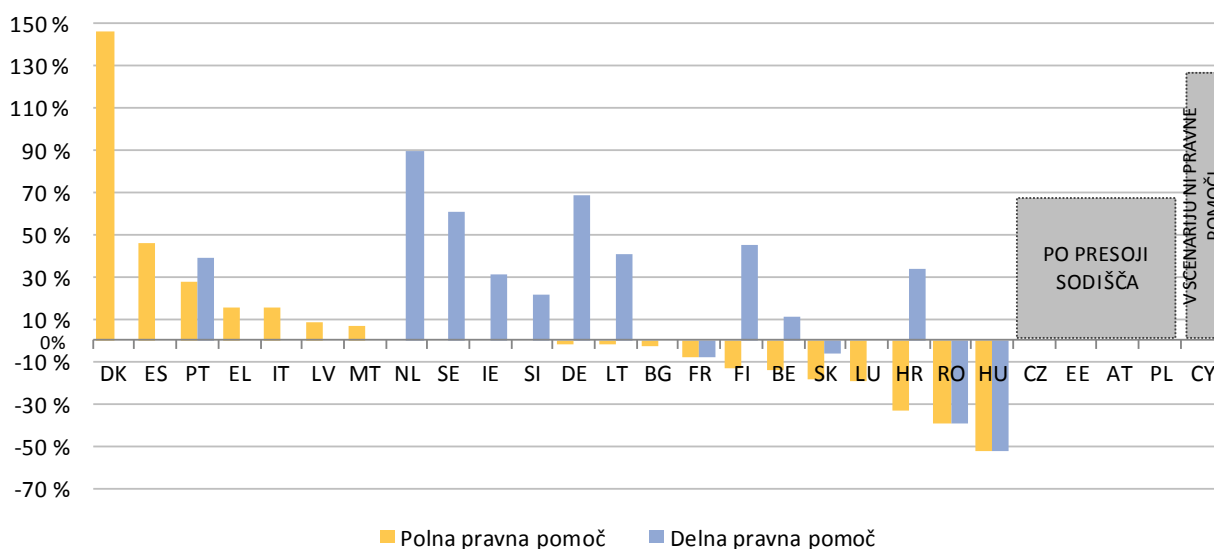
⁵⁴ Člen 47(3) Listine EU o temeljnih pravicah.

⁵⁵ Države članice uporabljajo različne metode za določitev praga upravičenosti, na primer različna referenčna obdobja (mesečni/letni dohodki). Približno polovica držav članic ima tudi prag, povezan s prosilčevim osebnim premoženjem. To na tej sliki ni upoštevano. V BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LV, LT, LU, NL in PT so nekatere skupine ljudi (npr. posamezniki, ki prejemajo nekatera nadomestila) samodejno upravičene do pravne pomoči v civilnih in gospodarskih sporih. Dodatna merila, ki jih lahko uporabljajo države članice, na primer vsebina zadeve, na tej sliki niso prikazana. Čeprav to ni neposredno povezano s sliko, v več državah članicah (AT, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, IT, NL, PL, PT, SI) pravna pomoč ni omejena na fizične osebe.

članici ⁽⁵⁶⁾. Če je na primer prag za pravno pomoč pri 20 %, to pomeni, da bo prosilec z dohodkom, ki je 20 % višji od Eurostatovega praga revščine v njegovi državi članici, še vedno upravičen do pravne pomoči. Če pa je prag za pravno pomoč nižji od 0, to pomeni, da oseba z dohodkom, nižjim od praga revščine, morda ne bo upravičena do pravne pomoči.

Nekatere države članice izvajajo sistem pravne pomoči za zagotavljanje 100-odstotnega kritja stroškov, povezanih s pravnim postopkom (polna pravna pomoč), ki ga dopolnjuje sistem za delno kritje stroškov (delna pravna pomoč), katerega merila upravičenosti se razlikujejo od meril prvega sistema. Druge države članice izvajajo samo sistem polne pravne pomoči ali samo sistem delne pravne pomoči.

Slika 23: Dohodkovni prag za pravno pomoč v posebni potrošniški zadevi, 2019 (*) (razlike glede na Eurostatov prag revščine v %) (vir: Evropska komisija in CCBE ⁽⁵⁷⁾)

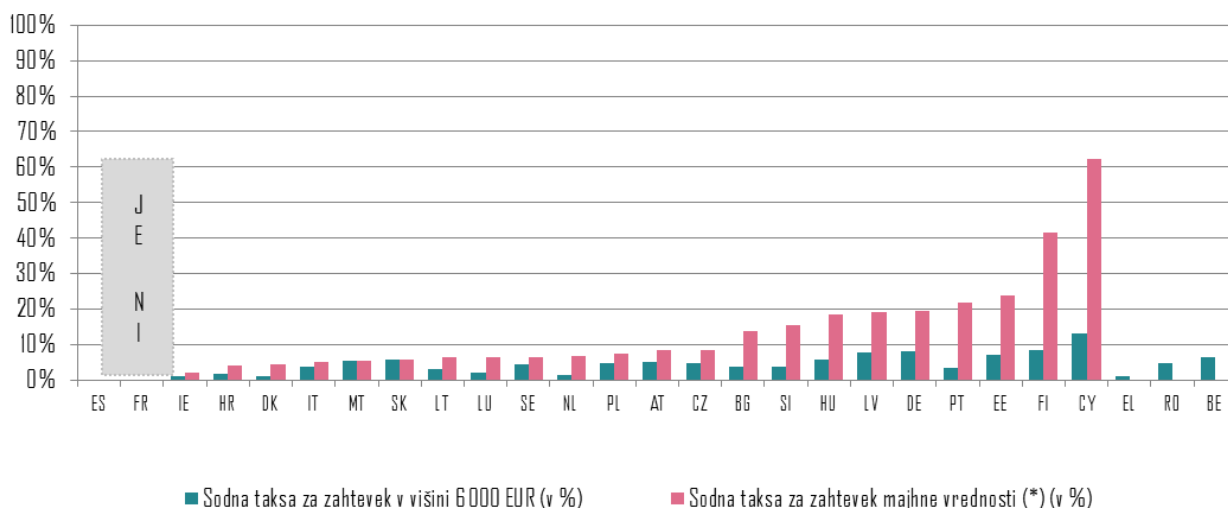
(*) **EE**: odločitev o odobritvi pravne pomoči ne temelji na višini finančnih sredstev prosilca. **IE**: pri delni pravni pomoči je treba upoštevati tudi prosilčevo razpoložljivo premoženje. **LV**: pragi se razlikujejo glede na občino, zgornja meja je prikazana v grafu.

Večina držav članic zahteva, da stranke ob začetku sodnega postopka plačajo sodno takso. Prejemniki pravne pomoči so plačila sodnih taks pogosto oproščeni. Samodejno ga niso oproščeni samo v BG, EE, IE, NL, PL in SI. V CZ se sodišče za vsak primer posebej odloči, ali bo prejemnika pravne pomoči oprostilo plačila sodnih taks. Na sliki 24 se za dva scenarija primerja višina sodne takse, ki je prikazana kot delež vrednosti zahtevka. Če je na primer s spodnje slike razvidno, da sodna taksa znaša 10 % zahtevka v višini 6 000 EUR, mora potrošnik za začetek sodnega postopka plačati sodno takso v višini 600 EUR. Zahtevek majhne vrednosti temelji na Eurostatovem pragu revščine za posamezno državo članico.

⁵⁶ Da bi zbrali primerljive podatke, je bil zadevni Eurostatov prag revščine za vsako državo članico pretvorjen v mesečni dohodek. Prag tveganja revščine je določen na 60 % nacionalne mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka gospodinjstva. Evropska raziskava o dohodkih in življenjskih razmerah, preglednica Eurostata ilc_li01, na voljo na spletnem naslovu: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>.

⁵⁷ Podatki za leto 2019 so zbrani iz odgovorov članov CCBE na vprašalnik na podlagi naslednjega posebnega scenarija: spor med potrošnikom in podjetjem (navedeni sta dve različni vrednosti zahtevka: 6 000 EUR in Eurostatov prag revščine za posamezno državo članico). Ker so pogoji za pravno pomoč odvisni od položaja prosilca, je bil uporabljen naslednji scenarij: samski 35-letni zaposleni prosilec brez vzdrževanih oseb in brez zavarovanja za sodne stroške z rednimi dohodki in najemniškim stanovanjem.

Slika 24: Sodna taksa za začetek sodnega postopka v posebni potrošniški zadevi, 2019 (*)
(višina sodne takse kot delež vrednosti zahtevka) (vir: Evropska komisija in CCBE ⁵⁸)

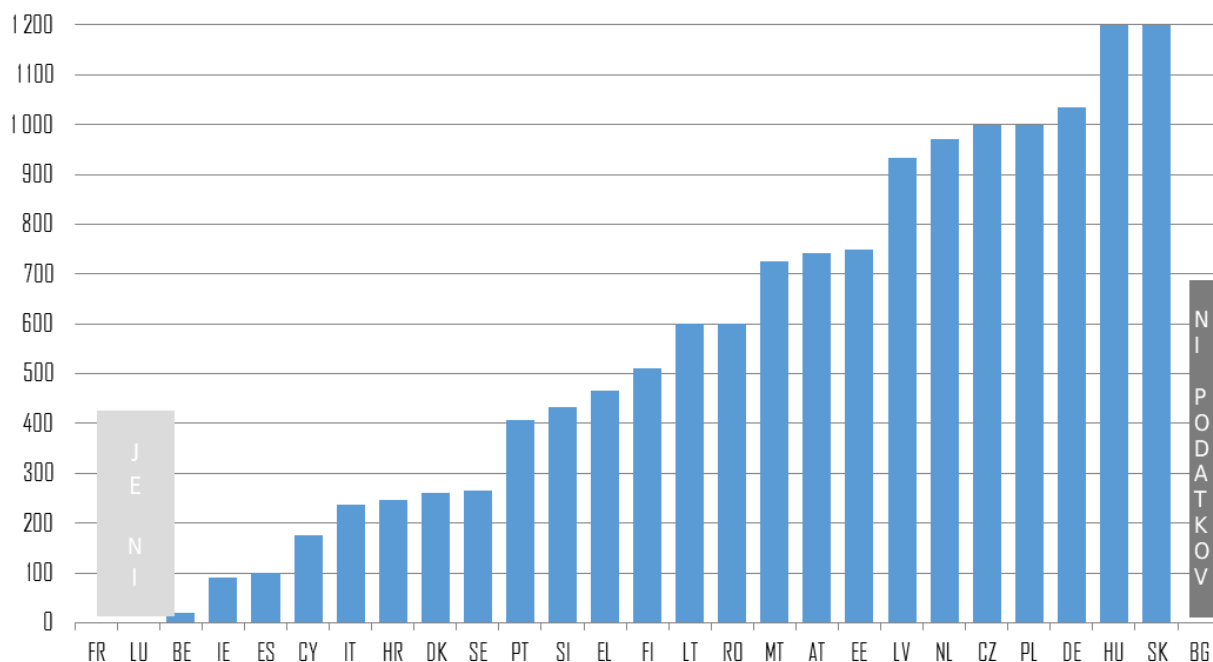

(*) „Zahtevek majhne vrednosti“ je zahtevek, ki ustreza Eurostatovemu pragu revščine za posamezno osebo v posamezni državi članici, pretvorjenemu v mesečni dohodek (npr. leta 2019 je ta vrednost znašala od 164 EUR v RO do 1 804 EUR v LU). BE, EL in RO: informacije o sodnih taksah za zahtevek majhne vrednosti niso bile predložene. LU: stranke morajo plačati stroške sodnega izvršitelja, da lahko začnejo postopek kot tožniki, razen če so upravičene do pravne pomoči. NL: sodne takse za dohodke < 2 275 EUR/mesec.

⁵⁸ Podatki se nanašajo na dohodkovne prage, ki so veljali v letu 2019, in so bili zbrani iz odgovorov članov CCBE na vprašalnik na podlagi naslednjega posebnega scenarija: spor med potrošnikom in podjetjem (navedeni sta dve različni vrednosti zahtevka: 6 000 EUR in Eurostatov prag revščine za posamezno državo članico).

Učinkovito izvrševanje pogodb je bistvenega pomena za gospodarstvo. Verjetnost, da bodo dejanski stroški pravnega postopka povrnjeni, krepi položaj upnika, ki si prizadeva za izvršitev pogodbe. Običajno mora upnik kot tožnik plačati sodno takso pred vložitvijo zadeve pri sodišču. Sodišča na splošno odredijo, da tožena stranka, ki ne uspe, v celoti povrne sodne takse, ki jih je vnaprej plačal tožnik, ki je v tožbi uspel. Na sliki 25 je prikazana višina sodne takse, ki je potrebna za začetek sodnega postopka v posebni gospodarski zadevi (glej sprotno opombo 59).

Slika 25: Sodna taksa za začetek sodnega postopka v posebni gospodarski zadevi, 2019 (*)
(v EUR) (vir: Evropska komisija in CCBE⁽⁵⁹⁾)

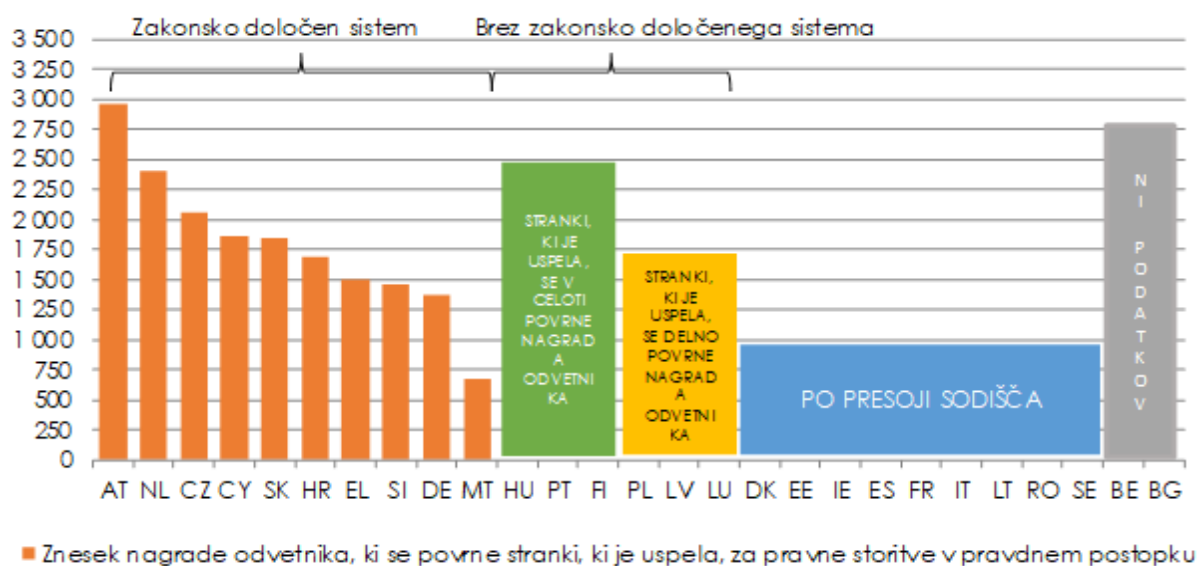

(*) V ES, PT in RO se o povračilu sodnih taks odloči v vsakem primeru posebej. V EL in HU stranka, ki v tožbi uspe, ne povrne sodne takse v celoti.

Običajno mora upnik vnaprej plačati stroške svojega odvetnika, in sicer ne samo v pravnem postopku, temveč tudi že v predhodnem postopku. Kar zadeva povračilo, se v večini držav članic uporablja pravilo, v skladu s katerim se pričakuje, da stranka, ki v tožbi ne uspe, krije svoje sodne stroške in tudi sodne stroške stranke, ki je v tožbi uspela. Tako pravilo o prelaganju stroškov stranke odvrča od vlaganja tožb z majhno verjetnostjo uspeha in spodbuja vlaganje tožb z veliko verjetnostjo uspeha. Na sliki 26 je prikazan znesek, ki bi ga sodišče prisodilo uspešnemu tožniku v posebni gospodarski zadevi (glej sprotno opombo 60). Razlikovati je mogoče med tremi glavnimi sistemi: (1) v državah članicah z zakonsko določenim sistemom nagrad je povračilo nagrad odvetnikov odvisno od višine zakonsko določenih nagrad, predvidenih za delo, ki ga opravi odvetnik; ta višina se med državami članicami močno razlikuje; (2) v državah članicah brez zakonsko določenega sistema nagrad obstaja polno (HU, PT, FI) ali delno (PL, LV, LU) povračilo nagrad odvetnikov in (3) v več državah članicah sodišče o povračilu nagrad odloči v vsakem primeru posebej.

⁵⁹ Podatki so bili zbrani iz odgovorov članov CCBE na vprašalnik na podlagi naslednjega posebnega scenarija: spor med podjetjema v čezmejni gospodarski zadevi v zvezi z izvršitvijo pogodbe. Navedena je bila vrednost zahtevka v višini 20 000 EUR. Člani CCBE so bili pozvani, naj predložijo informacije o sodni taksi, ki jo je treba plačati za vložitev tožbe v zadevi iz scenarija.

Slika 26: Povračilo nagrad odvetnikov v gospodarski zadevi, 2019 (*) (v EUR) (vir: Evropska komisija in CCBE⁶⁰)

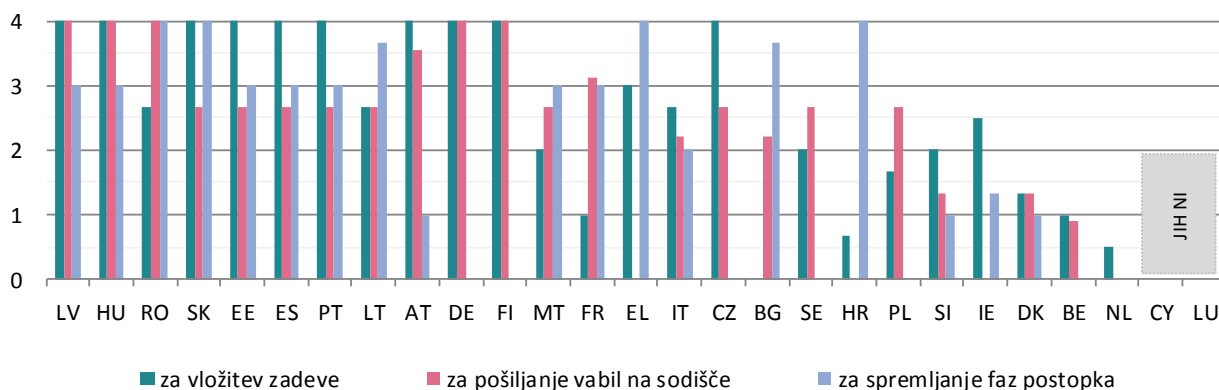
(*) Na tej sliki nagrade odvetnikov ne vključujejo administracijskih stroškov in DDV, če ga je treba plačati. Hipotetična nagrada odvetnikov za pravdni postopek, predvidena v scenariju, znaša 1 650 EUR. Polno povračilo v sistemih brez zakonsko določenih nagrad pomeni, da je mogoče ta znesek povrniti (1 650 EUR). Države članice z delnim povračilom (PL, LV, LU) so razporejene po vrstnem redu nagrad odvetnikov, ki jih je mogoče povrniti (zneski od najvišjih do najnižjih znašajo od 1 275 EUR do 500 EUR). Slika ne vključuje informacij o povračilu nagrad odvetnikov za predhodni postopek, ki niso predvidene v vseh državah članicah. **AT**: scenarija ni mogoče v celoti uporabiti za avstrijski sistem povračil. **MT**: v MT ni koncepta nagrade odvetnika na uro, povračilo se določi na podlagi vrednosti zahtevka. **IT**: v IT so nagrade zakonsko določene (za scenarij 3 235 EUR), vendar lahko sodišče odloči o povračilu znotraj predpisanega razpona. **LT**: sodišče odloči ob upoštevanju smernic ministrstva za pravosodje, najvišji znesek za scenarij bi bil 3 350 EUR.

– Vložitev in spremljanje zahtevka prek spleta –

Možnost, da se posamezni koraki v sodnem postopku izvedejo z elektronskimi sredstvi, je pomemben del kakovosti pravosodnih sistemov, saj lahko elektronska vložitev zahtevkov ter možnost spletnega spremljanja in pospešitve postopka prispevata k lažjemu dostopu do pravnega varstva ter skrajšanju zamud in znižanju stroškov. Sistemi IKT na sodiščih so tudi vse pomembnejši pri čezmejnem sodelovanju med pravosodnimi organi in olajšujejo izvajanje zakonodaje EU, na primer v postopkih v sporih majhne vrednosti.

⁶⁰ Podatki so bili zbrani iz odgovorov članov CCBE na vprašalnik na podlagi iste hipotetične zadeve, kot je navedena za sliko 25 (prim. sprotno opombo 58). Kot podlaga za izračun nagrad odvetnikov je bil uporabljen naslednji scenarij: podjetje, ki si prizadeva za izvršitev pogodbe, je sklenilo pogodbo s specializiranim in izkušenim odvetnikom, ki je opravil naslednje delo: v predhodnem postopku: 3 ure dela, pripravljen en dokument, nagrada odvetnika na uro znaša 150 EUR (skupaj 450 EUR); v pravdnem postopku: 11 ur dela, pripravljeni trije dokumenti, dve sodni obravnavi, nagrada odvetnika na uro znaša 150 EUR neto (skupaj 1 650 EUR). Člani CCBE so bili pozvani, naj predložijo informacije o (a) morebitni zakonsko določeni nagradi za delo v (predhodnem) pravdnem postopku in (b) znesku nagrade odvetnika, za katerega bi sodišče utemeljeno odredilo, naj ga povrne stranka, ki ni uspela.

Slika 27: Razpoložljivost elektronskih sredstev, 2018 (*) (0 = na voljo pri 0 % sodišč, 4 = na voljo pri 100 % sodišč ⁽⁶¹⁾) (vir: študija CEPEJ)

(*) Nova metodologija, podatkov ni mogoče primerjati s preteklimi leti. **DK** in **RO**: zadeve se lahko sodiščem predložijo po e-pošti.

– Dostop do sodb –

Zagotavljanje spletnega dostopa do sodb povečuje preglednost pravosodnih sistemov, državljanom in podjetjem pomaga razumeti njihove pravice ter lahko prispeva k doslednosti sodne prakse. Ureditve za spletno objavljane sodnih odločb so bistvene za vzpostavitev uporabniku prijaznih iskalnih pripomočkov ⁽⁶²⁾, ki prispevajo k boljši dostopnosti sodne prakse za delavce v pravni stroki in širšo javnost. Neoviran dostop do sodne prakse in njena preprosta ponovna uporaba omogočata inovativno uporabo pravne tehnologije v podporo vsem, ki delujejo na tem področju.

Pri objavljanju sodnih odločb na spletu je treba znotraj meja, postavljenih s pravnimi in političnimi okviri, uravnotežiti različne interese. Splošna uredba o varstvu podatkov ⁽⁶³⁾ se v celoti uporablja za obdelavo osebnih podatkov na sodiščih. Pri oceni, katere podatke objaviti, je treba vzpostaviti ustrezno ravnovesje med pravico do varstva podatkov ter pravico do objave sodnih odločb in preglednostjo pravosodnega sistema. To še zlasti velja, kadar razkritje navedenih podatkov upravičuje prevladujoč javni interes. V številnih državah pravo ali praksa zahteva anonimizacijo ali psevdonimizacijo ⁽⁶⁴⁾ sodnih odločb pred objavo, in sicer sistematično ali na zahtevo. Podatke, ki jih pripravi sodstvo, ureja tudi evropska zakonodaja o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja ⁽⁶⁵⁾.

⁶¹ Podatki se nanašajo na leto 2018. Stopnja opremljenosti od 100 % (mehanizem v celoti uveden) do 0 % (mehanizem ne obstaja) kaže funkcionalno prisotnost mehanizma, na katerega se nanaša graf, na sodiščih po naslednji lestvici: 100 % = 4 točke, če se uporablja za vse zadeve / 1,33 točke na posebno zadevo; 50–99 % = 3 točke, če se uporablja za vse zadeve / 1 točka na posebno zadevo; 10–49 % = 2 točki, če se uporablja za vse zadeve / 0,66 točke na posebno zadevo; 1–9 % = 1 točka, če se uporablja za vse zadeve / 0,33 točke na posebno zadevo. „Posebna zadeva“ se nanaša na vrsto obravnavanega pravnega postopka (civilni/gospodarski, kazenski, upravni ali drugi).

⁶² Glej *Best practice guide for managing Supreme Courts* (Vodnik po najboljših praksah za upravljanje vrhovnih sodišč), pripravljen v okviru projekta z naslovom „Supreme Courts as guarantee for effectiveness of judicial systems“ (Vrhovna sodišča kot zagotovilo za uspešnost pravosodnih sistemov), str. 29.

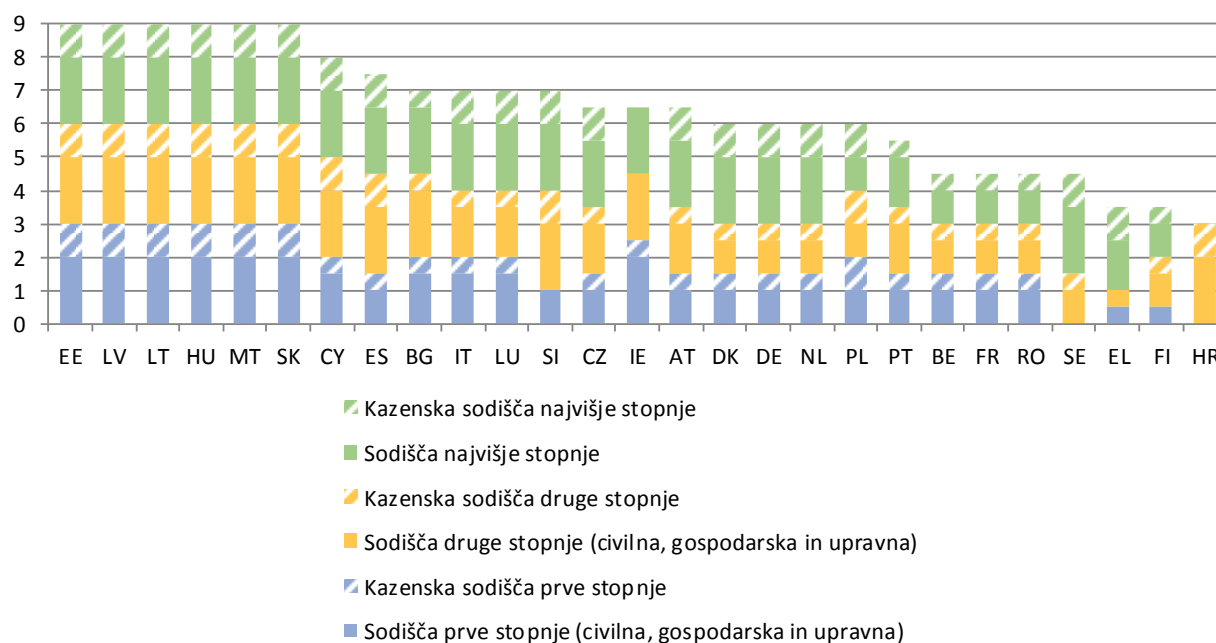
Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016, str. 1).

⁶⁴ Anonimizacija/psevdonimizacija je učinkovitejša, če jo podpira algoritem. Vendar je potreben človeški nadzor, saj algoritmi ne razumejo konteksta.

⁶⁵ Direktiva 2003/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. novembra 2003 o ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 345, 31.12.2003, str. 90) in Direktiva (EU) 2019/1024 Evropskega

Razpoložljivost sodnih odločb v strojno berljivi obliki ⁽⁶⁶⁾ omogoča pravosodni sistem, primeren za algoritme ⁽⁶⁷⁾.

Slika 28: Spletni dostop širše javnosti do objavljenih sodb, 2019 (*) (civilne/gospodarske, upravne in kazenske zadeve, vse stopnje) (vir: Evropska komisija ⁽⁶⁸⁾)

(*) Največ možnih: 9 točk. Za civilne/gospodarske, upravne oziroma kazenske zadeve je bila za sodišče vsake stopnje podeljena ena točka, če je zagotovljen spletni dostop do vseh sodb, in 0,5 točke, če so na voljo samo nekatere sodbe. Če ima država članica samo dve stopnji sodišč, so se točke podelile za tri stopnje, tako da se je na neobstoječo stopnjo prenesla zadevna višja stopnja. Pri tistih državah članicah, ki ne razlikujejo med dvema pravnima področjema (civilno/gospodarsko in upravno), je bilo obema področjema dodeljeno enako število točk. **BE**: pri civilnih in kazenskih zadevah je vsako sodišče pristojno za odločitev o objavi svojih sodb. **BG**: objavljene so vse kazenske odločbe kasacijskega sodišča, razen tistih, ki vsebujejo zaupne informacije. **DE**: vsaka zvezna dežela odloči glede spletnega dostopa do sodb sodišč prve stopnje. **IE**: v kazenskih zadevah se v skrajšanih postopkih pisna sodba običajno ne izda. **CY**: v upravnih in kazenskih zadevah sodniki odločijo, katere sodbe se bodo objavile. **LU** in **SE**: sodišča sodb na spletu ne objavljajo redno (samo prelomne zadeve). **AT**: na sodiščih prve in druge stopnje sodniki odločijo, katere sodbe se bodo objavile. **NL**: sodišča odločijo o objavi glede na objavljena merila. **PL**: v upravnih zadevah o objavi odloči vodja enote na vsakem sodišču. **PT**: v civilnih in kazenskih zadevah o objavi odloči komisija v okviru sodišča.

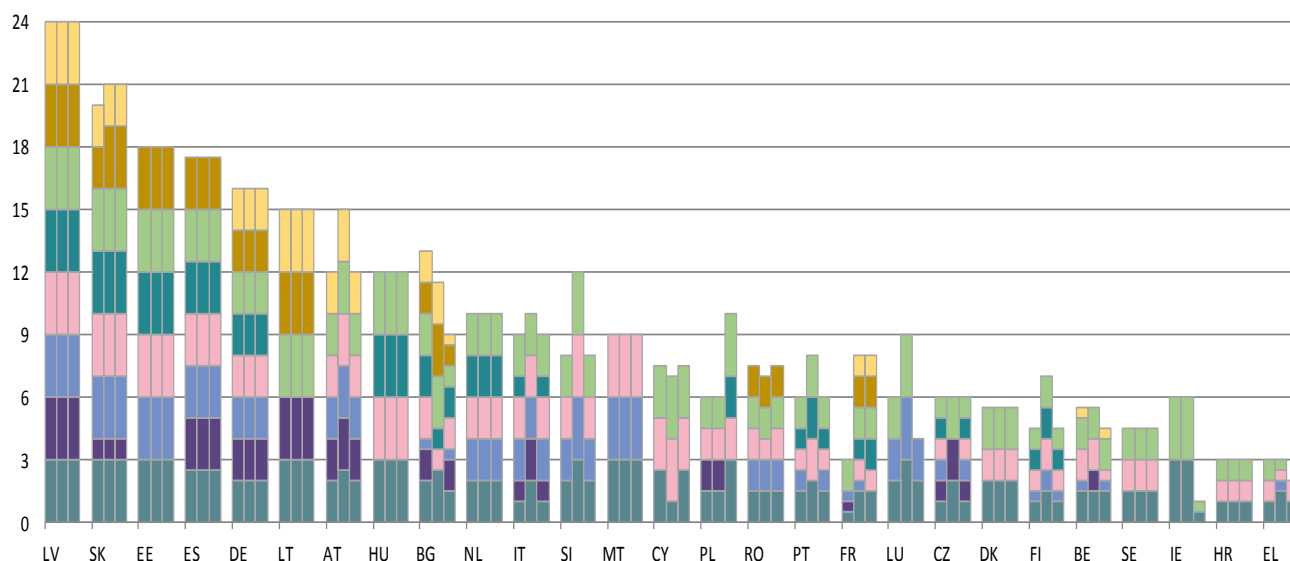
parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 172, 26.6.2019, str. 56).

⁶⁶ Sodbe, pripravljene v skladu s standardi (npr. Akoma Ntoso), in povezane metapodatke je mogoče brezplačno prenesti v obliki podatkovne zbirke ali z drugimi avtomatiziranimi sredstvi (npr. vmesnikom za aplikacijsko programiranje).

⁶⁷ Glej tudi sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za podatke, COM(2020) 66 final, Bela knjiga Komisije o umetni inteligenci – evropski pristop k odličnosti in zaupanju, COM(2020) 65 final, ter Sklepe Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o najboljših praksah v zvezi z objavo sodnih odločb na spletu (UL C 362, 8.10.2018, str. 2).

⁶⁸ Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

Slika 29: Ureditve za pripravo strojno berljivih sodnih odločb, 2019 (*) (civilne/gospodarske, upravne in kazenske zadeve, vse stopnje) (vir: Evropska komisija ⁽⁶⁹⁾)

Trije stolpci pri posamezni državi članici predstavljajo ureditve, vzpostavljene za naslednje vrste zadev (od leve proti desni):

1. civilne/gospodarske zadeve,
2. upravne zadeve,
3. kazenske zadeve.

■ Sodbe in povezane metapodatke je mogoče brezplačno prenesti v obliki podatkovne zbirke ali z drugimi avtomatiziranimi sredstvi

■ Anonimizacijo/psevdonimizacijo podpira algoritem

■ Vzpostavljena so pravila za določanje, ali so v sodbah, objavljenih na spletu, razkriti osebni podatki ali ne

■ Sodbe imajo povezane informacije („metapodatke“) o citatih in sklicih na nacionalno zakonodajo in/ali zakonodajo EU ali nacionalno sodno prakso ali sodno prakso EU

■ Sodbe imajo povezane informacije („metapodatke“) o ključnih besedah, datumu odločbe itd.

■ Sodbam je dodeljen evropski identifikator sodne prakse (ECLI)

■ Sodbe so pripravljene v skladu s standardom, kar bi omogočilo njihovo strojno berljivost

■ Spletišče je brezplačno dostopno širši javnosti

(*) Največ možnih: 24 točk na vrsto zadev. Za vsako od treh stopenj (prvo, drugo, najvišjo) je mogoče dodeliti eno točko, če so zajete vse sodne odločbe. Če so zajete samo nekatere sodne odločbe na zadevni stopnji, se dodeli samo pol točke. Če ima država članica samo dve stopnji, so se točke dodelile za tri stopnje, tako da se je na neobstoječo stopnjo prenesla zadevna višja stopnja. Pri tistih državah članicah, ki ne razlikujejo med upravnimi in civilnimi/gospodarskimi zadevami, je bilo obema pravnima področjema dodeljeno enako število točk. **ES:** uporaba podatkovne zbirke splošnega sodnega sveta za gospodarske namene ali obsežen prenos informacij nista dovoljena. Pri ponovni uporabi teh informacij za pripravo podatkovnih zbirk ali za gospodarske namene je treba upoštevati postopek in pogoje, ki jih določi sodni dokumentacijski center splošnega sodnega sveta. **FR:** za javnost so brezplačno dostopne samo sodbe, ki jih objavi kasacijsko sodišče. Sodbe, ki jih objavijo pritožbena sodišča v zbirki Jurica, so dostopne prek zasebne virtualne pravosodne mreže in založnikom na področju prava. Sodbe, ki jih sodišča prve stopnje in višja sodišča predložijo kasacijskemu sodišču, se ne anonimizirajo ali psevdonimizirajo. Vzpostavljen je bil odprt dostop do sodb sodišč – brez ponavljajočih se in sistematičnih zahtev. Ponovna uporaba osebnih podatkov sodnikov in zaposlenih v sodstvu za ocenjevanje, analiziranje, primerjanje ali napovedovanje njihovih dejanskih ali domnevnih strokovnih praks je kaznivo. **IE:** irski pravni sistem nima specializiranih sodišč, ki bi obravnavala upravne zadeve. **LU:** v upravnih zadevah sta smo dve stopnji sodišč.

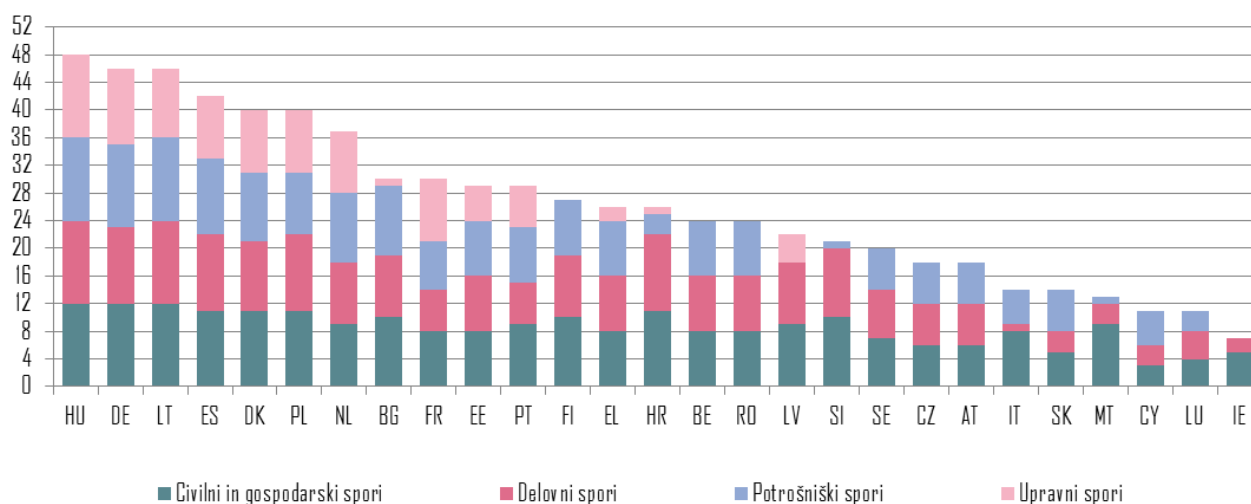
⁶⁹

Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

– Dostop do načinov alternativnega reševanja sporov –

Na sliki 30 so prikazana prizadevanja držav članic, da bi s posebnimi spodbudami, ki se lahko razlikujejo glede na pravno področje, spodbudile prostovoljno uporabo načinov alternativnega reševanja sporov (ARS) ⁽⁷⁰⁾.

Slika 30: Pospeševanje in spodbujanje uporabe načinov alternativnega reševanja sporov, 2019 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁷¹⁾)

(*) Največ možnih: 52 točk. Zbirni kazalniki, ki temeljijo na naslednjih kazalnikih: (1) spletišče z informacijami o alternativnem reševanju sporov, (2) oglaševalske kampanje v medijih, (3) brošure za širšo javnost, (4) sodišče na zahtevo zagotovi posebna informativna srečanja o alternativnem reševanju sporov, (5) sodišča imajo koordinatorja za alternativno reševanje sporov/mediacijo, (6) objava ocen o uporabi alternativnega reševanja sporov, (7) objava statističnih podatkov o uporabi alternativnega reševanja sporov, (8) pravna pomoč (delno ali v celoti) krije stroške alternativnega reševanja sporov, (9) popolno ali delno povračilo sodnih taks, vključno s kolkovinami, če je alternativno reševanje sporov uspešno, (10) za postopek alternativnega reševanja sporov se ne zahteva odvetnik, (11) sodnik lahko deluje kot mediator, (12) dogovor, ki ga dosežeta stranki, je mogoče uveljavljati na sodišču, (13) uporaba elektronskih orodij za reševanje sporov z načini alternativnega reševanja sporov. Za vsakega od teh 13 kazalnikov se je podelila ena točka za vsako pravno področje. CZ: podatki za upravne spore niso na voljo. DK: vsako sodišče ima ambasadorja, odgovornega za spodbujanje uporabe mediacije. Upravna sodišča lahko strankam predlagajo uporabo mediacije. IE: upravne zadeve so zajete v kategoriji civilnih in gospodarskih zadev. EL: alternativno reševanje sporov je mogoče na področju postopkov javnega naročanja pred upravnimi pritožbenimi sodišči. ES: v delovnopravnih zadevah je alternativno reševanje sporov obvezno. LT: sekretar nacionalne sodne uprave usklajuje postopke sodne mediacije na sodiščih. PT: za civilne/gospodarske spore se sodne takse povrnejo samo v primeru mirovnih sodnikov. SK: slovaški pravni red ne podpira uporabe alternativnega reševanja sporov za upravne namene. SE: sodniki imajo procesno diskrecijsko pravico v zvezi z alternativnim reševanjem sporov. Prizadevanje za sporazumno rešitev spora je obvezna naloga sodnika, razen če to ni primerno zaradi narave zadeve.

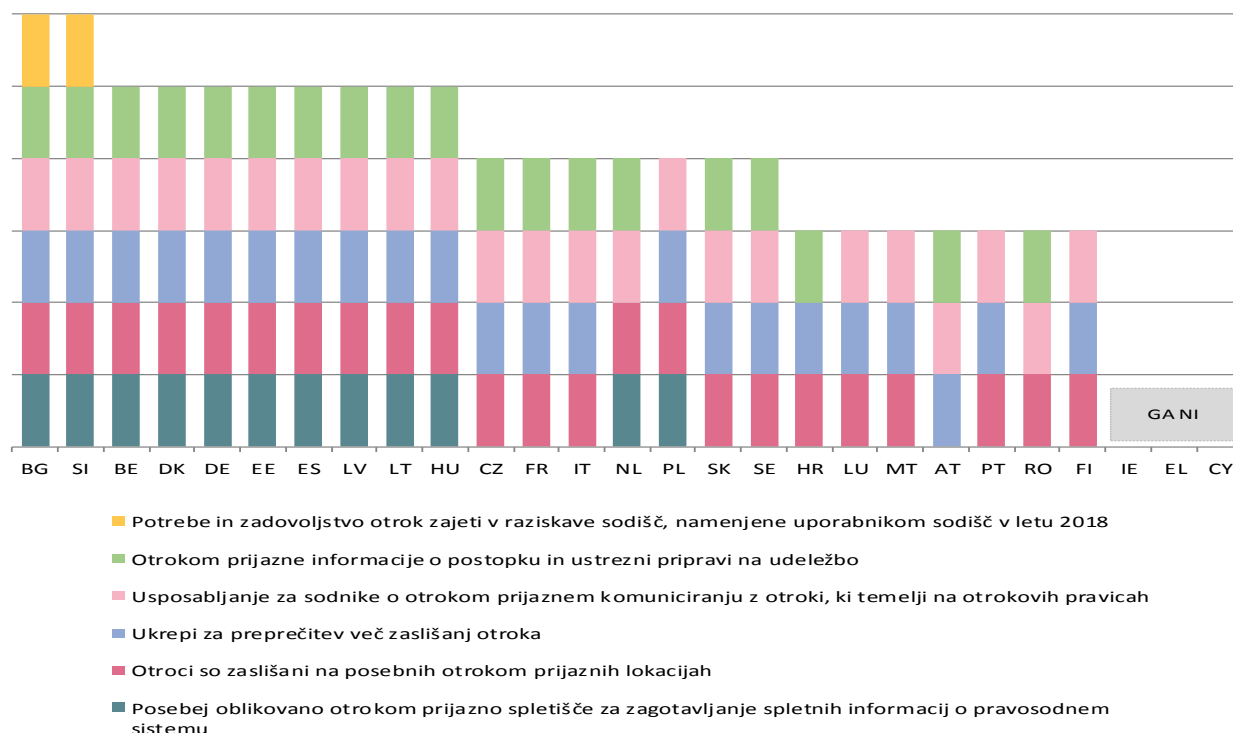
⁷⁰ Načini pospeševanja in spodbujanja uporabe alternativnega reševanja sporov ne vključujejo obveznih zahtev glede uporabe alternativnega reševanja sporov pred predložitvijo zadeve sodišču, saj take zahteve vzbujajo dvome o njihovi združljivosti s pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem, kot je določena v Listini EU o temeljnih pravicah.

⁷¹ Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

– Otrokom prijazno pravosodje –

Na sliki 31 so prikazane različne ureditve v državah članicah, ki otrokom omogočajo boljši dostop do pravosodnega sistema in bolje ustrezajo njihovim potrebam, na primer z zagotavljanjem otrokom prijaznih informacij o postopkih ali izvajanjem ukrepov, s katerimi se prepreči, da bi moral otrok čez več obravnav.

Slika 31: Otrokom prijazno pravosodje, 2019 (*) (vir: Evropska komisija (⁷²))

3.2.2 Viri

Za dobro delovanje pravosodnega sistema so potrebni zadostni viri, vključno s potrebnimi naložbami v fizično in tehnično infrastrukturo, ter ustrezno izobraženo, usposobljeno in ustrezno plačano osebje vseh kategorij. Če ni ustreznih prostorov, orodij ali osebja z ustreznimi kvalifikacijami in veščinami ter dostopom do stalnega usposabljanja, je ogrožena kakovost postopkov in odločb.

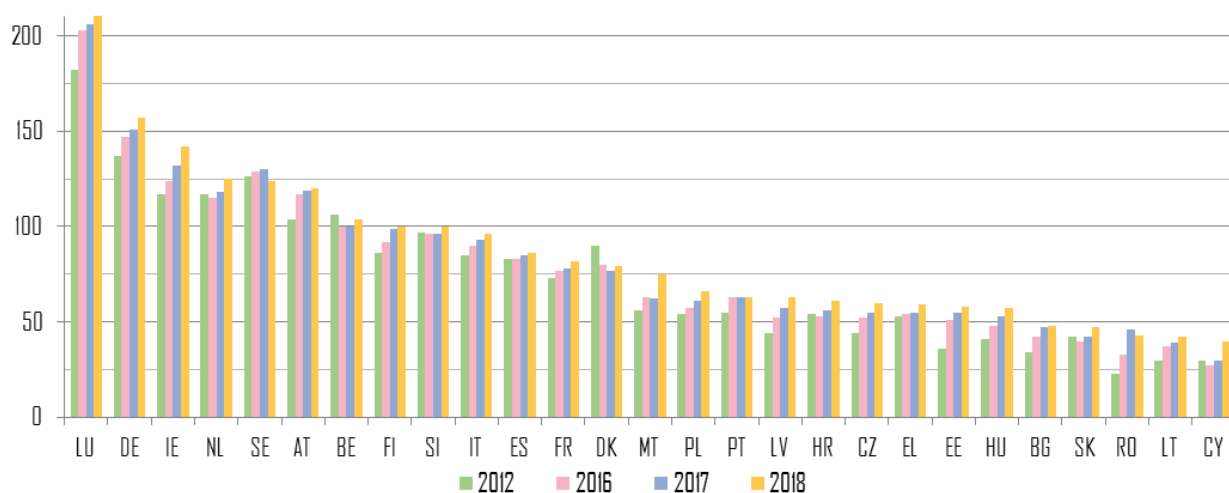
– Finančni viri –

Na spodnjih slikah so prikazani dejanski javnofinančni odhodki za delovanje pravosodnega sistema (brez zaporov) na prebivalca (slika 32) in kot delež bruto domačega proizvoda (BDP) (slika 33) ter nazadnje glavne kategorije odhodkov za sodišča (slika 34) (⁷³).

⁷² Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

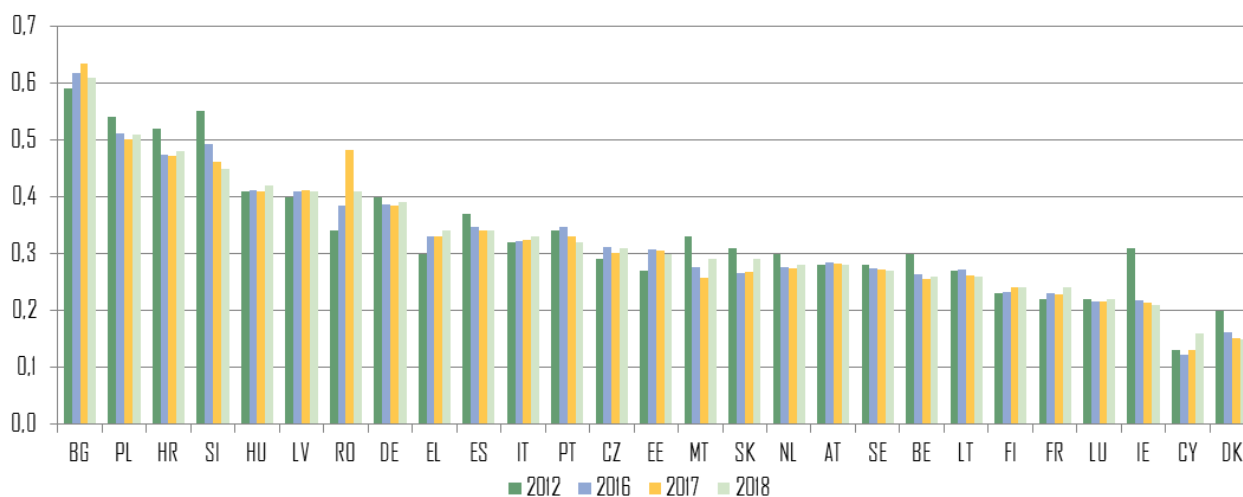
⁷³ (Dejanski) skupni splošni javnofinančni odhodki za upravljanje, delovanje ali podporo upravnih, civilnih in kazenskih sodišč ter pravosodnega sistema, vključno z izvrševanjem glob in sodnih poravnjav, ki jih naložijo sodišča, delovanje sistemov za pogojno obsodbo in pravno pomoč ter zakonito zastopanje in svetovanje v imenu vlade ali v imenu drugih, ki jih imenuje vlada, v denarju ali storitvah; sem ne spadajo uprave zaporov (podatki o nacionalnih računih, klasifikacija funkcij države (COFOG), skupina 03.3), preglednica Eurostata gov_10a_exp, na voljo na spletnem naslovu: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Slika 32: Skupni splošni javnofinančni odhodki za sodišča, 2012, 2016–2018 (*) (v EUR na prebivalca) (vir: Eurostat)

(*) Države članice so razvrščene glede na odhodke v letu 2018 (od največjih do najmanjših odhodkov). Podatki za ES, FR, HR, PT in SK za leto 2018 so začasni.

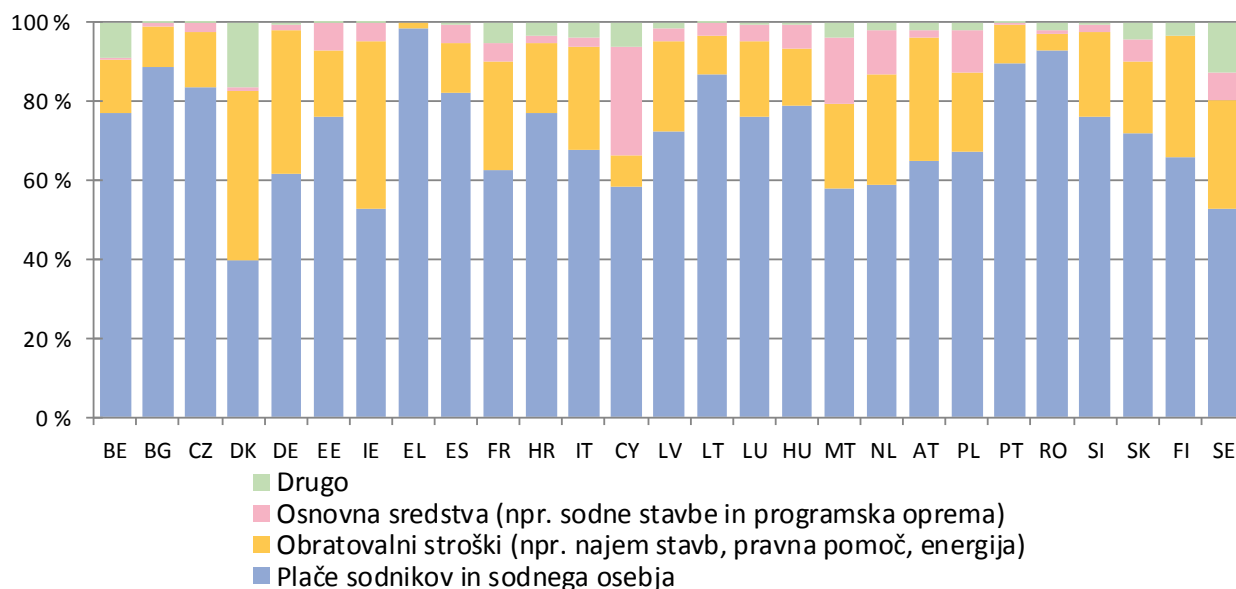
Slika 33: Skupni splošni javnofinančni odhodki za sodišča, 2012, 2016–2018 (*) (kot delež BDP) (vir: Eurostat)

(*) Države članice so razvrščene glede na odhodke v letu 2018 (od največjih do najmanjših odhodkov). Podatki za ES, FR, HR, PT in SK za leto 2018 so začasni.

Na sliki 34 so prikazane glavne ekonomske kategorije javnofinančnih odhodkov za sodišča: (1) plače sodnikov in sodnega osebja, vključno s socialnimi prispevki („sredstva za zaposlene“⁽⁷⁴⁾), (2) obratovalni stroški za blago in storitve, ki jih uporabljajo sodišča, kot so najem stavb, pisarniški material, energija in pravna pomoč („vmesna potrošnja“⁽⁷⁵⁾), (3) naložbe v osnovna sredstva, kot so sodne stavbe in programska oprema („bruto investicije v osnovna sredstva“⁽⁷⁶⁾), in (4) drugi odhodki.

Slika 34: Skupni splošni javnofinančni odhodki za sodišča po kategorijah (*) (v letu 2018, kot delež skupnih odhodkov) (vir: Eurostat)

(*) Podatki za **ES**, **FR**, **HR** in **SK** so začasni, podatki za **PT** so ocenjeni.

– Človeški viri –

Za kakovosten pravosodni sistem so bistvenega pomena ustrezni človeški viri. Raznolikost sodnikov, vključno z uravnoteženo zastopanostjo spolov, zagotavlja dopolnjujoče se znanje, veščine in izkušnje ter odraža družbeno stvarnost.

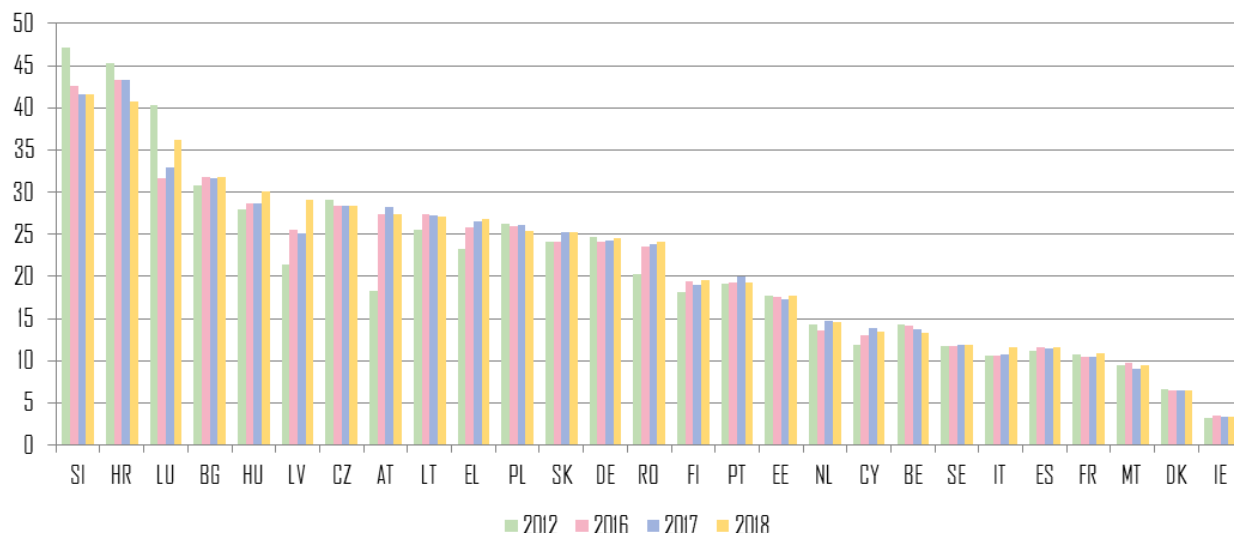
⁷⁴ Sredstva za zaposlene so plače v denarju ali v naravi (D.11) ter delodajalčevi dejanski in pripisani socialni prispevki (D.121 in D.122). Glej: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Compensation_of_employees.

⁷⁵ Vmesna potrošnja je pojem iz nacionalnih računov, s katerim se meri vrednost blaga in storitev, ki se kot vložki potrošijo v proizvodnem procesu. Ne zajema [osnovnih sredstev](#), katerih potrošnja se prikaže kot potrošnja [stalnega kapitala](#). Blago in storitve se lahko v proizvodnem procesu bodisi preoblikujejo bodisi porabijo.

Glej https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Intermediate_consumption.

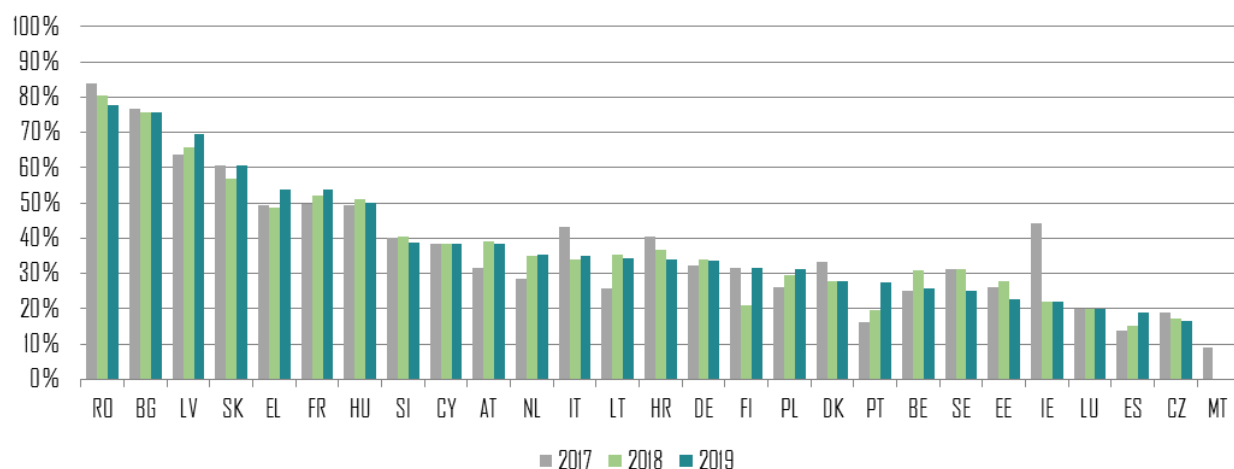
⁷⁶ Bruto investicije v osnovna sredstva, skrajšano BIOS, so naložbe rezidenčnih proizvajalcev, zmanjšane za odtujitve, v osnovna [sredstva](#) v danem obdobju. Vključujejo tudi nekatera povečanja vrednosti neproizvedenih sredstev, ki so rezultat proizvodne dejavnosti proizvajalcev ali institucionalnih enot. Osnovna sredstva so opredmetena ali neopredmetena sredstva, ki izhajajo iz proizvodnih procesov in ki se večkrat ali stalno uporabljajo več kot eno leto. Glej [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_\(GFCF\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_(GFCF)).

Slika 35: Število sodnikov, 2012–2018 (*) (na 100 000 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

(*) V to kategorijo so po metodologiji CEPEJ vključeni sodniki s polnim delovnim časom. „Rechtspfleger“/sodniški pomočniki, ki jih imajo nekatere države članice, niso vključeni. **AT**: podatki o upravnem sodstvu so prvič predstavljeni za cikel leta 2016. **EL**: skupno število poklicnih sodnikov vključuje različne kategorije v predstavljenih letih, kar delno pojasnjuje spremembe. Od leta 2016 podatki o številu poklicnih sodnikov vključujejo vse razrede v kazenskem in civilnem pravosodju ter tudi upravne sodnike. **IT**: regionalne revizijske komisije, lokalne davčne komisije in vojaška sodišča niso upoštevani. **LU**: številke so bile popravljene v skladu z izboljšano metodologijo.

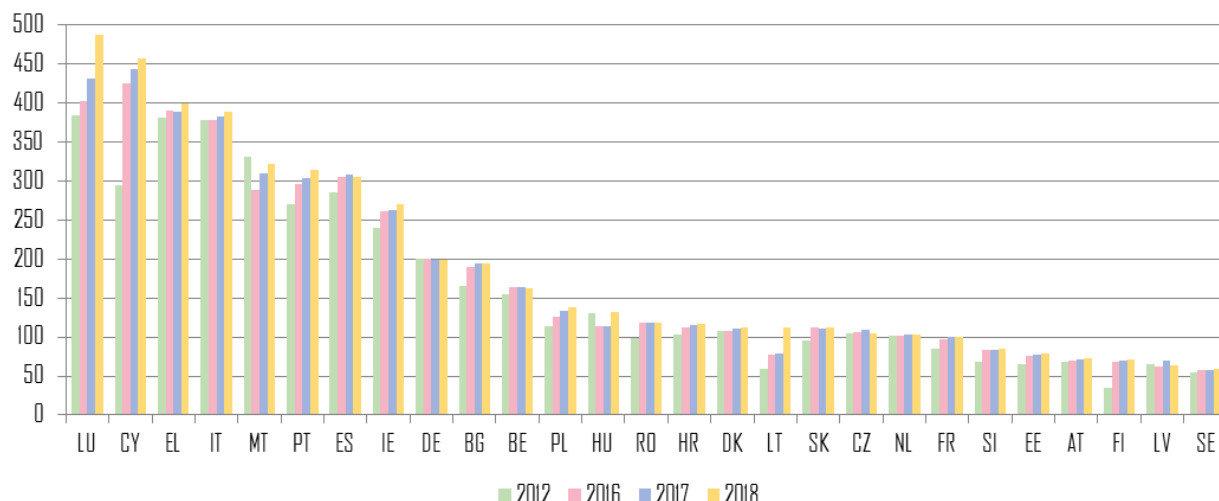
Slika 36: Delež poklicnih sodnic na vrhovnih sodiščih v obdobju 2017–2019 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁷⁷⁾)

(*) Razporejen po podatkih iz leta 2019, od največjega do najmanjšega.

⁷⁷ Podatki iz leta 2019. Evropski inštitut za enakost spolov, zbirka statističnih podatkov po spolu, na voljo na spletnem naslovu: https://eige.europa.eu/sl/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt_wmid_natcrt_supcrt.

Slika 37: Število odvetnikov, 2012–2018 (*) (na 100 000 prebivalcev) (vir: študija CEPEJ)

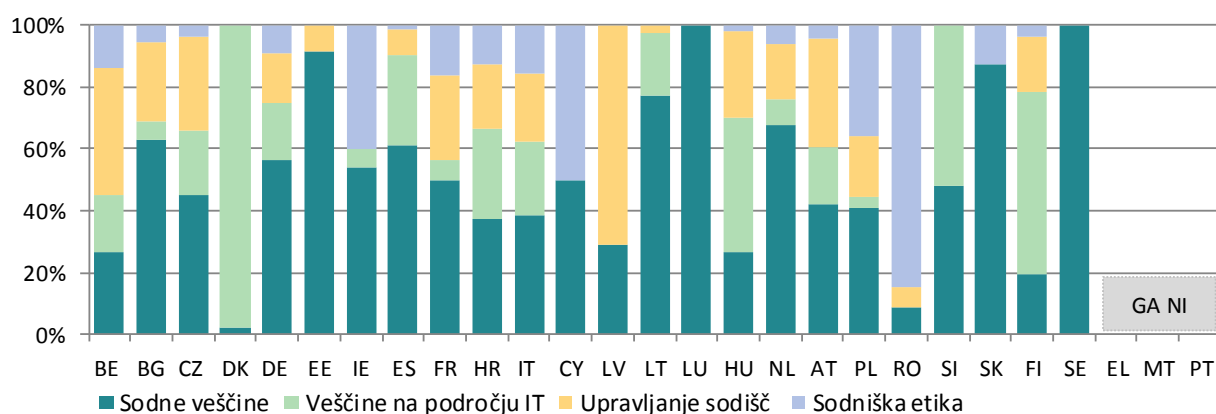

(*) V skladu z metodologijo CEPEJ je odvetnik oseba, ki je v skladu z nacionalnim pravom usposobljena in pooblaščen, da zastopa svoje stranke in deluje v njihovem imenu, da opravlja odvetniški poklic, nastopa pred sodišči ali strankam svetuje in jih zastopa v pravnih zadevah (Priporočilo Rec(2000) 21 Odbora ministrov Sveta Evrope o svobodi opravljanja odvetniškega poklica). **DE**: v Nemčiji se ne razlikuje med različnimi skupinami odvetnikov, na primer med pravnimi svetovalci in odvetniki. **FI**: od leta 2015 navedeno število odvetnikov vključuje odvetnike, ki delajo v zasebnem sektorju, in odvetnike, ki delajo v javnem sektorju.

– Usposabljanje –

Usposabljanje v pravosodju pomembno prispeva h kakovosti sodnih odločb in pravosodnih storitev za državljane. Spodaj prikazani podatki zajemajo usposabljanje v pravosodju na najrazličnejših področjih, vključno s komuniciranjem s strankami in mediji ter pravosodnimi veščinami.

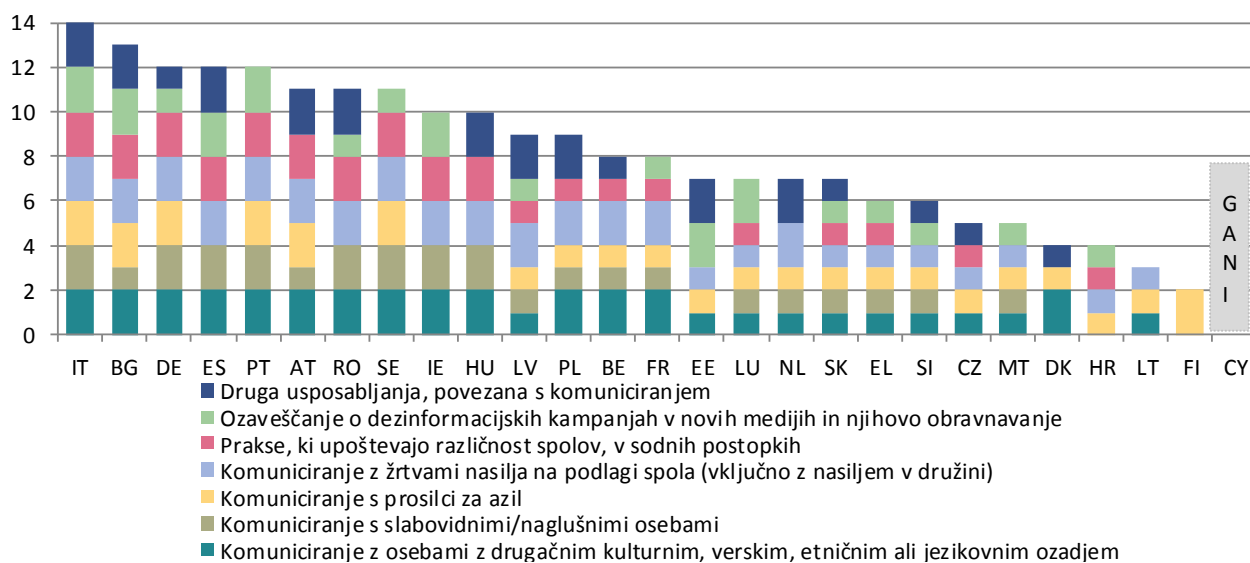
Slika 38: Delež sodnikov, ki se stalno usposabljujejo na področju različnih veščin, 2018 (*) (kot delež vseh sodnikov, ki so se udeležili tovrstnega usposabljanja) (vir: Evropska komisija ⁽⁷⁸⁾)

(*) Slika 38 prikazuje porazdelitev sodnikov, ki so se udeležili dejavnosti stalnega usposabljanja (tj. dejavnosti po začetnem obdobju usposabljanja za poklic sodnika) na vsakem od štirih identičnih področij, kot delež vseh sodnikov, ki so se udeležili tovrstnega usposabljanja. Dejavnosti pravnega usposabljanja niso upoštevane. Organi za usposabljanje v pravosodju v **EL**, **MT** in **PT** niso zagotavljali posebnih dejavnosti usposabljanja za izbrane veščine. **DK**: vključno s sodnim osebjem. **AT**: vključno s tožilci.

⁷⁸ Podatki za leto 2018, zbrani v sodelovanju z Evropsko mrežo institucij za izobraževanje v pravosodju in CEPEJ. „Sodne veščine“ vključujejo dejavnosti, kot so zasliševanje, pisanje odločb ali retorika.

Slika 39: Razpoložljivost usposabljanja na področju komuniciranja za sodnike, 2019 (*)
(vir: Evropska komisija ⁽⁷⁹⁾)

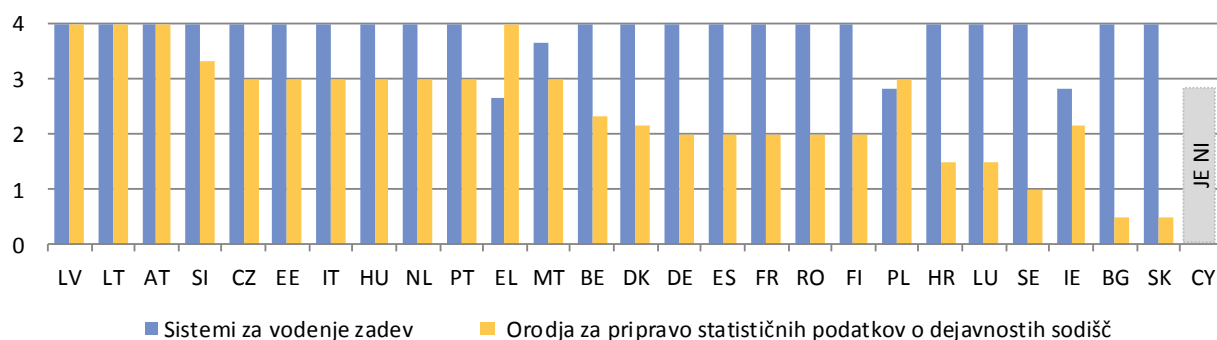
(*) Največ možnih: 14 točk. Državam članicam je bila dodeljena 1 točka, če imajo začetno usposabljanje, in 1 točka, če imajo stalno usposabljanje (največ 2 točki za vsako vrsto usposabljanja). **DK**: usposabljanje za komuniciranje s slabovidnimi ali naglušnimi osebami ni na voljo, saj država tem osebam ponuja pomoč v obliki orodij ali pomočnika v sodni dvorani, na primer tolmača za gluhe. Druga usposabljanja, povezana s komuniciranjem, vključujejo: tečaje, namenjene izboljšanju veščin komuniciranja z javnostjo in komuniciranja z mediji (**BE, BG, EE, LV, NL, PL, RO, SK**); tečaje na področju veščin spraševanja (**DE** in **AT**), upravljanja človeških virov (**BE, ES, PL**) in mehkih veščin, ki zajemajo povečanje jasnosti sodnih odločb in načinov predstavitve (**CZ, DK, LV, HU, PL, SK**).

3.2.3 Orodja za ocenjevanje

Spremljanje in ocenjevanje dejavnosti sodišč prispevata k odkrivanju pomanjkljivosti in potreb, zato pomagata izboljšati kakovost pravosodnega sistema. Redno ocenjevanje bi lahko izboljšalo odzivnost pravosodnega sistema na sedanje in prihodnje izzive. Ustrezna orodja IKT bi lahko omogočila sisteme za vodenje zadev v realnem času in zagotavljanje standardiziranih nacionalnih statističnih podatkov o sodiščih. Poleg tega bi se lahko uporabljala za upravljanje sodnih zaostankov in avtomatizirane sisteme zgodnjega opozarjanja. Raziskave so bistvene za oceno, kako pravosodni sistemi delujejo z vidika delavcev v pravni stroki in uporabnikov sodišč. Ustrezni nadaljnji ukrepi v zvezi z ugotovitvami raziskav so osnovni pogoj za izboljšanje kakovosti pravosodnih sistemov.

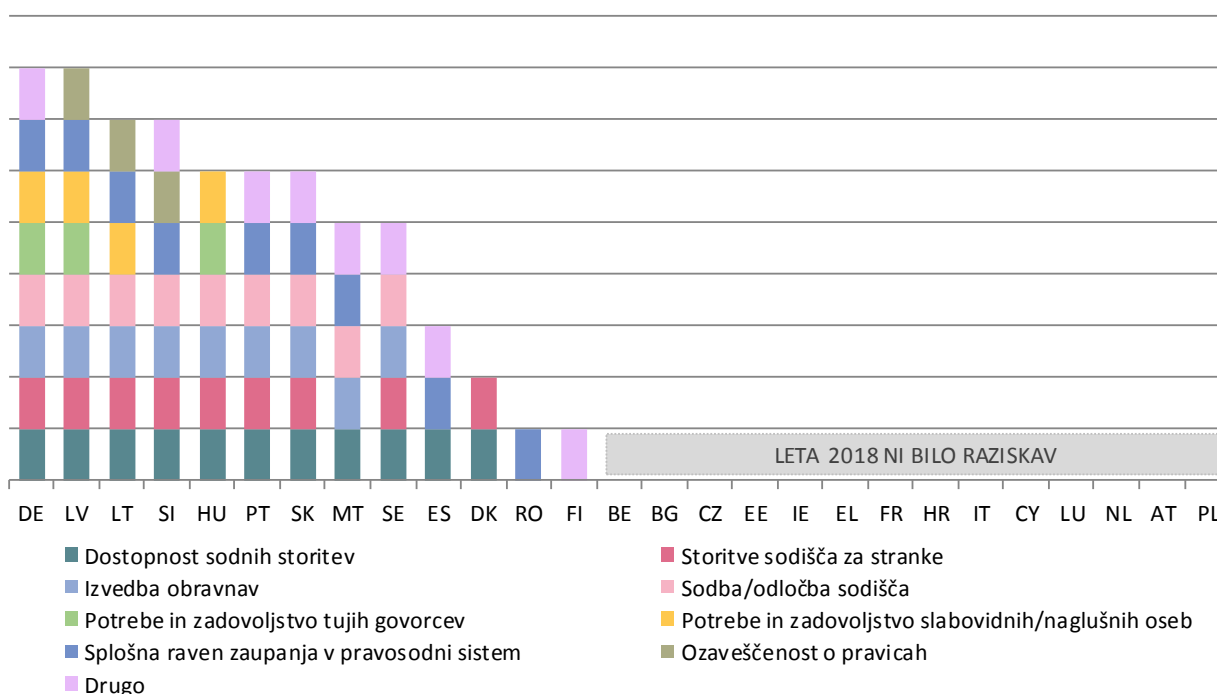
⁷⁹ Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

Slika 40: Razpoložljivost IKT za vodenje zadev in statistične podatke o dejavnosti sodišč, 2018 (*) (0 = na voljo pri 0 % sodišč, 4 = na voljo pri 100 % sodišč ⁽⁸⁰⁾) (vir: študija CEPEJ)

(*) Nova metodologija, podatkov ni mogoče primerjati s preteklimi leti.

Slika 41: Teme raziskav, izvedenih med uporabniki sodišč ali delavci v pravni stroki, 2018 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁸¹⁾)

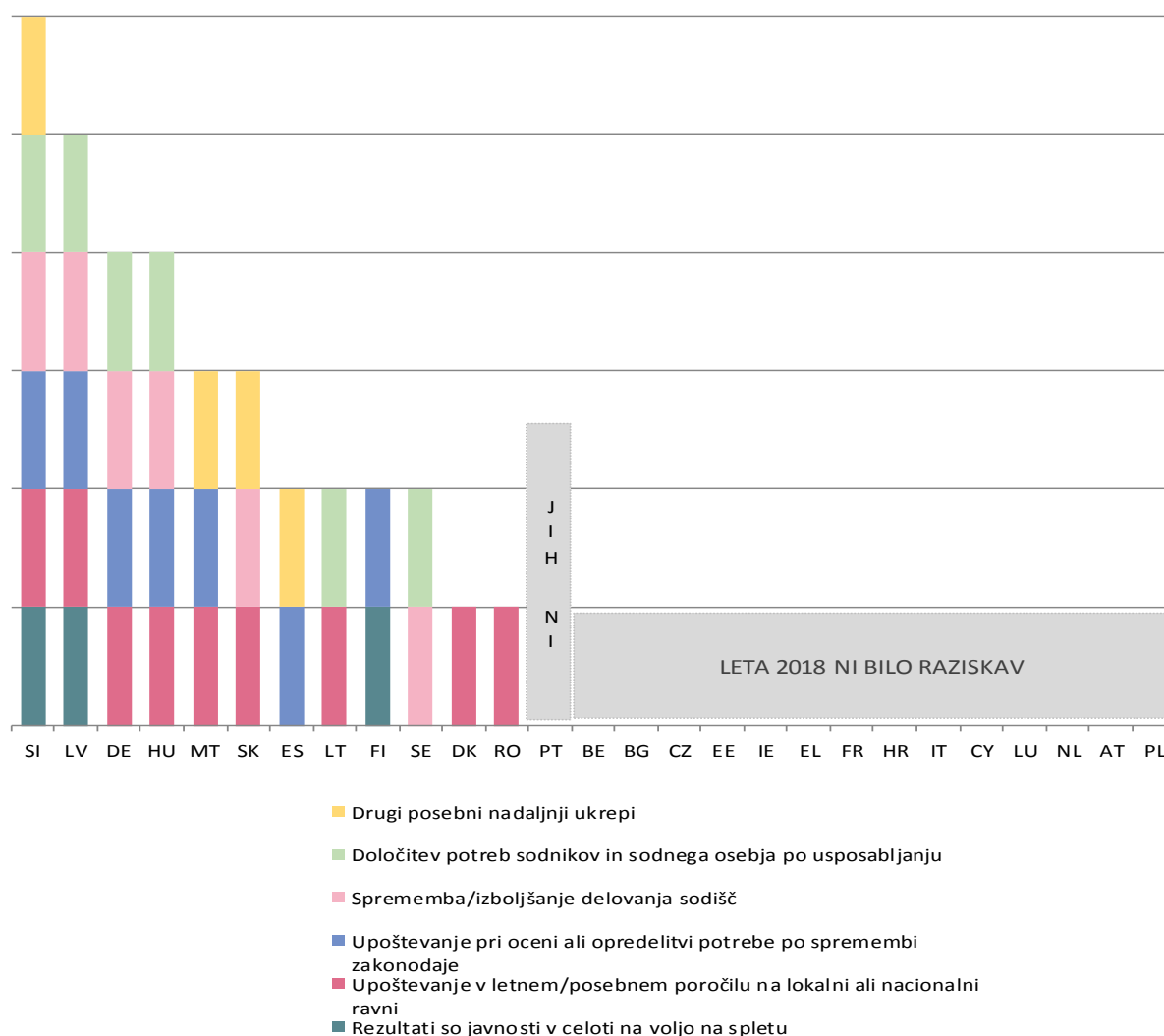

(*) Države članice so prejele eno točko na navedeno temo raziskav, ne glede na to, ali je bila raziskava izvedena na nacionalni ali regionalni ravni ali na ravni sodišča. „Druge teme“ vključujejo: raziskave med odvetniki o delovanju nekaterih sodišč (ES); ozaveščenost o ukrepih IKT kot načinih za izboljšanje dostopa uporabnikov (MT); vire in materialne pogoje sodišč (PT); vprašanja, povezana s projektom Postopkovna pravičnost (SI), možnosti za izboljšanje delovanja sodišč (SK); pojem primerne kazni (FI) ter zadovoljstvo delavcev v pravni stroki in uporabnikov sodišč s storitvami, ki jih zagotavlja pravosodni sistem (SE). V DE je bilo na ravni zveznih dežel izvedenih več različnih raziskav.

⁸⁰ Podatki iz leta 2018. Stopnja opremljenosti od 100 % (mehanizem v celoti uveden) do 0 % (mehanizem ne obstaja) kaže funkcionalno prisotnost mehanizma, na katerega se nanaša graf, na sodiščih po naslednji lestvici: 100 % = 4 točke, če se uporablja za vse zadeve / 1,33 točke na posebno zadevo; 50–99 % = 3 točke, če se uporablja za vse zadeve / 1 točka na posebno zadevo; 10–49 % = 2 točki, če se uporablja za vse zadeve / 0,66 točke na posebno zadevo; 1–9 % = 1 točka, če se uporablja za vse zadeve / 0,33 točke na posebno zadevo. „Posebna zadeva“ se nanaša na vrsto obravnavanega pravnega postopka (civilni/gospodarski, kazenski, upravni ali drugi).

⁸¹ Podatki za leto 2018 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

Slika 42: Nadaljnji ukrepi v zvezi z ugotovitvami raziskav, izvedenih med uporabniki sodišč ali delavci v pravni stroki, 2018 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁸²⁾)

(*) Države članice so prejele po eno točko na vrsto nadaljnjih ukrepov. Kategorija „drugi posebni nadaljnji ukrepi“ je vključevala: inšpekcijski pregled (ES); uporabo za smernice pri razvoju notranje politike (MT); objavo informativnih orodij za širšo javnost (SI) in poročila sodišč o samoocenitvi (SK).

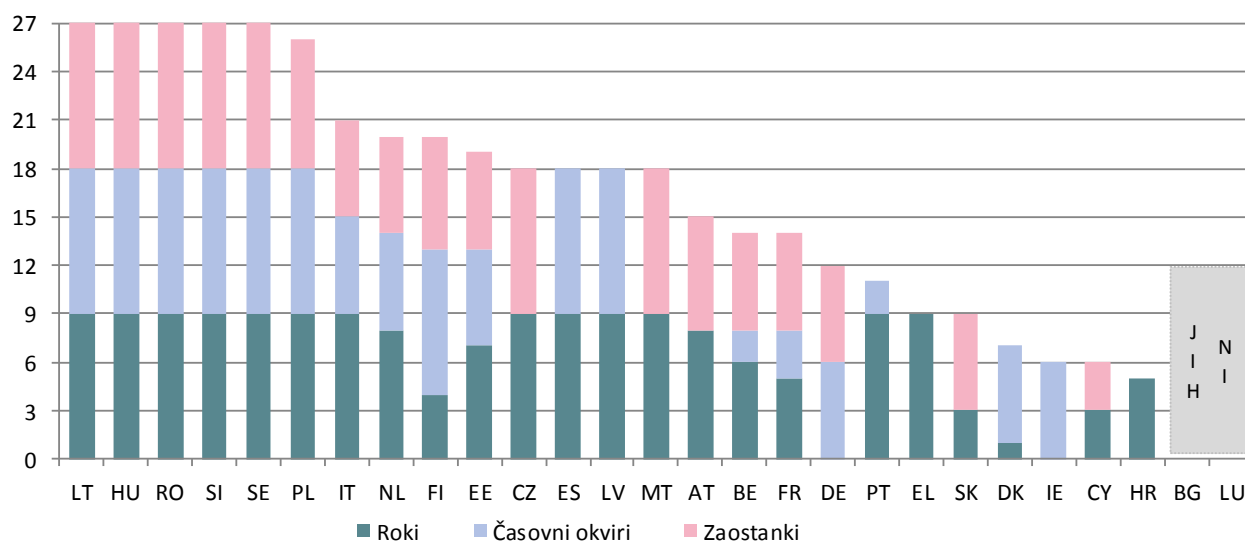
3.2.4 Standardi

S standardi se lahko izboljša kakovost pravosodnih sistemov. Po pregledu standardov v zvezi z roki in obveščanjem strank v prejšnjih izdajah je pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 osredotočen na roke, zaostanke in časovne okvire kot orodja za upravljanje v sodstvu ⁽⁸³⁾. Na sliki 43 je prikazano, katere države članice uporabljajo standardne ukrepe za roke, časovne okvire in zaostanke, ter prvič vključuje razčlenitev informacij po pravnih področjih in stopnjah, na katerih obstajajo taki standardi. Roki so količinsko opredeljene časovne omejitve, na primer največje število dni od evidentiranja zadeve do prve obravnave. Zaostanki so zadeve, ki so starejše od opredeljenega obdobja. Časovni okvirji so izmerljivi cilji/prakse, na primer navedba vnaprej določenega deleža zadev, ki morajo biti dokončane v določenem obdobju.

⁸² Podatki za leto 2018 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

⁸³ V pregledu stanja na področju pravosodja v EU standardi za roke in časovne okvire presegajo zahteve, ki izhajajo iz pravice do odločanja o zadevi v razumnem roku, kakor je določena v členu 47 Listine EU o temeljnih pravicah in členu 6 Evropske konvencije o človekovih pravicah.

Slika 43: Obstoje standardov za roke, 2019 (*) (vir: Evropska komisija ⁽⁸⁴⁾)

(*) Države članice so prejele 1 točko na stopnjo (prvo, drugo, najvišjo) za vsako pravno področje (civilno/gospodarsko, upravno in kazensko), če je standard opredeljen. Največ možnih: 27 točk. Če ima država članica samo dve stopnji sodišč, so se točke podelile za tri stopnje, tako da se je na neobstoječo stopnjo prenesla zadevna višja stopnja. Pri tistih državah članicah, ki ne razlikujejo med dvema pravnima področjema (civilno/gospodarsko in upravno), je bilo obema področjema dodeljeno enako število točk.

⁸⁴ Podatki za leto 2019 so bili zbrani v sodelovanju s skupino kontaktnih oseb za nacionalne pravosodne sisteme.

3.2.5 Povzetek o kakovosti pravosodnih sistemov

Preprost dostop, zadostni viri, učinkovita orodja za ocenjevanje ter ustrezni standardi in prakse so dejavniki, ki prispevajo k visoki kakovosti pravosodnih sistemov. Državljeni in podjetja od uspešnega pravosodnega sistema pričakujejo visokokakovostne odločbe. Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 vsebuje primerjalno proučitev teh dejavnikov.

Dostopnost

V tej izdaji je ponovno obravnavanih več elementov, ki prispevajo k državljanom prijaznemu pravosodnemu sistemu:

- skoraj vse države članice zagotavljajo dostop do **nekaterih spletnih informacij** o svojem pravosodnem sistemu, vključno s centraliziranim spletnim portalom s spletnimi obrazci in interaktivnim izobraževanjem o zakonskih pravicah (slika 22). Razlikujejo pa se vsebina teh informacij in njihova ustreznost za odzivanje na potrebe ljudi. Tako samo omejeno število držav članic (9) ljudem omogoča, da na podlagi interaktivne spletne simulacije ugotovijo, ali so upravičeni do pravne pomoči. Vendar pa so v večini držav članic na voljo informacije za tuje govorce in ciljno usmerjene informacije za slabovidne ali naglušne osebe;
- **razpoložljivost pravne pomoči in višina sodnih taks** pomembno vplivata na dostop do pravnega varstva, zlasti za revne ljudi. S slike 23 je razvidno, da v nekaterih državah članicah potrošniki z dohodki pod Eurostatovim pragom revščine ne bi prejeli pravne pomoči. V primerjavi z lanskim letom je dostopnost pravne pomoči ostala nespremenjena. Hkrati je v nekaterih državah članicah pravna pomoč z leti postala manj dostopna. Višina sodnih taks (slika 24) je od leta 2016 večinoma ostala nespremenjena, čeprav ostaja breme sodnih taks sorazmerno višje za zahtevke majhne vrednosti. Težave pri uveljavljanju pravne pomoči v kombinaciji z visokimi sodnimi taksami v nekaterih državah članicah bi lahko revne ljudi odvrčale od iskanja dostopa do pravnega varstva;
- pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 prvič vključuje tudi informacije o **sodnih taksah in povračilu stroškov postopka v gospodarskih zadevah**. Višina sodnih taks za gospodarski sodni postopek (slika 25) se med državami članicami močno razlikuje (sega od 0,1 % do 6 % vrednosti zahtevka), v samo dveh državah članicah pa sodnih taks sploh ni. Na sliki 26 je prvič prikazano, kolikšen del stroškov postopka lahko stranka, ki je v tožbi uspela, v gospodarski zadevi dobi povrnjen. V zvezi s povračilom nagrade odvetnika v pravnem postopku se pojavljajo velike razlike med državami članicami z zakonsko določenim sistemom nagrad in brez njega ter znotraj teh skupin (zlasti med bolj in manj velikodušnimi zakonsko določenimi sistemi nagrad). Poleg tega je v številnih državah članicah povračilo stroškov postopka odvisno od presoje sodišča. Stopnja velikodušnosti sistema za povračilo nagrad odvetnikov ima lahko spodbujevalni ali odvračilni učinek na verjetnost vložitve zadeve in zato na splošni dostop do pravnega varstva;
- **razpoložljivost elektronskih sredstev** med sodnim postopkom prispeva k lažjemu dostopu do pravnega varstva, skrajšanju zamud in znižanju stroškov. Na sliki 27 je prikazano, da elektronsko vlaganje zahtevkov in pošiljanje vabil v več kot polovici držav članic še vedno nista vzpostavljena ali sta mogoča le v omejenem obsegu, kot je razvidno že iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU za leto 2019. Velike vrzeli ostajajo zlasti v zvezi z možnostjo spletnega spremljanja poteka sodnih postopkov, saj ga nobena država članica ni uvedla v celoti na vseh sodiščih in na vseh pravnih področjih;
- v primerjavi s prejšnjimi leti je **spletni dostop do sodb sodišč** (slika 28) ostal nespremenjen, zlasti pri objavi sodb sodišč najvišje stopnje: 19 držav članic objavi vse sodbe v civilnih/gospodarskih in upravnih zadevah, isto število držav članic pa objavlja tudi sodbe v kazenskih zadevah na najvišji stopnji. Ti pozitivni podatki so spodbuda za vse države članice za nadaljnja izboljšanja, saj imajo odločbe na najvišji stopnji pomembno vlogo pri doslednosti sodne prakse. Na nižjih stopnjah je držav članic, ki objavijo vse sodbe, še vedno precej manj, in sicer tako v kazenskih kot v civilnih/gospodarskih in upravnih zadevah; njihovo število je

od leta 2017 ostalo nespremenjeno;

- v pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 so poglobljeno proučene **ureditve, vzpostavljene v državah članicah, ki lahko olajšujejo pripravo strojno berljivih sodnih odločb** (slika 29). Vse države članice imajo vzpostavljenih vsaj nekaj ureditev za civilne/gospodarske, upravne in kazenske zadeve. Vendar je mogoče med državami članicami opaziti precejšnje razlike. Zdi se, da so upravna sodišča razmeroma naprednejša, kar zadeva dejavnike, ki omogočajo pravosodni sistem, primeren za algoritme. Zdi se, da imajo pravosodni sistemi, v katerih so bile vzpostavljene ureditve za pripravo sodb v skladu s standardi, ki omogočajo njihovo strojno berljivost, potencial za doseganje boljših rezultatov v prihodnosti;
- število držav članic, ki spodbujajo prostovoljno uporabo **načinov alternativnega reševanja sporov (ARS)** (slika 30) za zasebne spore, se v primerjavi s prejšnjimi leti še naprej povečuje. To večinoma dosegajo z uvajanjem več spodbud za uporabo alternativnega reševanja sporov na različnih pravnih področjih. Drugo leto zapored so bili upoštevani upravni spori, pri katerih je mogoče opaziti rahlo povečanje alternativnega reševanja sporov, ki ga na tem področju zdaj dovoljuje več kot polovica držav članic;
- pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 prvič vsebuje celovit pregled ukrepov, ki so jih države članice sprejele za **otrokom prijazen pravosodni sistem** (slika 31). V skoraj vseh državah članicah je pravosodni sistem vsaj nekoliko prilagojen otrokom, pri čemer prevladujejo zlasti ukrepi za otrokom prijazne obravnave (vključno z lokacijo) in za preprečitev več zaslišanj otroka. Vendar ima manj kot polovica držav članic namenska, otrokom prijazna spletišča, ki zagotavljajo informacije o pravosodnem sistemu.

Viri

Za kakovostne pravosodne sisteme v državah članicah so potrebni zadostna raven finančnih sredstev in človeških virov, vključno s potrebnimi naložbami v fizično in tehnično infrastrukturo, ustrezno začetno in nadaljnje usposabljanje ter raznolikost sodnikov, vključno z uravnoteženo zastopanostjo spolov. Iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 je razvidno naslednje:

- v zvezi s **finančnimi sredstvi** podatki kažejo, da so skupni splošni javnofinančni odhodki za sodišča leta 2018 v državah članicah na splošno ostali večinoma nespremenjeni, medtem ko med državami članicami še naprej ostajajo velike razlike med dejanskimi zneski tako v eurih na prebivalca kot tudi kot delež BDP (sliki 32 in 33). Skoraj vse države članice so leta 2018 povečale odhodke na prebivalca (v primerjavi z letom 2017), večina pa jih je povečala tudi kot delež BDP;
- enako kot v pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2019 je tudi v pregledu za leto 2020 prikazana **razčlenitev skupnih odhodkov na različne kategorije** na podlagi podatkov, ki jih je zbral Eurostat. S slike 34 so razvidne velike razlike med vzorci porabe v državah članicah. Medtem ko po eni strani plače sodnikov in sodnega osebja (vključno s socialnimi prispevki) predstavljajo največji delež v večini držav članic, so naložbe v osnovna sredstva, kot so sodne stavbe in programska oprema, na splošno zelo majhne, v nekaterih državah članicah pa jih celo ni. Po drugi strani so odhodki za obratovalne stroške (npr. najem stavb, pravno pomoč in drugo potrošno blago) v nekaj državah članicah bistveno večji kot v večini drugih držav članic. Ta razčlenitev je na medletni ravni ostala večinoma nespremenjena (slika 34);
- med sodniki **na ravni vrhovnega sodišča** je v večini držav članic še vedno manj kot petdeset odstotkov **žensk** (slika 36). Razvoj v triletnem obdobju od leta 2017 do leta 2019 kaže, da se trendi med državami članicami razlikujejo, vendar se je od leta 2010 delež sodnic na vrhovnih sodiščih v večini držav članic povečal;
- kar zadeva **usposabljanje sodnikov**, skoraj vse države članice zagotavljajo vsaj nekaj stalnega

usposabljanja na področju sodnih veščin, manj pa jih ponuja usposabljanje v zvezi z veščinami na področju informacijske tehnologije, upravljanjem sodišč in sodniško etiko, pri čemer delež sodnikov, ki se udeležijo takih usposabljanj, ostaja majhen v večini držav (slika 38). Na področju usposabljanja za komuniciranje z ranljivimi skupinami strank se nadaljuje trend izboljšav, zlasti v zvezi s slabovidnimi ali naglušnimi osebami, žrtvami nasilja na podlagi spola in prosilci za azil (slika 39). Tudi usposabljanje za ozaveščanje o dezinformacijah in njihovo obravnavo je v primerjavi z lanskim letom postalo širše dostopno.

Orodja za ocenjevanje

- Medtem ko je večina držav članic v celoti začela izvajati **sisteme IKT za vodenje zadev** (z nekaj izjemami), ostajajo vrzeli v zvezi z orodji za pripravo statističnih podatkov o dejavnosti sodišč (slika 40). Ti sistemi se uporabljajo za različne namene, med drugim tudi za pripravo statističnih podatkov, in jih je treba dosledno izvajati v celotnem pravosodnem sistemu. Nekatere države članice imajo sisteme zgodnjega opozarjanja za odkrivanje nepravilnosti ali neizpolnjevanja standardov glede obravnavanja zadev, ki omogočajo pravočasno iskanje rešitev. V nekaterih državah članicah še vedno ni mogoče zagotoviti zbiranja podatkov na nacionalni ravni na vseh področjih pravosodja.
- **Uporaba raziskav** med uporabniki sodišč in delavci v pravni stroki (slika 41) se je ponovno zmanjšala, pri čemer se vse več držav članic odloči, da ne bodo izvedle nobene raziskave. Vendar se zdi, da je nekaj razlik glede tega, katere države članice niso izvajale raziskav, kar nakazuje, da se včasih raziskave izvajajo samo vsako drugo leto oziroma vsakih nekaj let. Pogoste teme raziskav ostajajo dostopnost, storitve za stranke, sodne obravnave in sodbe ter splošno zaupanje v pravosodni sistem, le nekaj držav članic pa je zanimalo zadovoljstvo skupin s posebnimi potrebami ali seznanjenost posameznikov z njihovimi pravicami. Skoraj vse države članice, ki so uporabile raziskave, so zagotovile tudi nadaljnje ukrepe (slika 42), čeprav se je obseg teh nadaljnjih ukrepov še naprej zelo razlikoval. Rezultati so bili na splošno upoštevanji v letnih ali posebnih poročilih, v številnih državah članicah pa so bili upoštevanji pri oceni ali uporabljeni za opredelitev potrebe po spremembi zakonodaje.

Standardi

S standardi se lahko izboljša kakovost pravosodnih sistemov. V tej izdaji pregleda stanja na področju pravosodja v EU so nadalje podrobneje proučeni in podrobneje razčlenjeni nekateri standardi za izboljšanje rokov pri postopkih ob upoštevanju stopnje in pravnih področij, na katerih taki standardi obstajajo.

- Skoraj vse države članice uporabljajo standarde za roke, čeprav ti niso vedno enako razviti na vseh stopnjah in na vseh pravnih področjih. Standardi za določanje rokov (npr. določenega časa od evidentiranja zadeve do prve obravnave) so še naprej vedno bolj razširjeni, standardi za časovne okvire (npr. navedba vnaprej določenega deleža zadev, ki morajo biti končane v določenem obdobju) in zaostanke pa ostajajo razmeroma manj pogosti (slika 43). Vendar nekatere države članice, ki se srečujejo s posebnimi izzivi na področju učinkovitosti, trenutno ne uporabljajo takih standardov ali jih uporabljajo samo v omejenem obsegu.

3.3 Neodvisnost

Neodvisnost sodstva, ki je neločljivo povezana z nalogo sodnega odločanja, je zahteva, ki izhaja iz načela učinkovitega sodnega varstva iz člena 19 PEU in pravice do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem, določene v Listini EU o temeljnih pravicah (člen 47) ⁽⁸⁵⁾. Navedena zahteva predpostavlja (a) zunanjo neodvisnost, ko zadevni organ svoje funkcije izvaja povsem samostojno, ne da bi bil s komer koli kakor koli hierarhično povezan ali mu bil podrejen in ne da bi prejemal kakršne koli ukaze ali navodila, ter da je s tem zaščiten pred zunanjimi posegi ali pritiski, ki lahko ogrozijo neodvisnost presoje njegovih članov in vplivajo na njihove odločitve, ter (b) notranjo neodvisnost in nepristranskost, ko je zagotovljena enaka distanca do strank v postopku in njihovih posamičnih interesov glede predmeta postopka ⁽⁸⁶⁾. Neodvisnost sodstva zagotavlja, da bodo zaščitene vse pravice, ki jih imajo posamezniki po pravu EU, in da bodo varovane skupne vrednote držav članic iz člena 2 PEU, zlasti vrednota pravne države ⁽⁸⁷⁾. Ohranjanje pravnega reda EU je temeljno za vse državljane in podjetja, katerih pravice in svoboščine so zaščitene na podlagi prava EU.

Mnenje o neodvisnosti sodstva je dejavnik, ki krepi rast, saj lahko mnenje o pomanjkanju neodvisnosti sodstva odvrta naložbe. V pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 je poleg kazalnikov v zvezi z mnenjem o neodvisnosti sodstva iz različnih virov predstavljenih več kazalnikov o tem, kako so pravosodni sistemi urejeni za varovanje neodvisnosti sodstva v nekaterih primerih, ko je lahko ta ogrožena. Ob upoštevanju prispevkov Evropske mreže sodnih svetov (ENCJ), Mreže predsednikov vrhovnih sodišč EU (NPSJC) ter skupine strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma so v pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 prikazani posodobljeni kazalniki v zvezi s pravnimi jamstvi pri disciplinskih postopkih zoper sodnike in imenovanjem članov sodnih svetov, objavljena pa sta tudi nova pregleda disciplinskih postopkov zoper tožilce.

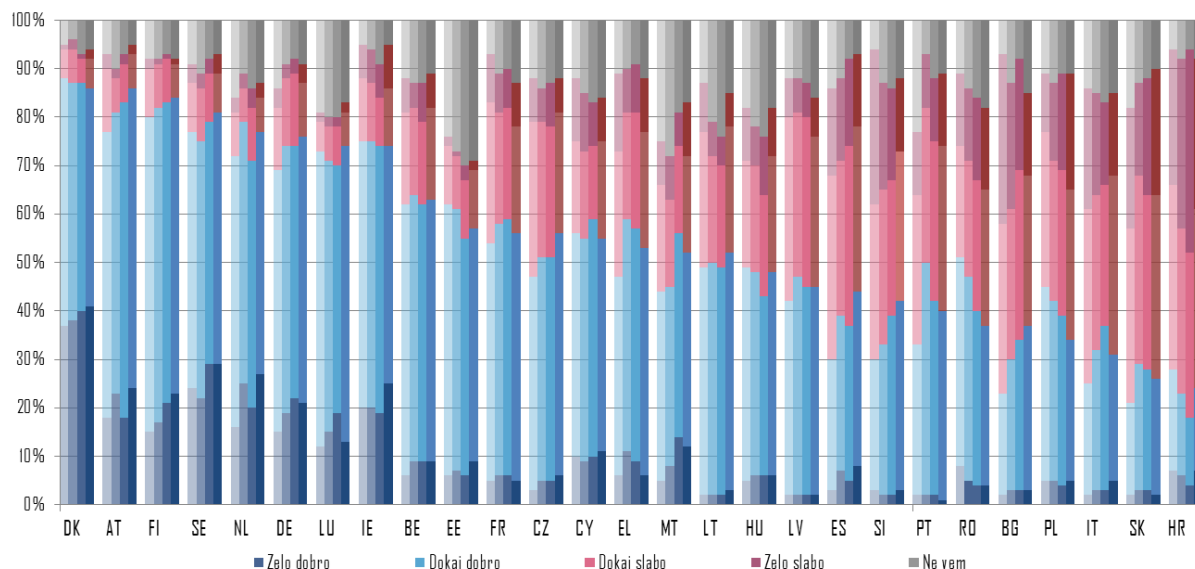
⁸⁵ Glej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>.

⁸⁶ Sodbe Sodišča Evropske unije z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi, C-585/18, C-624/18 in C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, točki 121 in 122; z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točki 73 in 74; z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C- 64/16, ECLI:EU:C:2018:117, točka 44; z dne 25. julija 2018, Minister for Justice and Equality, C- 216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, točka 65.

⁸⁷ Sodba Sodišča Evropske unije z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točka 44.

3.3.1 Mnenje o neodvisnosti sodstva

Slika 44: Mnenje širše javnosti o neodvisnosti sodišč in sodnikov (*) (vir: Eurobarometer ⁸⁸)
– svetle barve: 2016, 2018 in 2019, temne barve: 2020

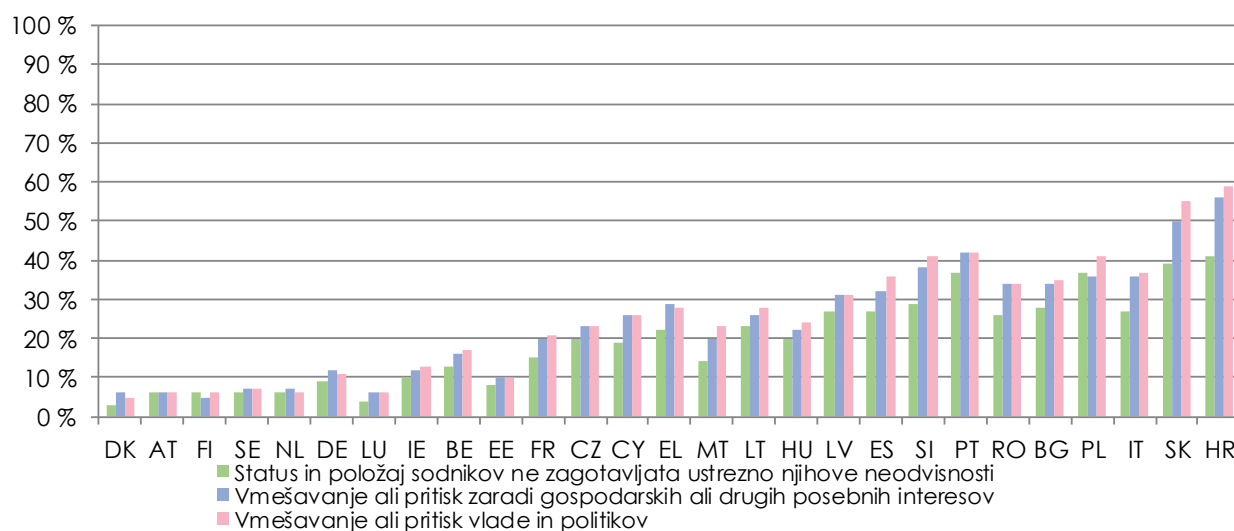

(*) Države članice so razvrščene najprej glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo dobra ali dokaj dobra (skupno dobro); če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov dokaj slaba ali zelo slaba (skupno slaba); če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro in skupno slabo, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo dobro; če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro, skupno slabo in zelo dobro, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo slaba.

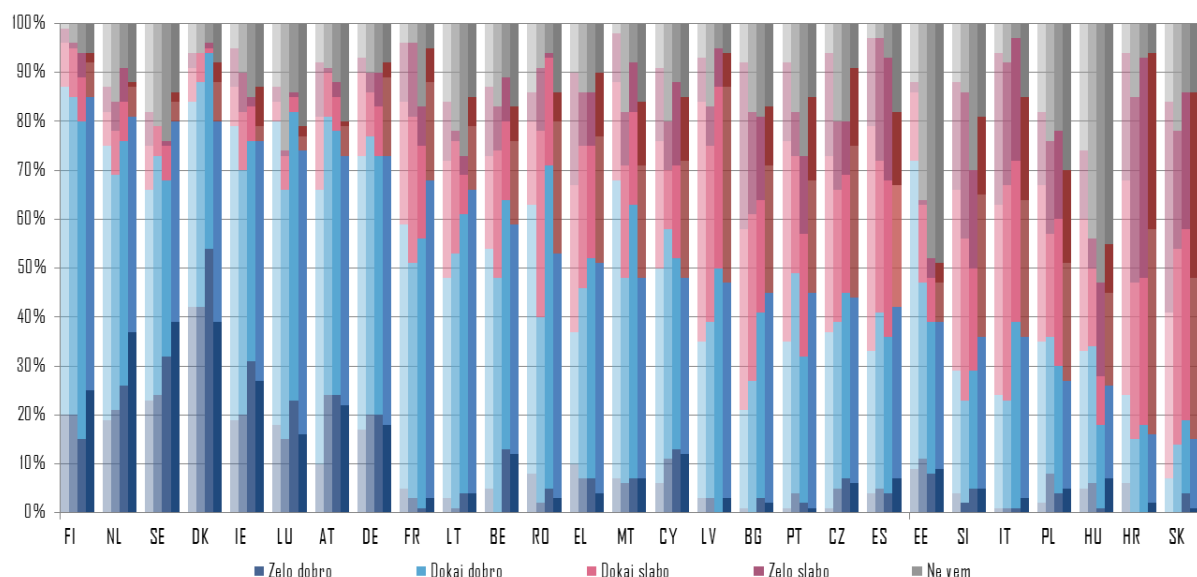
Na sliki 45 so prikazani glavni razlogi za mnenje anketirancev o pomanjkanju neodvisnosti sodišč in sodnikov. Anketiranci iz širše javnosti, ki so neodvisnost pravosodnega sistema ocenili kot „dokaj slabo“ ali „zelo slabo“, so lahko za utemeljitev ocene izbirali med tremi razlogi. Države članice so navedene v enakem vrstnem redu kot na sliki 44.

⁸⁸ Raziskava Eurobarometer FL483, izvedena med 7. in 11. januarjem 2020. Odgovori na vprašanje: „Kako bi glede na svoje poznavanje ocenili pravosodni sistem v (naši državi), kar zadeva neodvisnost sodišč in sodnikov? Menite, da je zelo dober, dokaj dober, dokaj slab ali zelo slab?“, glej: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_sl.

Slika 45: Glavni razlogi za mnenje širše javnosti o pomanjkanju neodvisnosti (delež vseh anketirancev – višja vrednost pomeni večji vpliv) (vir: Eurobarometer ⁸⁹)

Slika 46: Mnenje podjetij o neodvisnosti sodišč in sodnikov (*) (vir: Eurobarometer ⁹⁰) – svetle barve: 2016, 2018 in 2019, temne barve: 2020

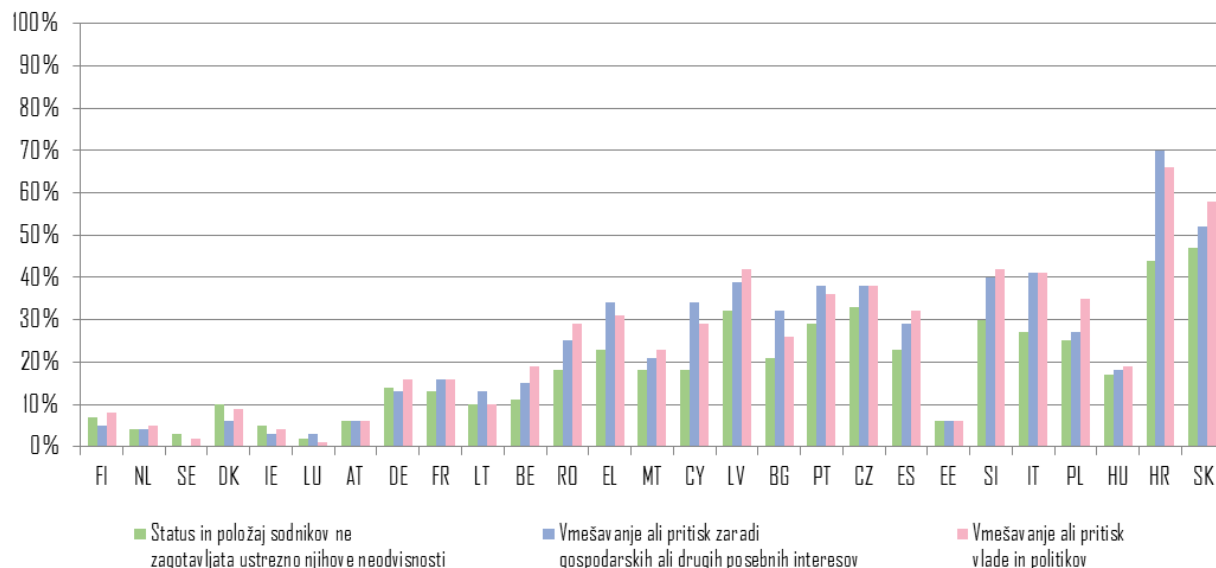
(*) Države članice so razvrščene najprej glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo dobra ali dokaj dobra (skupno dobra); če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov dokaj slaba ali zelo slaba (skupno slaba); če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro in skupno slabo, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo dobra; če ima več držav članic enak delež ocene skupno dobro, skupno slabo in zelo dobro, so nato razvrščene glede na delež anketirancev, ki so navedli, da je neodvisnost sodišč in sodnikov zelo slaba.

⁸⁹ Raziskava Eurobarometer FL483, odgovori na vprašanje: „Lahko pojasnite, koliko je mogoče z vsakim od naslednjih razlogov pojasniti vašo oceno neodvisnosti pravosodnega sistema v (naši državi): zelo, delno, niti ne, sploh ne?“

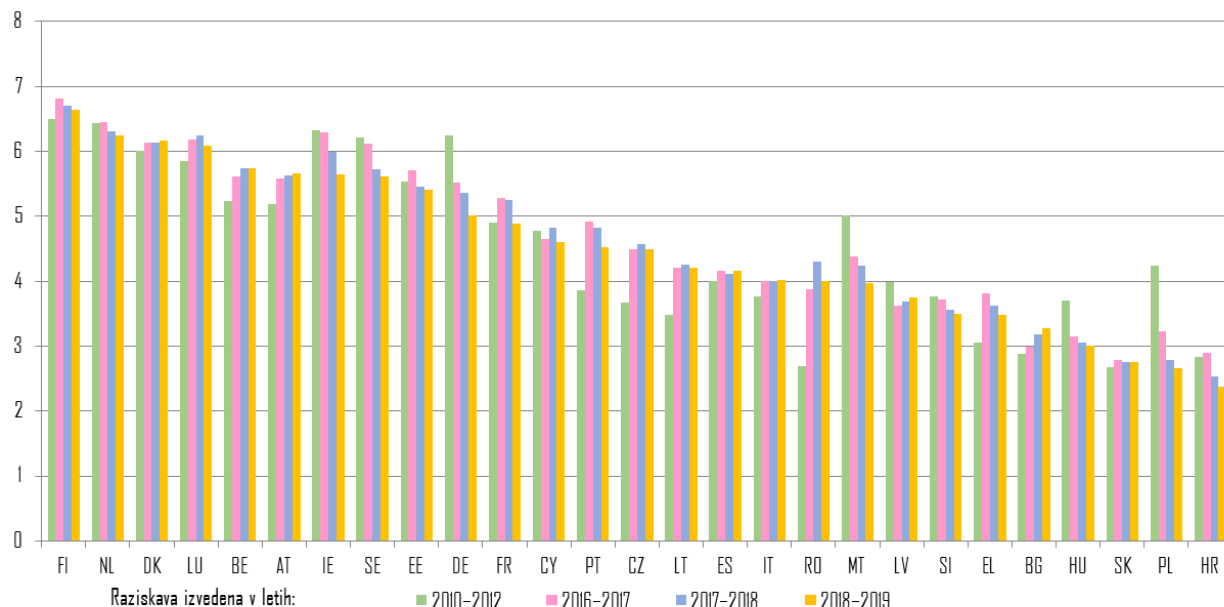
⁹⁰ Raziskava Eurobarometer FL484, izvedena med 7. in 20. januarjem 2020. Odgovori na vprašanje: „Kako bi glede na svoje poznavanje ocenili pravosodni sistem v (naši državi), kar zadeva neodvisnost sodišč in sodnikov? Menite, da je zelo dober, dokaj dober, dokaj slab ali zelo slab?“, glej: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en.

Na sliki 47 so prikazani glavni razlogi za mnenje anketirancev o pomanjkanju neodvisnosti sodišč in sodnikov. Anketiranci med podjetji, ki so neodvisnost pravosodnega sistema ocenili kot „dokaj slabo“ ali „zelo slabo“, so lahko za utemeljitev svoje ocene izbirali med tremi razlogi. Države članice so navedene v enakem vrstnem redu kot na sliki 46.

Slika 47: Glavni razlogi za mnenje podjetij o pomanjkanju neodvisnosti (*delež vseh anketirancev – višja vrednost pomeni večji vpliv*) (vir: Eurobarometer ⁽⁹¹⁾)

Slika 48: WEF: mnenje podjetij o neodvisnosti sodstva, 2010–2019 (*mnenje – višja vrednost pomeni boljše mnenje*) (vir: Svetovni gospodarski forum ⁽⁹²⁾)

⁹¹ Raziskava Eurobarometer FL484; odgovori na vprašanje: „Lahko pojasnite, koliko je mogoče z vsakim od naslednjih razlogov pojasniti vašo oceno neodvisnosti pravosodnega sistema v (naši državi): zelo, delno, niti ne, sploh ne?“

⁹² Kazalnik Svetovnega gospodarskega foruma (WEF) temelji na odgovorih v raziskavi na vprašanje: „Koliko je sodstvo v vaši državi neodvisno od vplivov vlade, državljanov ali podjetij? [1 = sploh ni neodvisno; 7 = popolnoma neodvisno]“. Odgovori na raziskavo izhajajo iz reprezentativnega vzorca podjetij, ki predstavljajo glavne sektorje gospodarstva (kmetijstvo, predelovalno in nepredelovalno industrijo ter storitveni sektor) v vseh zadevnih državah članicah. Raziskava poteka v različnih oblikah, vključno z osebnimi ali telefonskimi razgovori z vodstvenimi delavci podjetij, pošiljanjem papirnih obrazcev in spletnimi raziskavami. Glej <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.

3.3.2 Strukturna neodvisnost

Za jamstva glede strukturne neodvisnosti so potrebna pravila, ki se nanašajo zlasti na sestavo sodišča ter na imenovanje, trajanje funkcije in razloge za vzdržanje, izločitev in razrešitev njegovih članov ter na podlagi katerih je mogoče zavrniti vsak upravičen dvom pri posameznikih o zaščitenosti navedenega sodišča pred zunanji dejavniki in njegovi nevtralnosti glede nasprotujočih si interesov⁽⁹³⁾. Navedena pravila morajo zlasti omogočati, da se ne izključijo zgolj vsakršni neposredni vplivi v obliki navodil, ampak tudi oblike bolj posrednega vplivanja, ki lahko usmerjajo odločitve zadevnih sodnikov⁽⁹⁴⁾.

Oblikovani so bili evropski standardi, kar je storil zlasti Svet Evrope, na primer v *priporočilu Sveta Evrope o neodvisnosti, učinkovitosti in odgovornosti sodnikov* iz leta 2010⁽⁹⁵⁾. V pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 je predstavljenih več kazalnikov o tem, kako so pravosodni sistemi urejeni za varovanje neodvisnosti sodstva.

Ta izdaja pregleda stanja na področju pravosodja v EU vsebuje posodobljene kazalnike o telesih in organih, vključenih v disciplinske postopke zoper sodnike (sliki 49 in 50), ter o imenovanju članov sodnih svetov (sliki 51 in 52)⁽⁹⁶⁾. V pregledu stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 so predstavljene tudi informacije o telesih in organih, vključenih v disciplinske postopke zoper tožilce (sliki 53 in 54), ter posodobljena podrobnejša slika o navodilih tožilcem v posameznih zadevah (slika 55)⁽⁹⁷⁾. Na slikah so predstavljeni nacionalni okviri iz decembra 2019.

Podatki, predstavljeni v pregledu stanja, ne zagotavljajo ocene ali prikazujejo kvantitativnih podatkov o uspešnosti teh jamstev. Njihov namen ni prikazati njihovo zapletenost in podrobnosti jamstev. Več jamstev samo po sebi ne zagotavlja uspešnosti pravosodnega sistema. Opozoriti bi bilo treba tudi, da je izvajanje politik in praks za spodbujanje integritete in preprečevanje korupcije v pravosodnem sistemu prav tako bistveno za zagotavljanje neodvisnosti sodstva. Nazadnje, učinkovito varstvo neodvisnosti sodstva zahteva kulturo integritete in nepristranskosti, ki je skupna vsem sodnikom in jo spoštuje širša družba.

⁹³ Glej sodbe Sodišča Evropske unije z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča), C-585/18, C-624/18 in C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, točki 121 in 122; z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točki 73 in 74; z dne 25. julija 2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, točka 66. Glej tudi odstavka 46 in 47 Priporočila CM/Rec(2010)12 o neodvisnosti, učinkovitosti in odgovornosti sodnikov (ki ga je 17. novembra 2010 sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope) ter obrazložitevni memorandum, v katerih je določeno, da bi moral biti organ, ki odloča o izbiri in poklicni poti sodnikov, neodvisen od izvršilne in zakonodajne oblasti. Za zagotovitev neodvisnosti organa bi morala biti vsaj polovica njegovih članov sodnikov, ki jih v svojih vrstah izberejo sodniki sami. Kadar pa je v ustavi ali drugih pravnih določbah določeno, da mora odločitev o izbiri in poklicni poti sodnikov sprejeti voditelj države, vlada ali zakonodajna oblast, bi bilo treba za pripravo priporočil ali izražanje mnenj, ki jih v praksi izvaja ustrezen organ za imenovanje, pooblastiti neodvisen in pristojen organ, ki ga v znatnem delu sestavljajo člani iz sodstva (brez poseganja v pravila iz poglavja IV, ki se uporabljajo za sodne svete).

⁹⁴ Glej sodbi Sodišča Evropske unije z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča), C-585/18, C-624/18 in C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, točka 123, in z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točka 112.

⁹⁵ Glej Priporočilo CM/Rec(2010)12 o neodvisnosti, učinkovitosti in odgovornosti sodnikov, ki ga je 17. novembra 2010 sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope, ter obrazložitevni memorandum (v nadaljnjem besedilu: Priporočilo CM/Rec(2010)12).

⁹⁶ Podatki temeljijo na odgovorih na posodobljeni vprašalnik, ki ga je Komisija pripravila v tesnem sodelovanju z ENCJ. Odgovori na posodobljeni vprašalnik iz držav članic, ki nimajo sodnih svetov, niso članice ENCJ ali katerih članstvo v ENCJ je bilo zamrznjeno (CZ, DE, EE, CY, LU, AT, PL in FI), so bili pridobljeni v sodelovanju z Mrežo predsednikov vrhovnih sodišč EU.

⁹⁷ Podatki temeljijo na odgovorih na posodobljeni vprašalnik, ki ga je Komisija pripravila v tesnem sodelovanju s skupino strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

Disciplinski postopki zoper sodnike so med najboljčutljivejšimi položaji v zvezi z neodvisnostjo sodstva. Kot je navedlo Sodišče Evropske unije, „pravila, ki urejajo disciplinsko ureditev za osebe, ki opravljajo sodno funkcijo, [...] vsebujejo potrebna jamstva za izognitev kakršni koli nevarnosti, da bo taka ureditev uporabljena kot sistem političnega nadzora nad vsebino sodnih odločb“⁽⁹⁸⁾. Niz jamstev, ki jih je Sodišče opredelilo kot bistvena za varovanje neodvisnosti sodstva, vključuje pravila, s katerimi so opredeljena ravnanja, ki pomenijo disciplinske kršitve, in sankcije, ki se konkretno uporabljajo, pravila, s katerimi je določeno posredovanje neodvisnega organa v skladu s postopkom, v katerem so v celoti zagotovljene pravice iz členov 47 in 48 Listine, zlasti pravica do obrambe, in pravila, s katerimi je predvidena možnost sodnega izpodbijanja odločitev disciplinskih organov⁽⁹⁹⁾. Sodišče je razsodilo, da „člen 267 PDEU nacionalnim sodiščem daje najširšo možnost za predložitev vprašanja Sodišču [...], kadar koli to v okviru postopka ocenijo za primerno“⁽¹⁰⁰⁾. Po mnenju Sodišča lahko kakršno koli nacionalno pravilo, zaradi katerega sodnik ne uporabi diskrecijske pravice, „da se izogne [...] naložitvi disciplinske sankcije“, „posega v pristojnosti, ki so nacionalnim sodiščem priznane s členom 267 PDEU, in s tem v učinkovitost sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki je uvedeno z mehanizmom predhodnega odločanja“⁽¹⁰¹⁾. Sodišče je navedlo tudi, da je dejstvo, da sodniki „ne bodo izpostavljeni disciplinskim sankcijam, ker bi izkoristili možnost, da pri Sodišču vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe“, „[v]arovalka, ki je neločljivo povezana z neodvisnostjo sodnikov“⁽¹⁰²⁾.

V skladu s standardi Sveta Evrope se lahko disciplinski postopki zoper sodnike uvedejo, kadar sodniki svojih dolžnosti ne opravljajo učinkovito in primerno⁽¹⁰³⁾. Zaradi razlage prava, presoje dejstev ali tehtanja dokazov, ki jih izvajajo sodniki za sprejetje odločitev v zadevah, se sodnikom ne bi smela naložiti civilna ali disciplinska odgovornost, razen v primeru zlonamernosti in hude malomarnosti⁽¹⁰⁴⁾. Poleg tega bi moral disciplinske postopke voditi neodvisni organ kot sodišče z vsemi jamstvi za pošteno sojenje. Sodnik v disciplinskem postopku bi moral imeti pravico izpodbijati odločitev in sankcijo. Disciplinske sankcije bi morale biti sorazmerne⁽¹⁰⁵⁾.

Slika 49 vsebuje posodobljen pregled organov, ki odločajo o disciplinskih sankcijah zoper redne sodnike in so lahko bodisi (a) redni neodvisni organi, kot so sodišča (vrhovno sodišče, upravno sodišče ali predsednik sodišča) ali sodni sveti, bodisi (b) drugi organi, katerih člane posebej imenujejo sodni svet, sodniki ali izvršilna veja oblasti.

⁹⁸ Glej sodbe Sodišča z dne 5. novembra 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-192/18, ECLI:EU:C:2019:924, točka 114; z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točka 77, in z dne 25. julija 2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, točka 67.

⁹⁹ Glej sodbi Sodišča Evropske unije z dne 24. junija 2019, Evropska komisija/Republika Poljska, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, točka 77, in z dne 25. julija 2018, LM, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, točka 67.

¹⁰⁰ Glej sodbo Sodišča z dne 5. julija 2016, Ognyanov, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, točka 17. Glej tudi sodbo Sodišča Evropske unije z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča), C-585/18, C-624/18 in C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, točka 103.

¹⁰¹ Glej sodbo Sodišča z dne 5. julija 2016, Ognyanov, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, točka 25.

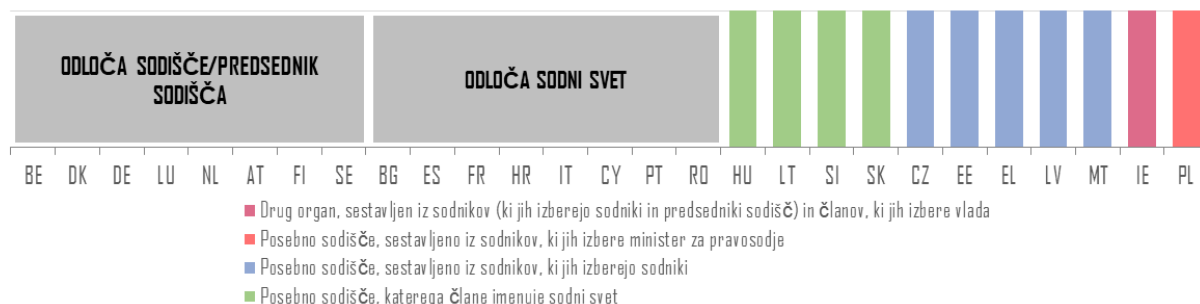
¹⁰² Glej sklep Sodišča z dne 12. februarja 2019, RH, C-8/19, ECLI:EU:C:2019:110, točka 47.

¹⁰³ Odstavek 69 Priporočila CM/Rec(2010)12.

¹⁰⁴ Odstavek 66 Priporočila CM/Rec(2010)12.

¹⁰⁵ Odstavek 69 Priporočila CM/Rec(2010)12.

Slika 49: Organ, ki odloča o disciplinskih sankcijah zoper sodnike (*)⁽¹⁰⁶⁾

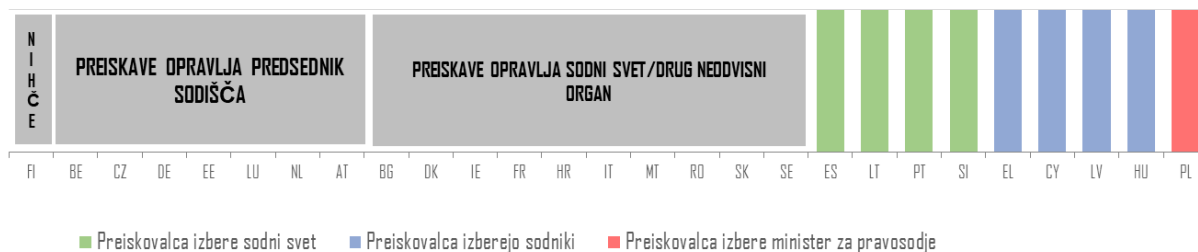
(*) **BG**: predsednik sodišča lahko naloži milejše disciplinske sankcije. Morebitna odločba o disciplinskih ukrepih je predmet sodnega nadzora na vrhovnem upravnem sodišču. **CZ**: disciplinske zadeve obravnavajo disciplinski senati vrhovnega upravnega sodišča. Člane predlaga predsednik sodišča s seznama sodnikov, izberejo pa se z žrebom. **DK**: o disciplinskih sankcijah odloča posebno sodišče za obtožbe in obnovo postopka s petimi člani, ki jih uradno imenuje minister za pravosodje, poleg priznanega strokovnjaka pa po enega člana predlagajo vrhovno sodišče, višja sodišča, sodniško združenje in odvetniška zbornica. Predsednik sodišča prve stopnje lahko izda opozorilo. **DE**: disciplinske ukrepe lahko v uradnem disciplinskem postopku (glej člen 63 nemškega zakona o sodniški službi za zvezne sodnike in ustrezno določbo na ravni zveznih dežel) uporabijo sodišča za uslužbenca („Dienstgericht des Bundes“ za zvezne sodnike in „Dienstgerichte der Länder“ za sodnike zveznih dežel), ki so posebni senati na rednih sodiščih. Člane teh senatov imenujejo sodniki („Präsidium“) določenega sodišča (zveznega vrhovnega sodišča, višjega deželnega sodišča ali deželnega sodišča). Milejše disciplinske ukrepe, kot so opomini, lahko v disciplinski odločbi (glej člen 64 nemškega zakona o sodniški službi za zvezne sodnike in ustrezne določbe na ravni zveznih dežel) izreče bodisi predsednik sodišča bodisi ministrstvo za pravosodje (na ravni zveznih dežel in zvezni ravni). **EE**: disciplinske zadeve obravnava disciplinski senat za sodnike, ki ga imenujeta vrhovno sodišče in generalna skupščina vseh estonskih sodnikov. **IE**: odloča odbor za ravnanje sodnega osebja, ki ga ustanovi sodni svet, sestavljajo pa ga trije sodniki, ki jih iz svojih vrst izvolijo sodniki, pet predsednikov sodišč (člani po uradni dolžnosti) in pet nepoklicnih članov, ki jih imenuje vlada. V skladu z ustavo je lahko sodnik razrešen s funkcije zaradi ugotovljenega neprimernega vedenja ali nesposobnosti, in sicer na podlagi sklepa, s katerim se zahteva njegova razrešitev in ki ga sprejmeta oba doma parlamenta (Oireachtas). **EL**: disciplinski nadzor nad sodniki na prvi in drugi stopnji izvajajo sveti, sestavljeni iz rednih sodnikov višjega sodniškega naziva, izbranih z žrebom. Disciplinski nadzor nad sodniki višjega sodniškega naziva izvaja vrhovni disciplinski svet. **IT**: odločitve sodnega sveta o disciplinskih ukrepih so lahko predmet sodnega nadzora na vrhovnem sodišču. **LV**: disciplinske zadeve obravnava disciplinska komisija za sodno osebje, katere člane imenuje generalna skupščina sodnikov. **ES**: disciplinske odločitve v zvezi z manjšimi disciplinskimi kršitvami sprejema upravljavski oddelček zadevnega sodišča v okrožju, v katerem deluje sodnik, zoper katerega je uveden disciplinski postopek (višje sodišče, nacionalno sodišče in vrhovno sodišče), in celo predsedniki vrhovnega sodišča, nacionalnega sodišča in višjega sodišča, na katerem deluje sodnik, zoper katerega je uveden disciplinski postopek, v skladu s členom 421(1)(a) sistemskega zakona o sodstvu. **LT**: na prvi stopnji odloča častno razsodišče, katerega člani in predsednik (sodnik, ki ga izvoli sodni svet) so določeni v sklepu sodnega sveta. Sestavlja ga šest sodnikov, ki jih izbere in imenuje sodni svet, dva člana, ki ju imenuje predsednik republike, in dva člana, ki ju imenuje predsednik parlamenta (Seimas). Na drugi stopnji odloča vrhovno sodišče. **HU**: disciplinske zadeve obravnava sodišče za uslužbenca, ki ga imenuje nacionalni sodni svet. Predsednik sodišča lahko naloži najmilejšo sankcijo („opozorilo“), ki jo je mogoče izpodbijati pred sodiščem za uslužbenca. **MT**: odloča odbor za sodnike, ki je pododbor komisije za upravljanje sodstva. Odbor sestavljajo trije sodniki, ki jih iz svojih vrst izvolijo sodniki sami. **PL**: minister za pravosodje izbere disciplinske sodnike po nezavezujočem posvetovanju z nacionalnim sodnim svetom. Za disciplinski senat vrhovnega sodišča, ki je med drugim odgovoren za odločanje o disciplinskih zadevah sodnikov na drugi stopnji, je bilo v treh sodbah vrhovnega sodišča, s katerimi se je izvršila sodba Sodišča z dne 19. novembra 2019, ugotovljeno, da ni neodvisno sodišče v smislu prava EU. **SI**: sodni svet imenuje disciplinsko sodišče izmed članov samega sveta in sodnikov, ki jih je predlagalo vrhovno sodišče. **SK**: predsedniki sodišč prve stopnje so pristojni, da naložijo disciplinsko sankcijo „pisno opozorilo“. Disciplinske senate imenuje sodni svet. Za disciplinski postopek zoper predsednika in podpredsednika vrhovnega sodišča je pristojno ustavno sodišče. **SE**: stalni sodnik je lahko razrešen s funkcije samo, če je storil hudo kaznivo dejanje ali večkrat zanemaril svoje dolžnosti, s čimer se je izkazal za očitno neprimernega za opravljanje funkcije. Če je odločitev o razrešitvi sodnika s funkcije sprejel drug organ in ne sodišče (v praksi je to nacionalni odbor za disciplinske kršitve), lahko zadevni sodnik pozove sodišče, naj opravi presojo navedene odločitve. Odločitev lahko izpodbija sodnik sam na okrožnem sodišču ali s podporo sindikata na delovnem sodišču kot sodišču prve stopnje.

Na sliki 50 je predstavljen posodobljen pregled preiskovalnih organov, ki med disciplinskimi postopki zoper sodnike opravljajo uradne preiskave. To se ne nanaša na predhodne preiskave za odločitev, ali je treba začeti uradni disciplinski postopek ali ne. Preiskovalna faza je še posebno občutljiv korak v disciplinskem postopku, ki lahko vpliva na neodvisnost sodstva. Preiskovalna pooblastila lahko izvajajo bodisi (a) redni neodvisni organi, kot so predsedniki sodišč ali sodni sveti, bodisi (b) drugi preiskovalci, ki jih sodni svet, sodniki ali drugi organi posebej imenujejo za izvajanje preiskav v disciplinskih postopkih zoper sodnike.

¹⁰⁶

Podatki so bili zbrani s posodobljenim vprašalnikom, ki ga je Komisija pripravila v tesnem sodelovanju z ENCJ. Odgovori na posodobljeni vprašalnik iz držav članic, ki nimajo sodnih svetov, niso članice ENCJ ali katerih članstvo v ENCJ je bilo zamrznjeno, so bili pridobljeni v sodelovanju z NPSC.

Slika 50: Preiskovalec, pristojen za uradni disciplinski postopek zoper sodnike (*)⁽¹⁰⁷⁾

(*) **BG**: preiskave opravlja zadevni upravni vodja sodišča [za dejstva, ki bi lahko povzročila sankcijo opomina] ali kolegij sodnikov (disciplinski senat) pri vrhovnem sodnem svetu Bolgarije. Inšpektorat pri vrhovnem sodnem svetu izvaja inšpekcijske preglede, na podlagi katerih lahko predlaga disciplinski postopek. **CZ**: nekatere predhodne preiskave lahko opravi tudi minister za pravosodje, da pripravi predlog za začetek disciplinskega postopka, pri čemer se običajno posvetuje s predsednikom sodišča, na katerem deluje zadevni sodnik. **DK**: vsakdo lahko vloži pritožbo pri posebnem sodišču za obtožbe in obnovo postopka, ki ima pristojnost na vrhovnem sodišču, ki ga upravlja, in ki odloči po zaslišanju obeh strank. Preiskave lahko opravlja tudi direktor državnega tožilstva. **DE**: uradna predhodna preiskovalna faza ne obstaja. V disciplinskih zadevah v zvezi z milejšimi disciplinskimi ukrepi, kot je opomin, dejstva presoja predsednik sodišča in najvišji organ za uslužbenke (običajno ministrstvo za pravosodje na ravni zveznih dežel in zvezni ravni). O morebitnem začetku disciplinskega postopka pred sodiščem odloča najvišji organ za uslužbenke. Uradne preiskave nato opravlja sodišče. **EE**: preiskave lahko vodi predsednik sodišča ali minister za pravosodje (varuh človekovih pravic). **IE**: za sodnike ni disciplinskega organa ali disciplinske ureditve, razen postopka na podlagi ustave, v skladu s katerim je lahko sodnik razrešen s funkcije zaradi ugotovljenega neprimerne vedenja ali nesposobnosti, in sicer na podlagi sklepa, s katerim se zahteva njegova razrešitev in ki ga sprejmeta oba doma parlamenta (Oireachtas). **EL**: za civilna in kazenska sodišča: sodni inšpekcijski organ, izvoljen izmed sodnikov z žrebom. Za upravna sodišča: preiskovalec je z žrebom izbran izmed članov državnega sveta. **ES**: osebo, odgovorno za izvajanje disciplinskih ukrepov, imenuje splošni sodni svet; navedena oseba se izbere iz skupine sodnikov vrhovnega sodišča in sodnikov z več kot 25 leti izkušenj na pravnem področju ter med svojim mandatom izvaja izključno naloge osebe, odgovorne za izvajanje disciplinskih ukrepov. **FR**: predsednik sodnega sveta za opravljanje zadevnih preiskav izbere enega ali dva člana sodnega sveta. Ministrstvo lahko pred odločitvijo o predložitvi zadeve svetu zahteva poročilo sodnemu inšpekcijskemu organu. **IT**: za vodenje preiskav je pooblaščen generalni državni tožilec pri vrhovnem sodišču. Generalni inšpektorat pri ministrstvu za pravosodje je pooblaščen za izvajanje upravnih preiskav. **CY**: preiskave opravlja preiskovalni sodnik, ki ga imenuje vrhovno sodišče. **LV**: preiskave opravlja disciplinska komisija za sodno osebje. **HU**: preiskave opravlja komisija za sodno etiko in disciplino, katere člani in predsednik (ki ga izvoli sodni svet) so določeni v sklepu sodnega sveta, sestavljajo pa jo štirje sodniki, ki jih imenuje sodni svet, dva člana, ki ju imenuje predsednik republike, in en član, ki ga imenuje predsednik parlamenta (Seimas). Predsednik komisije za sodno etiko in disciplino lahko pooblasti predsednika sodišča, na katerem dela sodnik, ali predsednika višjega sodišča, naj opravi preiskavo in predstavi njene rezultate. **MT**: preiskave opravlja odbor sodnikov. **NL**: preiskave opravlja generalni državni tožilec. **PL**: minister za pravosodje za opravljanje preiskav zoper sodnike rednih sodišč imenuje disciplinskega uradnika in dva namestnika (ta pa lahko izmed sodnikov imenujeta svoje namestnike). Minister za pravosodje lahko prevzame katero koli preiskavo, ki poteka, tako da imenuje ad hoc disciplinskega uradnika ministra za pravosodje. **PT**: preiskave opravlja sodni inšpekcijski organ, ki ga imenuje sodni svet. **RO**: preiskave opravlja sodni inšpekcijski organ. **SI**: sodni svet za opravljanje preiskav imenuje disciplinskega tožilca izmed kandidatov, ki jih predlaga vrhovno sodišče. **SK**: preiskave opravlja disciplinski senat, ki ga imenuje sodni svet. **SE**: v zadevah v zvezi z resno poklicno malomarnostjo kot tožilca delujeta parlamentarni varuh človekovih pravic in minister za pravosodje.

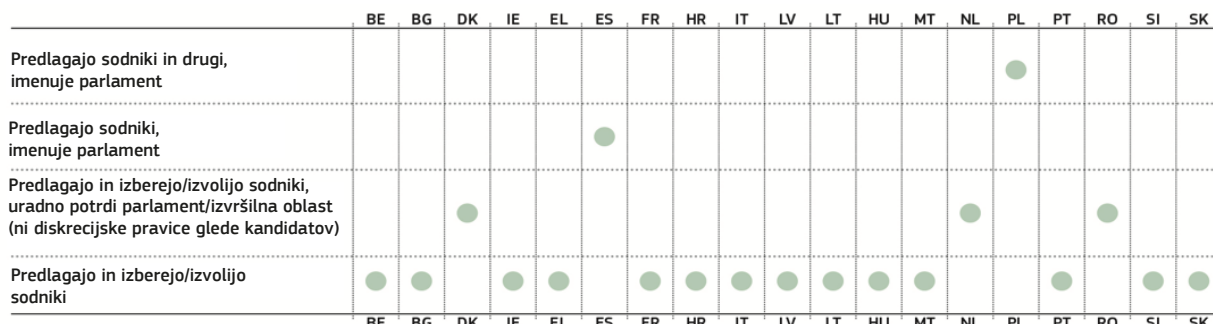
– Jamstva v zvezi z imenovanjem sodnikov - članov sodnih svetov –

Sodni sveti so bistveni organi za zagotavljanje neodvisnosti sodstva. Države članice so tiste, ki organizirajo svoje pravosodne sisteme, vključno z odločitvijo o tem, ali ustanoviti sodni svet ali ne. Vendar uveljavljeni evropski standardi, zlasti Priporočilo CM/Rec(2010)12, priporočajo, da „bi morala biti vsaj polovica članov [sodnih svetov] sodnikov, ki jih v svojih vrstah izvolijo sodniki s sodišč vseh stopenj ob upoštevanju pluralizma v sodstvu“⁽¹⁰⁸⁾. Na spodnji sliki je prikazano, ali je sodstvo vključeno v imenovanje sodnikov - članov sodnega sveta.

¹⁰⁷ Podatki so bili zbrani s posodobljenim vprašalnikom, ki ga je Komisija pripravila v tesnem sodelovanju z ENCJ. Odgovori na posodobljeni vprašalnik iz držav članic, ki nimajo sodnih svetov, niso članice ENCJ ali katerih članstvo v ENCJ je bilo zamrznjeno, so bili pridobljeni v sodelovanju z NPSC.

¹⁰⁸ Priporočilo CM/Rec(2010)12, odstavek 27; glej tudi točko C(ii) akcijskega načrta Sveta Evrope iz leta 2016; Mnenje št. 10(2007) Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE) za Odbor ministrov Sveta Evrope o sodnem svetu v službi družbe, odstavek 27, in ENCJ, Poročilo o sodnih svetih za obdobje 2010–2011, odstavek 2.3.

Slika 51: Imenovanje sodnikov - članov sodnih svetov: sodelovanje sodstva (*) ⁽¹⁰⁹⁾

(*) Države članice so navedene po abecednem vrstnem redu svojega zemljepisnega imena v izvirnem jeziku. Na sliki so predstavljeni nacionalni okviri iz decembra 2019. **DK**: sodnike - člane sodnih svetov izberejo sodniki. Vse člane uradno imenuje minister za pravosodje. **EL**: sodniki - člani se izberejo z žrebom. **ES**: sodnike - člane imenuje parlament; svet parlamentu predloži seznam kandidatov, ki imajo podporo sodniškega združenja ali 25 sodnikov. **NL**: sodnike - člane izberejo sodni organi, imenovani pa so na predlog sodnega sveta, med drugim na podlagi mnenja izbirne komisije (ki jo sestavljajo predvsem sodniki in sodno osebje). Vsi člani sveta so uradno imenovani s kraljevim odlokom, tj. upravnim aktom, ki izvršilni oblasti ne pušča nobene diskrecijske pravice. **PL**: kandidate za sodnike - člane predlagajo skupine najmanj 2 000 državljanov ali 25 sodnikov. Združenja namestnikov izmed vseh kandidatov izberejo po največ devet kandidatov, izmed katerih odbor spodnjega doma parlamenta (Sejm) izbere 15 kandidatov in jih uvrsti na končni seznam, Sejm pa jih nato imenuje. **RO**: volilno kampanjo in volitve sodnikov - članov organizira vrhovni sodni svet. Ko je končni seznam izvoljenih sodnikov - članov potrjen, ga senat v celoti potrdi. Senat lahko potrditev seznama zavrne le v primeru kršitve zakona v postopku izvolitve članov sveta in le, če je kršitev vplivala na rezultat volitev. Senat ne more uveljavljati diskrecijske pravice glede izbire kandidatov.

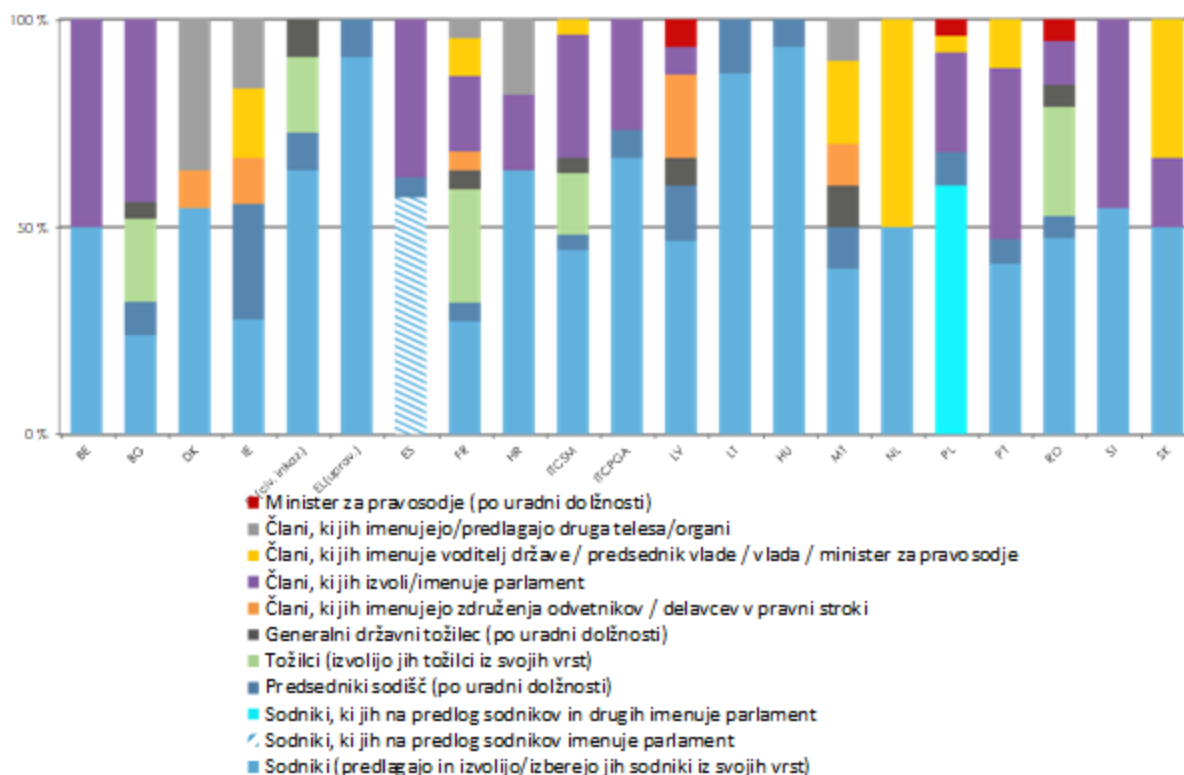
Na sliki je prikazana sestava sodnih svetov ⁽¹¹⁰⁾ po postopku imenovanja. Prikazano je zlasti, ali so člani svetov sodniki/tožilci, ki jih iz svojih vrst predlagajo in izberejo/izvolijo sodniki/tožilci, člani, ki jih imenuje izvršilna ali zakonodajna veja oblasti, ali člani, ki jih imenujejo druga telesa in organi. Vsaj polovica članov sodnih svetov bi morala biti sodnikov, ki jih iz svojih vrst izvolijo sodniki s sodišč vseh stopenj ob upoštevanju pluralizma v sodstvu ⁽¹¹¹⁾. Na sliki je prikazana dejanska sestava sodnih svetov, ne pa kvalitativna ocena uspešnosti njihovega delovanja.

¹⁰⁹ Podatki so bili zbrani s posodobljenim vprašalnikom, ki ga je Komisija pripravila v tesnem sodelovanju z ENCJ. Odgovori na posodobljeni vprašalnik iz držav članic, ki nimajo sodnih svetov, niso članice ENCJ ali katerih članstvo v ENCJ je bilo zamrznjeno, so bili pridobljeni v sodelovanju z NPSC.

¹¹⁰ Sodni sveti so neodvisni organi, ki so ustanovljeni z zakonom ali v skladu z ustavo in katerih cilj je varovati neodvisnost sodstva in posameznih sodnikov ter s tem spodbujati učinkovito delovanje pravosodnega sistema.

¹¹¹ Glej Priporočilo CM/Rec(2010)12 Odbora ministrov državam članicam o neodvisnosti, učinkovitosti in odgovornosti sodnikov, odstavka 26 in 27.

Slika 52: Sestava sodnih svetov po postopku imenovanja (*)

(*) **BE:** člani iz pravosodja so bodisi sodniki bodisi tožilci. **BG:** vrhovni sodni svet sestavljata senat sodnikov (štirinajst članov, tj. predsednik vrhovnega kasacijskega sodišča in predsednik vrhovnega upravnega sodišča, šest članov, ki jih izvolijo neposredno sodniki, in šest članov, ki jih izvoli narodna skupščina) in senat tožilcev (enajst članov, tj. generalni državni tožilec, štirje člani, ki jih izvolijo neposredno tožilci, član, ki ga izvolijo neposredno preiskovalci, in pet članov, ki jih izvoli narodna skupščina). **DK:** vse člane odbora nacionalne sodne uprave uradno imenuje minister za pravosodje; kategorija „člane postavijo/imenujejo druga telesa/organi“ vključuje dva predstavnika sodišč (imenujeta ju sindikat upravnega osebja in policijski sindikat). Poleg tega obstaja svet za imenovanja v pravosodju, ki pripravi predloge za imenovanja v pravosodju (polovica članov je sodnikov, ki jih iz svojih vrst izberejo sodniki). **IE:** na sliki je predstavljena sestava sodne službe, članice Evropske mreže sodnih svetov, v skladu z okvirom, ki je veljal v začetku decembra 2019. 17. decembra 2019 je bil v skladu z zakonom o sodnem svetu iz leta 2019 uradno ustanovljen nov sodni svet. Prvo plenarno zasedanje sodnega sveta, ki so se ga udeležili vsi irski sodniki, je bilo 7. februarja 2020. **ES:** člane sveta, ki izhajajo iz sodstva, imenuje parlament; svet predloži parlamentu seznam kandidatov, ki imajo podporo sodniškega združenja ali petindvajsetih sodnikov. **EL (civilno in kazensko pravosodje):** svet ima skupaj 11/15 članov, od tega jih je 7/11 sodnikov. Sodniki in tožilci se izberejo z žrebom. **EL (upravno pravosodje):** svet ima skupaj 11/15 članov, od tega je 10/14 sodnikov, ki se izberejo z žrebom. **FR:** svet ima dve sestavi – ena je pristojna za sodnike in druga za tožilce; svet vključuje enega člana Conseil d'Etat (državni svet), ki ga izvoli generalna skupščina Conseil d'Etat. **IT-CSM:** Consiglio Superiore della Magistratura (pristojen za civilna in kazenska sodišča ter tožilstva); v skladu z ustavo so njegovi člani po uradni dolžnosti predsednik republike, prvi predsednik vrhovnega kasacijskega sodišča in generalni državni tožilec pri vrhovnem kasacijskem sodišču. **IT-CPGA:** Consiglio di presidenza della giustizia amministrativa (pristojen za upravna sodišča). **MT:** vodja opozicije imenuje enega nepoklicnega člana. **NL:** člani so uradno imenovani s kraljevim odlokom na predlog ministra za varnost in pravosodje. **PL:** kandidate za sodnike – člane predlagajo skupine najmanj 2 000 državljanov ali 25 sodnikov. Združenja namestnikov izmed vseh kandidatov izberejo po največ devet kandidatov, izmed katerih odbor spodnjega doma parlamenta (Sejm) izbere 15 kandidatov in jih uvrsti na končni seznam, Sejm pa jih nato imenuje. Vrhovno sodišče je izvršilo predhodno odločbo Sodišča, izdano v združenih zadevah C-585/18, C-624/18 in C-625/18, ter 23. januarja 2020 razsodilo, da svet v sedanjosti sestavi ni neodvisen od izvršilne in zakonodajne oblasti ter da sodniki, imenovani na njegovo zahtevo, ne morejo razsojati v zadevah. Na izredni generalni skupščini Evropske mreže sodnih svetov je bila 17. septembra 2018 sprejeta odločitev o zamrznitvi članstva nacionalnega sodnega sveta (KRS), ker ta ni več izpolnjeval zahtev ENCJ za neodvisnost sveta od izvršilne in zakonodajne oblasti na način, ki bi zagotavljal neodvisnost poljskega sodstva. **PT:** na sliki je upoštevana sestava Conselho Superior da Magistratura. Poleg tega obstajata tudi visoki svet za upravna in davčna sodišča (Conselho Superior dos Tribunais Administrativos e Fiscais) ter visoki svet za državno tožilstvo (Conselho Superior do Ministério Público). **RO:** izvoljene sodnike/tožilce potrdi senat. **SI:** člane, ki niso sodniki, izvoli državni zbor na predlog predsednika republike.

– Jamstva v zvezi z delovanjem državnih tožilstev v EU –

Državno tožilstvo ima pomembno vlogo v kazenskopravnem sistemu in pri sodelovanju med državami članicami v kazenskih zadevah. Njegovo pravilno delovanje je ključno za uspešen boj proti kriminalu, vključno z gospodarskim in finančnim kriminalom, kot sta pranje denarja in korupcija. V skladu s sodno prakso Sodišča je mogoče na podlagi okvirnega sklepa Sveta o evropskem nalogu za prijetje ⁽¹¹²⁾ državno tožilstvo šteti za pravosodni organ države članice za

¹¹² Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL L 190, 18.7.2002, str. 1).

namene izdaje evropskega naloga za prijetje, če lahko deluje neodvisno, ne da bi bilo izpostavljeno tveganju, da bi v posamezni zadevi neposredno ali posredno delovalo na podlagi usmeritev ali navodil izvršilne veje oblasti, na primer ministra za pravosodje ⁽¹¹³⁾.

Organizacija državnih tožilstev se po EU razlikuje; enotnega modela za vse države članice ni. Vendar obstaja široko razširjena težnja za bolj neodvisno tožilstvo, ki ne bi bilo podrejeno izvršilni oblasti ali povezano z njo ⁽¹¹⁴⁾. V skladu s Posvetovalnim svetom evropskih tožilcev so lahko v uspešnem boju proti korupciji in pranju denarja ter povezanemu gospodarskemu in finančnemu kriminalu večja neodvisnost in avtonomija tožilstva ter njegova odgovornost dodatno zagotovilo za spoštovanje pravne države ⁽¹¹⁵⁾. Ne glede na model nacionalnega pravosodnega sistema ali pravno tradicijo, na kateri temelji, morajo države članice v skladu z evropskimi standardi sprejeti učinkovite ukrepe za zagotovitev, da lahko državni tožilci svoje poklicne dolžnosti in odgovornosti izpolnjujejo v ustreznih pravnih in organizacijskih pogojih ⁽¹¹⁶⁾ ter brez neupravičenega poseganja ⁽¹¹⁷⁾. Zlasti če vlada izdaja splošna navodila, na primer o politiki na področju kriminala, mora taka navodila izdati v pisni obliki in jih ustrezno objaviti ⁽¹¹⁸⁾. Če ima vlada pooblastilo za dajanje navodil za pregon v posamezni zadevi, morajo taka navodila vključevati ustrezna jamstva ⁽¹¹⁹⁾. V skladu s priporočilom Odbora ministrov Sveta Evrope iz leta 2000 bi morala biti navodila, da se pregon ne uvede, prepovedana ⁽¹²⁰⁾. Zainteresirane strani (vključno z žrtvami) bi morale imeti možnost, da izpodbijajo odločitev državnega tožilca o neuvedbi kazenskega pregona v zadevi ⁽¹²¹⁾.

¹¹³ Sodbi Sodišča z dne 27. maja 2019, OG in PI (državno tožilstvo v Lübecku in Zwickau), združeni zadevi C-508/18 in C-82/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:456, točke 73, 74 in 88, ter z dne 27. maja 2019, C-509/18, ECLI:EU:C:2019:457, točka 52; glej tudi sodbe z dne 12. decembra 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg in Openbaar Ministerie (državni tožilci v Lyonu in Toursu), združeni zadevi C-566/19 PPU in C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; Openbaar Ministerie (švedsko tožilstvo), C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, in Openbaar Ministerie (državni tožilec v Bruslju), C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079. Glej tudi sodbi z dne 10. novembra 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, točki 34 in 36, ter z dne 10. novembra 2016, Poltorak, C-452/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:858, točka 35, v zvezi z izrazom „pravosodni“, „ki mora biti [...] v skladu z načelom delitve oblasti, ki opredeljuje delovanje pravne države, ločen[] od izvršilne oblasti“. Glej tudi Mnenje št. 13(2018), „Neodvisnost, odgovornost in etičnost tožilcev“, ki ga je sprejel Posvetovalni svet evropskih tožilcev (CCPE), priporočilo xii.

¹¹⁴ CDL-AD(2010)040-e Report on European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II – the Prosecution Service (Poročilo CDL-AD(2010)040-e o evropskih standardih v zvezi z neodvisnostjo pravosodnega sistema: del II – tožilstvo), ki ga je sprejela Beneška komisija na 85. plenarnem zasedanju (Benetke, 17. in 18. december 2010), odstavek 26.

¹¹⁵ Mnenje št. 14(2019), „Vloga tožilcev v boju proti korupciji ter povezanemu gospodarskemu in finančnemu kriminalu“, ki ga je sprejel Posvetovalni svet evropskih tožilcev (CCPE), priporočilo iii.

¹¹⁶ Priporočilo Rec(2000)19 o vlogi državnega tožilstva v kazenskopravnem sistemu, ki ga je 6. oktobra 2000 sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope (v nadaljnjem besedilu: priporočilo iz leta 2000), odstavek 4.

¹¹⁷ Priporočilo iz leta 2000, odstavka 11 in 13. Glej tudi: Mnenje št. 13(2018), „Neodvisnost, odgovornost in etičnost tožilcev“, ki ga je sprejel Posvetovalni svet evropskih tožilcev (CCPE), priporočili i in iii; Skupina držav proti korupciji (GRECO), četrti krog ocenjevanja: „Corruption prevention – Members of Parliament, Judges and Prosecutors“ (Preprečevanje korupcije – poslanci, sodniki in tožilci); številna priporočila vsebujejo poziv za uvedbo ureditev za zavarovanje tožilstva pred neupravičenim vplivanjem na preiskavo kazenskih zadev in neupravičenim poseganjem vanjo.

¹¹⁸ Priporočilo iz leta 2000, odstavek 13, točka (c).

¹¹⁹ Priporočilo iz leta 2000, odstavek 13, točka (d).

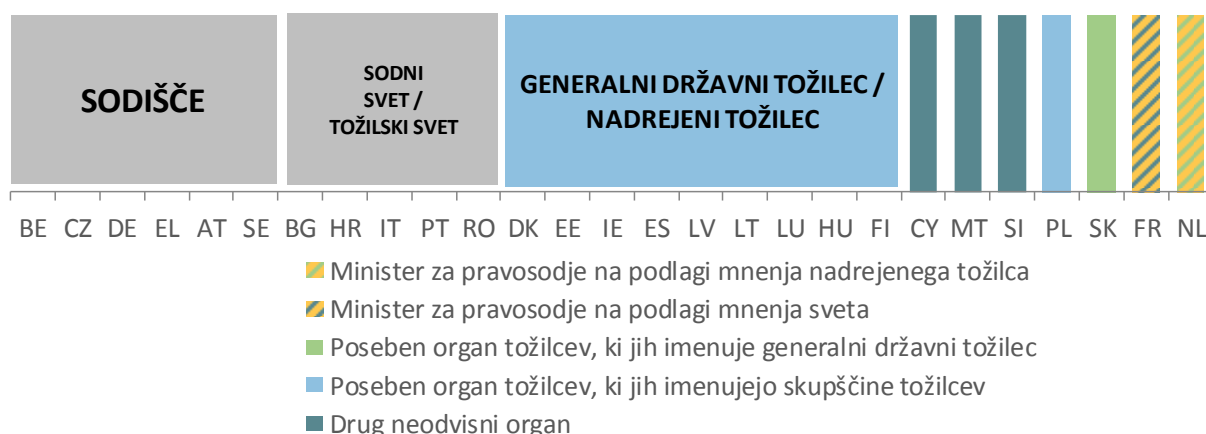
¹²⁰ Priporočilo iz leta 2000, odstavek 13, točka (f). Glej tudi Mnenje št. 13(2018), „Neodvisnost, odgovornost in etičnost tožilcev“, ki ga je sprejel Posvetovalni svet evropskih tožilcev (CCPE), priporočilo iv.

¹²¹ Priporočilo iz leta 2000, odstavek 34.

Na spodnjih slikah je prikazan faktografski pregled nekaterih vidikov okvira, ki se uporablja za državna tožilstva, ni pa ocenjeno njihovo dejansko delovanje, za kar je potrebna kvalitativna ocena ob upoštevanju posebnih okoliščin posamezne države članice.

Slika 53 vključuje pregled organov, ki odločajo o disciplinskih sankcijah zoper tožilce v prvem nazivu. To so lahko bodisi (a) neodvisni organi, kot so sodišča, sodni sveti ali tožilski sveti, bodisi (b) druga telesa ali organi, kot so generalni državni tožilec ali nadrejeni tožilec, neodvisni organi, posebni organi, ki jih sestavljajo tožilci, ali minister za pravosodje. Če v pojasnilu pod sliko ni navedeno drugače, je lahko odločitev organa o disciplinskih ukrepih zoper tožilca predmet sodnega nadzora (¹²²).

Slika 53: Organ, ki odloča o disciplinskih sankcijah zoper tožilce (*) (Vir: Evropska komisija in skupina strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma)

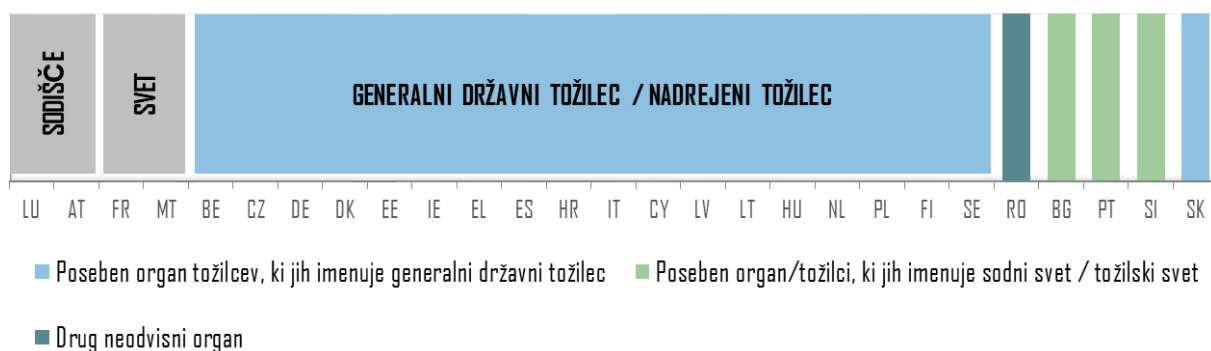

(*) **BE:** za odločanje o milejših disciplinskih sankcijah je pristojen nadrejeni tožilec (vodja tožilstva), strožje sankcije pa naloži disciplinsko sodišče prve stopnje. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih so možne pritožbe pred disciplinskim pritožbenim sodiščem. **BG:** senat tožilcev vrhovnega sodnega sveta sestavljajo generalni državni tožilec, štiri člani, ki jih izvolijo tožilci, en član, ki ga izvolijo preiskovalni sodniki, in pet članov, ki jih izvoli narodna skupščina. Odločbe senata o disciplinskih ukrepih zoper tožilce so lahko predmet sodnega nadzora pred vrhovnim upravnim sodiščem. Upravni vodja tožilcev lahko izreče samo opomin in o sankciji obvesti senat tožilcev, ta pa lahko to sankcijo potrdi ali razveljavi. **CZ:** disciplinske zadeve obravnava disciplinski senat vrhovnega upravnega sodišča. Senat sestavljajo dva sodnika (sodnik vrhovnega upravnega sodišča in sodnik vrhovnega sodišča), dva tožilca, odvetnik in oseba iz drugega pravnega poklica. Člane senata s seznamov kandidatov, ki jih predložijo predstavniki različnih pravnih poklicev (vrhovno upravno sodišče, predsednik vrhovnega sodišča, generalni državni tožilec, predsednik odvetniške zbornice in dekani pravnih fakultet), izbere predsednik vrhovnega upravnega sodišča z žrebom. Pritožba zoper odločitev disciplinskega senata ni mogoča. **DK:** za odločanje o posebnih disciplinskih ukrepih zoper tožilce je pristojno dansko ministrstvo za pravosodje. Vendar v praksi za obravnavo disciplinskih ukrepov zoper tožilce pooblasti tožilstvo. Zoper vse odločitve o disciplinskih ukrepih, ki jih sprejme tožilstvo, je mogoča pritožba pri ministrstvu za pravosodje. Disciplinski ukrepi, ki jih sprejme ministrstvo za pravosodje, so lahko predmet sodnega nadzora, tožilec pa lahko pritožbo vložijo pri parlamentarnem varuhu človekovih pravic. **DE:** nadrejeni tožilec lahko naloži milejši disciplinski ukrep. Zaradi pristojnosti dežel, da urejajo zakonodajo o disciplinskih ukrepih zoper državne uradnike, so v zakonodaji posameznih dežel številne posebnosti. **EE:** o disciplinskih ukrepih, vključno z razrešitvijo, odloča generalni državni tožilec na predlog disciplinske komisije tožilcev. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih so mogoče pritožbe pred upravnim sodiščem. **IE:** o disciplinskih ukrepih zoper tožilce v prvem nazivu odloča namestnik direktorja državnih tožilstev. Zoper priporočilo zadevnega vodje, naj se sprejme disciplinski ukrep, je pred sprejetjem odločitve o njem mogoča pritožba pri zunanjem disciplinskem pritožbenem odboru. **EL:** glavni odgovorni za odločanje o disciplinskih kršitvah in naložitev vseh disciplinskih sankcij zoper tožilce so petčlanski disciplinski sveti pritožbenih sodišč, razen za razrešitev, o kateri odloči plenum kasacijskega sodišča. Zoper odločitve petčlanskih disciplinskih svetov je mogoča pritožba pri sedemčlanskem disciplinskem odboru vrhovnega sodišča. **ES:** o disciplinskih ukrepih odločajo glavni tožilci različnih organov državnega tožilstva, zoper odločitve je mogoča pritožba pri Consejo Fiscal. Ta organ sestavljajo generalni državni tožilec, namestnik generalnega državnega tožilca, glavni inšpektor in šest drugih tožilcev. Zoper njegove odločitve je mogoča pritožba pred Audiencia Nacional. **FR:** o ukrepih odloča ministrstvo za pravosodje na podlagi nezavezujočega mnenja Conseil Supérieur de la Magistrature. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih je mogoča pritožba pri Conseil d'Etat. **HR:** o disciplinskih ukrepih odloča državni tožilski svet, zoper odločitve je mogoča pritožba pri upravnih sodiščih. **IT:** odločitve sodnega sveta o disciplinskih ukrepih so lahko predmet sodnega nadzora pri vrhovnem sodišču. **CY:** disciplinske ukrepe sprejme komisija za javne uslužbenke, ustavni organ, ki ima pet članov, ki jih za šest let imenuje predsednik republike. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih je mogoča pritožba pri upravnem sodišču, nato pa še pri vrhovnem sodišču. **LV:** o katerem koli disciplinskem ukrepu zoper katerega koli tožilca lahko odloči generalni državni tožilec. Glavni tožilci lahko podajo pripombo ali izrečejo opomin tožilcem pod njihovim vodstvom. V primeru hujše kršitve lahko glavni tožilec generalnemu državnemu tožilcu poda predlog za uporabo drugega disciplinskega ukrepa. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih, ki jih sprejme glavni tožilec, je mogoča pritožba pri generalnem državnem tožilcu. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih, ki jih sprejme generalni državni tožilec, je mogoča pritožba pri disciplinskem sodišču. **LT:** o disciplinskih ukrepih odloča generalni državni tožilec. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih so mogoče pritožbe pred upravnim sodiščem. **LU:** o disciplinskih ukrepih odloča generalni državni tožilec. **HU:** o ukrepih odvzema priznanja, znižanja plačnega razreda ali položaja ali razrešitve odloča generalni državni tožilec. Vodja enote (nadrejeni tožilec) lahko tožilcu, ki je pod njegovim nadzorom, izreče milejše ukrepe (opomin, grajo). Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih so mogoče pritožbe pred delovnim sodiščem. **MT:** odbor za odvetnike in pravne zastopnike sestavljajo odvetnik, ki ga imenuje komisija za upravljanje sodstva, odvetnik, ki ga imenuje generalni pravobranilec, in trije pravni zastopniki, ki jih imenuje zbornica pravnih zastopnikov. Odbor lahko naloži denarno kazen, izreče opomin in poda priporočila tožilcu. Komisijo lahko zaprosi, naj predsedniku vlade priporoči, naj predsedniku Malte svetuje začasno odstavitev ali razrešitev tožilca. Zoper ukrepe, ki jih sprejme odbor, je mogoča pritožba pri komisiji za upravljanje sodstva. **NL:** po hierarhiji nadrejeni tožilec lahko naloži nekatere manjše ukrepe (pisni opomin, skrajšanje letnega dopusta, dodatne delovne ure). Minister za pravosodje lahko odloči o premestitvi brez privolitve, začasni odstavitvi, denarni kazni in ukrepih, povezanih s plačo, na podlagi predloga za ta ukrep ali nasveta, ki ga poda po hierarhiji nadrejeni tožilec. Vlada je pristojna za razrešitev tožilca na podlagi

predloga o razrešitvi ali nasveta, ki ga je podal po hierarhiji nadrejeni tožilec. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih je mogoča pritožba pri Centrale Raad van Beroep. **AT**: o disciplinskih ukrepih odloča poseben senat sodišča. **PL**: na prvi stopnji o disciplinskih ukrepih na splošno odloča disciplinski organ pri generalnem državnem tožilstvu, ki ga sestavljajo trije tožilci, ki jih imenujejo skupščine tožilcev. Zoper te ukrepe je mogoča pritožba pri disciplinskem senatu vrhovnega sodišča, ki v nekaterih zadevah deluje kot organ odločanja na prvi stopnji. Če senat deluje kot sodišče druge stopnje, ga sestavljajo dva sodnika disciplinskega senata in en laični sodnik. Tožilca, ki mu je bila dvakrat izrečena sankcija, ki ni opomin, lahko generalni državni tožilec (ki je tudi minister za pravosodje) v primeru nove disciplinske kršitve razreši s funkcije (za razrešitev ni potrebna potrditev disciplinskega sodišča niti ni odločitev generalnega državnega tožilca predmet sodnega nadzora). **PT**: o sprejetju disciplinskih ukrepov odloča disciplinski oddelek visokega sveta za tožilstvo. Zoper njegove odločitve je mogoča pritožba pri plenumu vrhovnega sveta za tožilstvo in nato pri vrhovnem upravnem sodišču. **RO**: o disciplinskih ukrepih odloča vrhovni sodni svet. Zoper odločitve o disciplinskih ukrepih je mogoča pritožba pri vrhovnem sodišču. **SI**: o disciplinskih sankcijah odloča disciplinsko sodišče, ki ga imenuje tožilski svet. Disciplinsko sodišče prve stopnje sestavljajo šest državnih tožilcev, ki jih predlaga generalni državni tožilec, in trije sodniki, ki jih predlaga predsednik disciplinskega sodišča prve stopnje za sodnike izmed članov tega sodišča. Disciplinsko sodišče druge stopnje sestavlja šest članov, ki jih imenuje tožilski svet: predsednika, namestnika predsednika in dva člana predlaga predsednik disciplinskega sodišča za sodnike druge stopnje izmed članov tega sodišča; dva vrhovna državna tožilca predlaga generalni državni tožilec. **SK**: o disciplinskih ukrepih odloča disciplinski odbor, ki ga sestavljajo trije tožilci, ki jih imenuje generalni državni tožilec iz nabora vsaj 40 oseb, ki ga predlaga tožilski svet. Zoper te odločitve je mogoča pritožba pri disciplinskem pritožbenem odboru pri generalnem državnem tožilstvu; odbor sestavlja pet tožilcev, ki jih imenuje generalni državni tožilec iz nabora oseb, ki ga predlaga tožilski svet. Odločitve disciplinskega pritožbenega odbora so lahko predmet sodnega nadzora pred regionalnimi sodišči. **FI**: o disciplinskih ukrepih odloča generalni državni tožilec. Zoper odločitve o sprejetju disciplinskih ukrepov je mogoča pritožba pri upravnem sodišču.

Na sliki 54 je predstavljen pregled preiskovalnih organov, ki med disciplinskimi postopki zoper tožilce opravljajo preiskave. Če v sproti opombi k sliki ni navedeno drugače, se to ne nanaša na predhodne preiskave za odločitev, ali je treba začeti uradni disciplinski postopek ali ne. Preiskovalna faza je pomemben korak v disciplinskem postopku, ki lahko vpliva na avtonomijo tožilstva. Preiskovalna pooblastila lahko izvajajo (a) redni neodvisni organi, kot je sodišče, ali sodni ali tožilski svet, ali (b) generalni državni tožilec ali nadrejeni tožilec, ali (c) drugi organi.

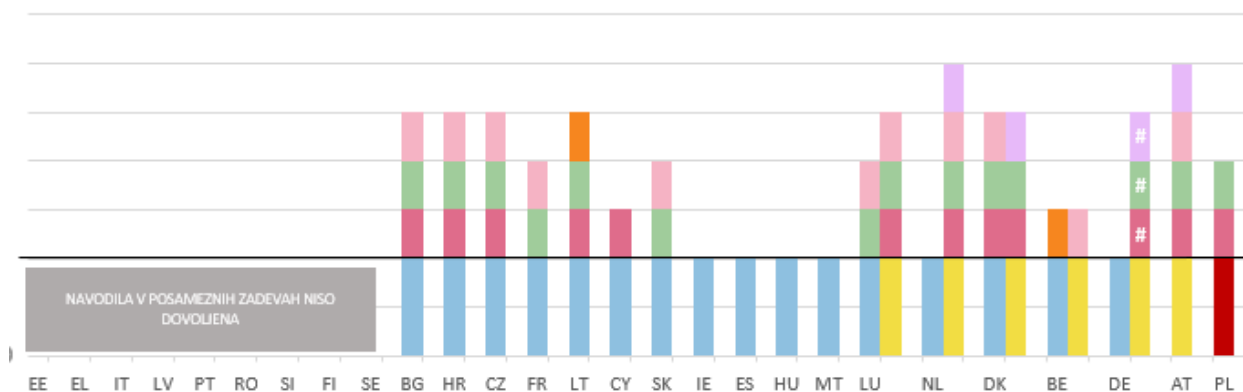
Slika 54: Preiskovalec, pristojen za uradni disciplinski postopek zoper tožilce (*) (Vir: Evropska komisija in skupina strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma)

(*) **BE**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec. **BG**: v primeru opomina preiskavo opravi upravni vodja tožilca. Pri vseh drugih sankcijah preiskave opravlja tričlanski disciplinski senat, ki ga izmed svojih članov izvoli senat tožilcev vrhovnega sodnega sveta. Senat tožilcev vrhovnega sodnega sveta sestavljajo generalni državni tožilec, štirje člani, ki jih izvolijo tožilci, en član, ki ga izvolijo preiskovalni sodniki, in pet članov, ki jih izvoli narodna skupščina. Inšpektorat pri vrhovnem sodnem svetu izvaja inšpekcijske preglede, na podlagi katerih lahko predlaga disciplinski postopek. **CZ**: možnost vpogleda v tožilčev spis v zadevi imata generalni državni tožilec in glavni državni tožilec, ki lahko zahtevata tudi tožilčevo izjavo. **DK**: preiskavo opravi tožilstvo. **DE**: vodja državnega tožilstva odloča o morebitnem začetku disciplinskega postopka zoper državnega tožilca in tudi vodi disciplinski postopek. Zaradi pristojnosti dežel, da urejajo zakonodajo o disciplinskih ukrepih zoper državne uradnike, so v zakonodaji posameznih dežel številne posebnosti. **EE**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec ali generalni državni tožilec, odvisno od tega, kdo je začel disciplinski postopek. Naloge zbiranja dokazov in zahtevanja pojasnil lahko dodeli drugemu tožilcu, ki ni niti član disciplinske komisije niti tožilec, zoper katerega je uveden postopek, niti podrejeni navedenega tožilca. Zadevo obravnava tožilska disciplinska komisija, ki jo sestavljajo dva tožilca iz generalnega državnega tožilstva, dva tožilca iz okrožnih tožilstev in en sodnik. **IE**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec. Za potek preiskave v zadevah z zapletenimi dejstvi ali resno domnevno kršitvijo poskrbi kadrovski oddelek. **EL**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec. **ES**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec. **FR**: po upravni preiskavi lahko minister za pravosodje odloči, da preiskavo zadeve prevzame Conseil Supérieur de la Magistrature. **HR**: preiskavo opravi višji državni tožilec. **IT**: za opravljanje preiskav je pristojen generalni državni tožilec pri vrhovnem sodišču. Za opravljanje upravnih preiskav je pooblaščen generalni inšpektorat pri ministrstvu za pravosodje. **CY**: generalni državni tožilec imenuje enega ali več uradnikov, ki so po hierarhiji višje od zadevnega uradnika, da opravijo preiskavo in pripravijo poročilo. Generalni državni tožilec nato na podlagi dokazov odloči, ali bo zadevo predal komisiji za javne uslužbenke. **LV**: uradnik, ki je upravičen do naložitve disciplinske sankcije (generalni državni tožilec ali glavni tožilec), pregleda vse prejeto gradivo in od tožilca zahteva pojasnilo ter po potrebi organizira preiskavo dejstva disciplinskega prekrška. Preiskavo lahko opravi tožilec generalnega državnega tožilstva ali glavni tožilec. **LT**: notranji preiskovalni oddelek generalnega državnega tožilstva ali uradna inšpekcijska komisija v skladu s sklepom generalnega državnega tožilca. **LU**: preiskavo opravi posvetovalni senat višjega sodišča. **HU**: disciplinski komisar, ki preiskuje zadevo, je tožilec, ki ga za preiskavo imenuje vodja enote (nadrejeni tožilec) tožilca, zoper katerega poteka preiskava. **MT**: zadevo preišče odbor za odvetnike in pravne zastopnike. Ta organ sestavljajo odvetnik, ki ga imenuje komisija za upravljanje sodstva, odvetnik, ki ga imenuje generalni pravobranilec, in trije pravni zastopniki, ki jih imenuje zbornica pravnih zastopnikov. **NL**: preiskavo opravi po hierarhiji nadrejeni tožilec. **AT**: preiskavo opravi posebni senat sodišča. **PL**: zadevo preišče disciplinski uradnik, tj. tožilec, ki ga na to funkcijo imenuje generalni državni tožilec (ki je tudi minister za pravosodje). Minister za pravosodje lahko tudi ad hoc imenuje tožilca kot disciplinskega uradnika ministra za pravosodje, ki je pooblaščen, da prevzame katero koli disciplinsko preiskavo, ki poteka, ali uvede disciplinsko preiskavo ali postopek. **PT**: preiskavo opravi inšpekcijski organ za državne tožilce. Sestavljajo ga državni tožilci, ki jih imenuje vrhovni svet za državno tožilstvo. **RO**: sodni inšpekcijski organ je organ znotraj vrhovnega sodnega sveta. Oddelek, ki proučuje disciplinske ukrepe zoper tožilce, sestavlja 13 tožilcev, ki jih imenuje glavni inšpektor sodnega inšpekcijskega organa na podlagi natečaja. **SI**: preiskave opravlja disciplinski tožilec in njegov namestnik, ki sta vrhovna državna tožilca, ki ju na predlog generalnega državnega tožilca z njunim soglasjem imenuje državnotožilski svet. **SK**: disciplinski odbor, ki ga sestavljajo trije tožilci, ki jih imenuje generalni državni tožilec iz nabora vsaj 40 oseb, ki ga predlaga tožilski svet. **FI**: preiskavo opravi generalni državni tožilec. **SE**: preiskavo opravi švedsko tožilstvo.

Na sliki 55 je prikazano, v katerih državah članicah lahko generalni državni tožilec ali minister za pravosodje daje navodila tožilcem v posameznih zadevah (organ, ki lahko daje navodila), prikazana pa so tudi nekatera jamstva, vzpostavljena za primer, da so v posamezni zadevi dana navodila. Poleg jamstev, predstavljenih na sliki (¹²³), bi bila lahko vzpostavljena tudi druga jamstva. V državah, v katerih so v skladu z zakonodajo dovoljena navodila ministra za pravosodje, je bilo to pooblastilo morda izvedeno v praksi ali je izvedeno le redko (glej pojasnjevalno opombo pod sliko).

Slika 55: Navodila tožilcem v posameznih zadevah: organ, ki lahko daje navodila, in jamstva (*) (vir: Evropska komisija in skupina strokovnjakov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma)

Organ, ki lahko daje navodila tožilcem v posameznih zadevah:

■ Minister za pravosodje, ki je tudi generalni državni tožilec

■ Minister za pravosodje

■ Generalni državni tožilec

Izbrana jamstva, če so v posamezni zadevi dana navodila:

■ Možnost, da se zahteva presoja pri sodišču

■ Parlament mora biti obveščen v primeru navodil, naj se kazenski pregon ne uvede

■ Stranke lahko dostopajo do navodil in dajejo pripombe

■ Navodila morajo biti pisna

■ Navodila morajo biti utemeljena

(*) **BE:** pooblastilo za dajanje navodil v zvezi s pregonom v posameznih zadevah ima minister za pravosodje (pravica do pozitivne odredbe o pregonu je predvidena v členu 364 zakonika o kazenskem postopku in členu 151(1) ustave). Navodila so priložena spisu v zadevi, branje navodil s strani strank pa je odvisno od priložnosti za odločbo in trenutne faze zadeve. **BG:** pritožba je mogoča, razen zoper dejanja generalnega državnega tožilca. **CZ:** pooblastilo za dajanje navodil v zvezi s pregonom v posameznih zadevah ima generalni državni tožilec, in sicer samo v generalnem državnem tožilstvu in za višja državna tožilstva. **DE:** #: Jamstva se razlikujejo glede na zvezno oziroma deželno raven. Zvezni generalni državni tožilec je državni tožilec na zvezni ravni, ki je pod nadzorom in vodstvom zveznega ministra za pravosodje in varstvo potrošnikov, generalni državni tožilci 16 nemških dežel pa so pod nadzorom in vodstvom ministrstev za pravosodje v svojih deželah. Pravica do nadzora in vodenja vključuje pooblastilo za dajanje navodil zadevnemu generalnemu državnemu tožilcu, vendar je omejeno z načelom zakonitosti (tj. načelom obveznega pregona). Navodila se v posameznih zadevah skoraj nikoli ne dajejo. Zvezno ministrstvo in vladne stranke Saške so se na primer obvezali, da ne bodo uveljavljali pravice do dajanja navodil. Ministrstvo Turingije se je obvezalo, da ne bo dajalo navodil v posameznih zadevah, ministrstvo Severnega Porenja - Vestfalije in vlada Spodnje Saške pa sta se obvezala, da bosta posamezna navodila dajala samo izjemoma. Zveznih zakonov, ki bi določali pravila o navodilih, ni, določajo pa jih nekateri deželni zakoni ter drugi zvezni in deželni predpisi in smernice. Navodila zveznega ministrstva ter ministrstev Severnega Porenja - Vestfalije in Turingije morajo biti na primer pisna, v Turingiji morajo biti tudi utemeljena, na Spodnjem Saškem morajo biti pisna, če dogovor ni dosežen, v deželi Schleswig-Holstein pa morajo biti pisno dokumentirana, o njih pa je treba poročati predsedniku parlamenta. Na zvezni in deželni ravni so navodila višjega uradnika zavezujoča samo v notranjem delovnem razmerju tožilca, zakoni, ki so v nasprotju z navodili, pa še vedno veljajo. Ker mora tožilec ravnati v skladu z zakonodajo, mora zavrniti upoštevanje nezakonitih navodil. Lahko jim ugovarja in jih da v presojo naslednjemu višjemu uradniku. Če so navodila

¹²³

Glej priporočilo iz leta 2000, odstavki 13, točki (d) in (e).

potrjena in tožilec še vedno dvomi o njihovi zakonitosti, lahko zahteva, naj presojo opravi naslednji višji uradnik. Če so navodila ponovno potrjena, jih mora upoštevati in ne krši svojih dolžnosti, tudi če so nezakonita. Izjema pri tem je, da tožilci ne smejo nikoli upoštevati navodil, če bi taka dejanja pomenila kaznivo dejanje, prekršek ali kršitev človekovega dostojanstva. Posebnega pravnega sredstva, v okviru katerega bi presojo navodil opravilo sodišče, ni. Vendar lahko sodišča opravijo presojo zakonitosti navodil v disciplinskih postopkih zoper tožilce, na primer če morajo odločiti, ali neupoštevanje navodil pomeni kršitev poklicnih dolžnosti. **DK:** pooblastilo za dajanje navodil v zvezi s pregonom v posameznih zadevah ima minister za pravosodje (zakon o upravljanju sodstva, člen 98(3)). Vendar so bili različni ministri za pravosodje zelo nenaklonjeni uporabi te možnosti; taka navodila niso bila podana od devetdesetih let 20. stoletja. O navodilih je treba pisno obvestiti predsednika danskega parlamenta (zakon o upravljanju sodstva, člen 98(3)). Regionalni državni tožilci lahko opravijo presojo odločitev policijskih okrožij, direktor državnih tožilstev pa lahko opravi presojo odločitev regionalnih državnih tožilcev. **IE:** v členu 4(1) zakona o pregonu kaznivih dejanj iz leta 1974 ni določeno. **ES:** generalni državni tožilec določi notranja pravila in da navodila, ki so lahko splošna ali povezana s posameznimi zadevami ter morajo biti ustrezna za tožilstvo in opravljanje tožilskih funkcij. **LT:** zoper navodila generalnega državnega tožilca je mogoča pritožba pri sodišču. Generalni državni tožilec ne sme dajati navodil o tem, kakšno odločitev je treba sprejeti. **LU:** generalni državni tožilec in minister za pravosodje lahko tožilstvu naročita, naj uvede kazenski pregon v zadevi (vendar mu ne moreta naročiti, naj kazenskega pregona ne uvede). Vendar takih navodil ministra za pravosodje ni bilo že več kot 20 let. V zakonu ni določeno, da bi se bilo treba v zvezi s takimi navodili posvetovati s tožilcem ali pridobiti mnenje generalnega državnega tožilca. **HR:** navodila generalnega državnega tožilca je mogoče presoditi glede na zakonitost, učinkovitost itd. **HU:** v skladu s členom 53 zakona CLXIV iz leta 2011 o statusu generalnega državnega tožilca, državnih tožilcev in drugih uslužbencev tožilstva ter o tožilski službi lahko tožilec v posamezni zadevi od generalnega državnega tožilca zahteva pisno potrditev navodila. Tožilec lahko navodilo izrecno zavrne, če bi njegova izvršitev pomenila kaznivo dejanje ali prekršek ali bi ga ogrozila. Če se tožilec ne strinja z navodilom, lahko zahteva, da se zadeva preda drugemu tožilcu, in take zahteve ni mogoče zavrniti. **MT:** v zvezi z vprašanji o vlogi posameznih tožilcev v primerjavi z vlogo generalnega državnega tožilca ustava Malte ustanavlja generalno državno tožilstvo. Podeljuje mu tudi pravice in obveznosti ter nedotakljivost, kot je določeno v členih 91 in 97 ustave. V smislu poglavja 90 zakonodaje Malte – odlok o generalnem državnem tožilcu – generalni državni tožilec zapošljuje uradnike, da ga v skladu s zakonom zastopajo pri opravljanju nalog in obveznosti. Ti uradniki generalnega državnega tožilca zastopajo pri njegovih nalogah in izvajanju diskrecijske pravice. Ko zastopajo generalnega državnega tožilca pri njegovih nalogah, so deležni enakega sodnega varstva. V smislu malteške zakonodaje tožilci torej nimajo posebnih jamstev, saj se pri nalogah tožilstva v smislu zakona šteje, da zastopajo samega generalnega državnega tožilca, pri teh nalogah pa uživajo varstvo, ki ga zakon zagotavlja samemu generalnemu državnemu tožilcu. **NL:** minister za pravosodje lahko tožilstvu naroči, naj uvede kazenski pregon v zadevi ali naj kazenskega pregona ne uvede, vendar mora prej pridobiti pisno obrazloženo mnenje urada generalnega državnega tožilca (College van procureurs-generaal) o predlaganih navodilih, poleg tega pa mora obvestiti parlament v primeru navodil, naj tožilstvo kazenskega pregona ne uvede. Vendar je bil do zdaj samo en tak primer, in sicer pred več kot 20 leti. Posebnih predpisov v zvezi z navodili generalnega državnega tožilca v posameznih zadevah ni. Urad generalnega državnega tožilca lahko daje navodila tožilcem v posebnih zadevah. Ta organ sestavlja od tri do pet članov, odloča pa večina članov, če so prisotni najmanj trije člani. Posebnih jamstev za primere, ko daje navodila v posebnih zadevah, ni. **AT:** minister za pravosodje ima pooblastilo, da daje navodila v zvezi s pregonom v posameznih zadevah, in sicer na podlagi nezavezujočega mnenja neodvisnega organa (Weisungsrat), ustanovljenega na generalnem državnem tožilstvu. Minister za pravosodje mora parlamentu letno poročati o vseh navodilih, izdanih v posameznih zadevah, potem ko so bile ustrezne zadeve končane, po potrebi vključno z utemeljitvijo, zakaj mnenje Weisungsrata ni bilo upoštevano (člen 29a(3) zakona o tožilstvu). Za obdobje 2012–2017 je poročilo zajemalo 54 navodil v posameznih zadevah (Weisungsbericht 2018). **PL:** generalni državni tožilec je tudi minister za pravosodje. Če se državni tožilec ne strinja z navodili v posamezni zadevi, lahko zahteva spremembo navodil ali svojo izključitev iz izvajanja zakona ali sodelovanja v zadevi. O izključitvi dokončno odloči državni tožilec, ki je neposredno nadrejen državnemu tožilcu, ki je izdal sklep. **SK:** navodila v posameznih zadevah morajo biti priložena spisu v zadevi, da jih lahko druge stranke preberejo in podajo pripombe, in sicer samo pod določenimi pogoji.

3.3.3 Povzetek o neodvisnosti sodstva

Neodvisnost sodstva je temeljni sestavni del uspešnega pravosodnega sistema. Je bistvena za spoštovanje načela pravne države, pravičnost sodnih postopkov ter zaupanje državljanov in podjetij v pravni sistem. Zato bi morala vsaka reforma pravosodja podpirati pravno državo in biti skladna z evropskimi standardi na področju neodvisnosti sodstva. V pregledu stanja so prikazani trendi v zvezi z mnenji širše javnosti in podjetij o neodvisnosti sodstva. V tej izdaji so predstavljeni tudi nekateri izbrani kazalniki v zvezi s pravnimi jamstvi glede organov, vključenih v disciplinske postopke zoper sodnike in tožilce. Na podlagi samih strukturnih kazalnikov ni mogoče izpeljati sklepov o neodvisnosti sodstva v državah članicah, vendar pa so to elementi, ki bi jih bilo mogoče uporabiti kot izhodišče za tako analizo.

- V pregledu stanja za leto 2020 so prikazana gibanja v zvezi z **mnenji o neodvisnosti** na podlagi raziskav med širšo javnostjo (Eurobarometer) in podjetji (Eurobarometer in Svetovni gospodarski forum):
 - vse raziskave na splošno kažejo *podobne rezultate*, zlasti kar zadeva sestavo dveh skupin držav članic, v katerih je po mnenju anketirancev stopnja neodvisnosti sodstva najnižja ali najvišja;
 - iz raziskave Svetovnega gospodarskega foruma (slika 48), ki je bila predstavljena že osmič, je razvidno, da se je v približno dveh tretjinah držav članic mnenje podjetij o neodvisnosti *izboljšalo* ali *ostalo nespremenjeno* v primerjavi z letom 2010 in lanskim letom. Tudi med državami članicami, ki se srečujejo s posebnimi izzivi (¹²⁴), se je v devetletnem obdobju mnenje o neodvisnosti *izboljšalo* ali *ostalo nespremenjeno* v skoraj treh petinah navedenih držav;
 - iz raziskave Eurobarometer med širšo javnostjo (slika 44), ki je bila predstavljena petič, je razvidno, da se je v primerjavi z letom 2016 v približno dveh tretjinah držav članic mnenje o neodvisnosti *izboljšalo*. Mnenje širše javnosti o neodvisnosti se je v petletnem obdobju *izboljšalo* v več kot dveh tretjinah držav članic, ki se srečujejo s posebnimi izzivi. Vendar se je v primerjavi z lanskim letom mnenje širše javnosti o neodvisnosti *poslabšalo* v približno dveh petinah vseh držav članic in približno polovici držav članic, ki se srečujejo s posebnimi izzivi, v nekaj državah članicah pa še vedno prevladuje mnenje, da je stopnja neodvisnosti posebno nizka;
 - iz raziskave Eurobarometer med podjetji (slika 46), ki je bila predstavljena petič, je razvidno, da se je v primerjavi z letom 2016 mnenje o neodvisnosti *izboljšalo* v več kot polovici držav članic, v primerjavi z lanskim letom pa v približno treh petinah držav članic (v primerjavi z lanskim letom se je mnenje *izboljšalo* v približno treh petinah držav članic, ki se srečujejo s posebnimi izzivi, in več kot dveh tretjinah drugih držav članic). Vendar v nekaj državah članicah prevladuje mnenje, da je stopnja neodvisnosti posebno nizka;
 - med razlogi za mnenje o pomanjkanju neodvisnosti sodišč in sodnikov sta najpogostejša *vmešavanje ali pritisk vlade in politikov*, sledijo pa gospodarski ali drugi posebni interesi. V primerjavi s prejšnjimi leti sta oba razloga še vedno značilna za več držav članic, v katerih prevladuje mnenje, da je stopnja neodvisnosti sodstva zelo nizka (sliki 45 in 47);
 - med razlogi za dobro mnenje o neodvisnosti sodišč in sodnikov je skoraj štiri petine podjetij in širše javnosti (kar ustreza 43 % oziroma 44 % vseh anketirancev) navedlo *jamstva, ki jih zagotavljata status in položaj sodnikov*.
- Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 vsebuje posodobljene preglede disciplinskih organov, ki se ukvarjajo s postopki v zvezi s sodniki, ter pristojnosti sodstva,

¹²⁴

Glej sprotno opombo 18.

izvršilne oblasti in parlamenta pri izbiri sodnikov - članov sodnih svetov ter nekaj pregledov v zvezi s tožilstvi:

- slika 49 vključuje posodobljen pregled organov, pristojnih za **disciplinske postopke zoper sodnike**. V večini držav članic je organ, ki odloča o disciplinskih sankcijah, neodvisni organ, kot je sodišče (vrhovno sodišče, upravno sodišče ali predsednik sodišča) ali sodni svet, medtem ko je v nekaterih državah članicah to posebno sodišče, katerega člani so posebej izbrani ali imenovani (s strani sodnega sveta, sodnikov ali v eni državi članici ministra za pravosodje) za ukrepanje v disciplinskih postopkih;
- slika 50 vključuje posodobljen pregled **preiskovalcev, pristojnih za disciplinske preiskave zoper sodnike**. V večini držav članic je preiskovalec predsednik sodišča ali sodni svet. V nekaterih državah članicah preiskovalca posebej izberejo sodniki ali sodni svet, v eni državi članici pa minister za pravosodje;
- sliki 51 in 52 vključujeta posodobljene preglede sodelovanja sodstva pri **imenovanju sodnikov - članov sodnega sveta in sestave sodnih svetov**. Države članice so tiste, ki organizirajo svoje pravosodne sisteme, vključno s sprejetjem odločitve, ali ustanoviti sodni svet ali ne. Vendar če država članica ustanovi tak svet, mora biti njegova neodvisnost zagotovljena v skladu z evropskimi standardi. V skoraj vseh državah članicah sodnike - člane sodnih svetov predlagajo in izvolijo ali izberejo sodniki;
- sliki 53 in 54 vključujeta preglede **disciplinskih organov, ki se ukvarjajo s postopki zoper tožilce**. Slika 55 vključuje posodobljen podrobnejši pregled organov, ki lahko dajejo **navodila tožilcem v posameznih zadevah**, prikazana pa so tudi nekatera jamstva, vzpostavljena za primer, da so v konkretni zadevi dana taka navodila.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

Iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU za leto 2020 je razvidno, da se uspešnost pravosodnih sistemov v veliki večini držav članic nenehno izboljšuje. Kljub temu pa ostajajo izzivi v zvezi z zagotovitvijo popolnega zaupanja državljanov v pravne sisteme tistih držav članic, v katerih bi bila lahko jamstva glede statusa in položaja sodnikov ogrožena, s tem pa bi bila lahko ogrožena tudi njihova neodvisnost.

Pregled stanja na področju pravosodja v EU vsebuje objektivne in primerljive informacije o neodvisnosti, kakovosti in učinkovitosti nacionalnih pravosodnih sistemov; uporablja se kot referenca v evropskem semestru in bo eden od virov v prihodnjem poročilu o stanju pravne države. Kot je napovedano v sporočilu z naslovom Krepitev pravne države v Uniji – načrt za ukrepanje, bo pregled stanja na področju pravosodja v EU nadalje razvit na zadevnih področjih, povezanih s pravno državo.